

vergadering **C198**
zittingsjaar 2022-2023

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Binnenlands Bestuur, Gelijke Kansen en
Inburgering

van 18 april 2023

Vlaams
Parlement

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Yves Buysse aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over het dwingen der gemeentefusiekader dat de minister voorstelt – 2076 (2022-2023)	5
VRAAG OM UITLEG van Nadia Sminate aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over een mogelijke erkenning van het boeddhisme als niet-confessionele levensbeschouwing en een transparant register inzake toegekende middelen voor erediensten – 2080 (2022-2023)	15
VRAAG OM UITLEG van Nadia Sminate aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over het stimuleren van het gebruik van het Nederlands bij de lokale geloofsgemeenschappen tijdens liturgische vieringen – 2101 (2022-2023)	20
VRAAG OM UITLEG van Jos D'Haese aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de afschaffing van de vaste benoeming voor ambtenaren van de Vlaamse overheid – 2109 (2022-2023)	24
VRAAG OM UITLEG van Brecht Warnez aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de verdwijning van en de gemeentelijke belasting op bankautomaten – 2120 (2022-2023)	32
VRAAG OM UITLEG van Sam Van Rooy aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de arrestatie van acht personen in het kader van een terreuronderzoek – 2125 (2022-2023)	
VRAAG OM UITLEG van Thijs Verbeurgt aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over snelle radicalisering bij jongeren – 2200 (2022-2023)	38
VRAAG OM UITLEG van Brecht Warnez aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de werkzaamheden rond de EU-verordening betreffende transparantie en gerichte politieke reclame en de mogelijke gevolgen daarvan voor de regelgeving rond de lokale en de provinciale verkiezingen – 2158 (2022-2023)	45
VRAAG OM UITLEG van Brecht Warnez aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de uitrol van energiedelen en energiegemeenschappen bij lokale besturen – 2159 (2022-2023)	49

- VRAAG OM UITLEG van Kurt De Loor aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over het charter met lokale besturen voor een singlevriendelijk beleid
– 2166 (2022-2023)
- VRAAG OM UITLEG van Yves Buysse aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de nood aan maatregelen om de situatie van alleenstaanden te verbeteren
– 2218 (2022-2023) 52
- VRAAG OM UITLEG van Katrien Schryvers aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over het voorzien in voldoende openbare en toegankelijke toiletten
– 2185 (2022-2023) 58
- VRAAG OM UITLEG van Ludwig Vandenhove aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de vraag van het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek naar een tijdelijk moratorium op de verkoop van landbouwgronden door overheden
– 2147 (2022-2023) 63
- VRAAG OM UITLEG van Kurt De Loor aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over het voorbehouden van overheidsvacatures voor mensen met een beperking
– 2204 (2022-2023)
- VRAAG OM UITLEG van Maurits Vande Reyde aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over voorbehouden jobs bij de overheid voor mensen met een beperking
– 2269 (2022-2023) 67
- VRAAG OM UITLEG van Brecht Warnez aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de uitbreiding van het politiek verlof voor burgemeesters bij noodsituaties
– 2046 (2022-2023) 74

VRAAG OM UITLEG van Yves Buysse aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over het dwingend gemeentefusiekader dat de minister voorstelt – 2076 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer Buysse heeft het woord.

Yves Buysse (Vlaams Belang): Voorzitter, de vraag is al een klein beetje geda-teerd door mijn ziekte en het paasreces, maar de kwestie blijft belangrijk. Minister, misschien bent u intussen wat van gedacht veranderd en krijgt mijn vraag de nieuwsaarde die ze verdient.

Minister, eind maart pakte u opnieuw uit met uw voorstellen rond een dwingend fusiekader, omdat de vrijwillige fusies volgens u maar bescheiden resultaten hebben opgeleverd. U bent voorstander van een landschap van nog een honderdtal gemeenten met minstens dertigduizend inwoners en meer bevoegdheden. U zou daarbij de middelen van het Gemeentefonds willen inzetten, waarbij gemeenten die fusioneren, dan "meer aanspraak zullen kunnen maken op financiële middelen en extra bevoegdheden". Die operatie zou volgens u ook moeten kaderen in een interne Vlaamse staatshervorming waarbij Vlaanderen een deel van zijn bevoegdheden doorgeeft aan de gemeenten. Ook het systeem van de districtsraden zou volgens u moeten worden "gemoderniseerd" en "verbeterd".

Kunt u uw plannen over een dwingend fusiekader toelichten?

Dreigt het doorschuiven van extra bevoegdheden naar bepaalde gemeenten niet te zorgen voor bestuurlijke chaos? Hoe gaat u dat aanpakken?

Dreigt de ongelijke verdeling van middelen van het Gemeentefonds geen al te grote ongelijkheid inzake financiering te creëren?

Geplande fusies sneuvelen vaak door een gebrek aan democratisch draagvlak. Hoe garandeert u dit draagvlak in een nieuw dringender kader?

Op welke wijze wilt u het systeem van de districten dan wel aanpassen? Waarom? Plant u hieromtrent nog voorbereidende acties en/of studies tijdens deze legislatuur?

Zult u nog tijdens deze legislatuur initiatieven nemen in verband met uw plannen? Volgens mij zijn het maar vrijblijvende, niet afgetoetste, ideeën.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: We hebben hierover al verschillende keren van gedachten gewisseld, maar het is ook een belangrijk thema. Ik werk als minister binnen het Vlaams regeerakkoord – dat is duidelijk – en dat heeft een duidelijk kader aange-reikt voor vrijwillige fusies. U kent het; ik moet dat niet opnieuw helemaal overlo-pen. Het heeft een status quo ingebouwd voor de provinciale bevoegdheden. Bin-nen dat kader werk ik en ik hou me daaraan. Tegelijkertijd heb ik als politicus overtuigingen en opvattingen die mee stoelen op de ervaringen die ik opdoe als minister. Ik denk dat het debat alleen maar kan verrijken wanneer ik ook als poli-ticus met een bepaalde overtuiging mijn ideeën voor de toekomst naar voren breng. Dat zijn ideeën die geen betrekking hebben op deze legislatuur, maar mo-gelijk wel een toekomstig kader vanuit mijn visie vormgeven.

Als minister blijf ik uiteraard binnen het bestaande kader, maar ik kijk ook vooruit en tegelijk doe ik beleidsvoorbereidend werk. Bij de laatste regeringsvorming en -

onderhandelingen heeft uw partij kortstondig deelgenomen aan de aftastende gesprekken. Maar in de fase van de regeringsvorming met de drie partijen cd&v, de N-VA en Open Vld hebben we aan de onderhandelingstafel vastgesteld dat we allemaal, op het moment dat we nadachten over een modernisering, vernieuwing, vereenvoudiging misschien, van het Gemeentefonds, de wijze waarop we middelen verdelen over de gemeenten, voelden dat daar iets voor te zeggen viel, iedereen vanuit de eigen invalshoek en optiek. We zagen veel koterij. Zijn die parameters nog allemaal geldig? Geen van de drie partijen kon echter een concreet plan op de tafel leggen. Dat concreet plan behoeft immers heel wat technische onderbouw en onderzoekwerk. Bij de opmaak van een regeerakkoord heb je niet de tijd om dat op een deftige manier te doen. Dat was een probleem. We hebben toen beslist om het Gemeentefonds te laten voor wat het was. Daar zijn trouwens nog een aantal bijhuisjes bij gebouwd – het Openruimtefonds is er daar één van en dergelijke meer – om een aantal problemen en uitdagingen te remediëren, maar dat alles maakt natuurlijk de noodzaak om dat Gemeentefonds grondig te herzien alleen maar groter. Dat is één element.

Ik heb aan het Steunpunt Bestuurlijke Vernieuwing (SBV) gevraagd om ter zake een studie te maken, die in het najaar hier in de commissie zal komen, en waarin deze professoren – alle Vlaamse universiteiten zijn vertegenwoordigd – niet één model gaan voorstellen, maar op basis van hun wetenschappelijk onderzoek een aantal alternatieven naar voren zullen schuiven van een toekomstige financiering van de gemeenten, rekening houdend met een aantal parameters die men kan wijzigen. Op die manier hebben de partijen die de eer gaan hebben om de volgende keer regeersonderhandelingen te voeren, een basisdocument waarmee ze de onderhandelingen op een ernstige manier zullen kunnen voeren. Ze kunnen met die parameters schuiven, er zullen een aantal scenario's in zitten, ze kunnen een scenario kiezen en op basis daarvan verder werken. Dat is een belangrijke stap vooruit.

Wat is het probleem van dat model sowieso? Als je met hetzelfde aantal gemeenten zit en je gaat de parameters veranderen door bijvoorbeeld – ik zeg maar iets – meer of minder gewicht te geven aan armoede-indicatoren, meer of minder gewicht aan open ruimten, meer of minder gewicht aan dichtheid, meer gewicht aan de aanwezigheid van bedrijvigheid – gemeenten belonen omdat ze veel ondernemingen op hun grondgebied hebben of niet –, als we alleen maar kijken naar inwoners, naar leeftijd, naar welke parameter dan ook en je verandert die parameters, dan gaan sommige gemeenten meer hebben en andere gemeenten minder. Als dat geen operatie in de marge is, maar een serieus doordenken, dan zal dat grote impact kunnen hebben op sommige gemeenten. Je kunt zeggen dat we dat gaan oplossen met een overgangsscenario, maar zelfs met een overgangsscenario zullen er winnaars en verliezers zijn.

En wat dreigt er dan altijd te gebeuren bij zulke hervormingen? Dat is mijn ervaring, u mag me dat niet kwalijk nemen, na toch enige jaren in de Wetstraat. Men zegt dan dat men ervoor gaat zorgen dat er geen verliezers zijn, dat er alleen maar winnaars zijn, maar dan kost dat snel veel geld. Want we spreken hier over meer dan 4 tot 5 miljard euro op een begroting van Vlaanderen van ongeveer 60 miljard euro. Dan moeten we daar 1 miljard euro of 2 miljard euro bij kletsen. Waar gaan we dat geld vinden? Dat is niet eenvoudig. Dat is een eerste pijler, een eerste vaststelling.

Een tweede vaststelling die ik als minister maak, is dat we in de Vlaamse Regering de ambitie hebben om te decentraliseren. We zeggen dat we een aantal problemen slagkrachtiger zouden kunnen oplossen, als we dat dichter bij de burger kunnen doen, met meer maatwerk. We hebben dat gezien bij een aantal crisissen. Bij de Oekraïne-crisis hebben de gemeenten de mensen een dak boven hun hoofd gegeven. In de covid-crisis hebben lokale besturen de mensen hun inentingen gegeven.

Er zijn nog zo'n aantal uitdagingen waarvan je kunt zeggen: moeten we niet een deel van wat we vandaag centraal doen, decentraal doorschuiven? We zien in een aantal landen namelijk – we zeggen vaak dat we naar Noord-Europa kijken – dat daar de bevoegdheden en de middelen die bij de lokale autoriteiten zitten, groter zijn in omvang, veel groter soms, dan bij ons hier in Vlaanderen. Eigenlijk is Vlaanderen als beleidsniveau tamelijk centralistisch georganiseerd. Dat heeft zijn historie, zijn verleden. Dat is geen schande, maar je merkt dat dat botst op een aantal grenzen. Bij veel van de discussies die we soms voeren, bijvoorbeeld over een succesvol armoedebeleid, zitten natuurlijk een aantal dingen die je op Vlaams en federaal niveau moet doen, maar er zit ook heel veel maatwerk bij, omdat dat vaak mensen zijn met specifieke problemen, om dicht bij die mensen die problemen op te lossen. Ofwel geef je het aan de – zal ik zeggen – onderaannemers van het middenveld – als ik stout ben: van de verzuiling –, ofwel geef je het aan lokale besturen.

Op een zeker moment hebben we in de Vlaamse Regering gezegd dat we gingen decentraliseren, dat we die oefening gingen doen. Wat blijkt nu? Zodra je begint te decentraliseren of die oefening wilt doorduwen, bots je op een probleem dat een deel van de gemeente zegt dat dat voor hen een te groot pakket is, dat het te veel taken zijn, dat ze te veel middelen krijgen. Dan is daar een oplossing voor: "We werken bovenlokaal samen. We creëren een bovenlokale structuur, minister Somers, op uw regioniveau, waarom niet? We gaan dat daar doen." Maar die structuren hebben nooit dezelfde democratische legitimiteit als een gemeente, want in een gemeente is er een democratisch verkozen gemeenteraad. Die kiezen uit hun rangen een meerderheid die het schepencollege vormt. Er is een sterkere democratische controle en een grotere transparantie. Alles wat je daarboven in samenwerkingsverbanden doet – hoe goed bedoeld ook –, is een volgende laag. Dat is onduidelijker.

Vlaanderen zit dus geblokkeerd in het decentraliseren. In de mate dat je zegt dat we echt massief willen doorschuiven, echt een pakket meer middelen en mogelijkheden doorschuiven, zit je geblokkeerd omdat een aantal van de gemeenten, een niet onbelangrijk deel, eigenlijk de schaal niet heeft om dat allemaal te dragen. Dan merk ik heel vaak dat er aarzeling is, dat men zegt: "jij hebt gemakkelijk spreken, jij bent van Mechelen, in jouw stad ga je dat wel kunnen, want daar zijn tachtigduizend of negentigduizend inwoners. Dat kan misschien ook bij een gemeente van veertigduizend inwoners, maar voor ons met onze tienduizend of 12.000 inwoners is dat een stuk moeilijker." Ik geef geen kritiek op de kleinere gemeenten, maar dat is de realiteit. Op een zeker moment stopt het ook voor een gemeente. Je kunt niet met enkele tientallen ambtenaren alles doen. Dat gaat onmogelijk.

Het derde element is het volgende. Als je die twee zaken samentelt dan zeg je: "Oké, we willen het Gemeentefonds hervormen, geen winnaars maar liefst ook geen verliezers, maar je moet er niet te veel geld bij insteken." Tegelijkertijd kunnen we bevoegdheden, en misschien middelen, overhevelen. Het enige wat we daarvoor nodig hebben is een voldoende grote schaal. Dat is de motivatie waarom ik zeg dat we moeten opschalen, dat is mijn innige overtuiging. We proberen dat nu met een vrijwillig kader, maar dat vrijwillig kader is ingegeven door dezelfde achterliggende redenering. Waarom zouden we het anders doen? Dat is niet helemaal onsuccesvol, dat mogen we niet zeggen. We hebben op dit moment elf fusie-trajecten, daardoor zouden we dertien gemeenten minder hebben, tenminste indien die trajecten zich allemaal zouden voltrekken. Dat is meer dan vorige keer. Daarmee zakken we naar 287 gemeenten, maar aan dit tempo – we geven toch wel wat middelen – zijn we bezig tot het jaar 2115 om tot honderd gemeenten te komen. Honderd is geen fetisj, het mag geen fetisj zijn, het kunnen er 120 of 130 zijn – fetisjisten zijn we niet mijnheer Buysse –, maar we willen wel tot een gevoelige daling komen. Ik zie sommigen knikken, die kunnen dat straks in hun tussenkomst verder verduidelijken. *(Opmerkingen van de voorzitter)*

Het is mijn aanvoelen dat als je het wilt doen lukken, je die twee, drie dingen tegelijk moet doen. Je moet het Gemeentefonds grondig hervormen. Dat zal een boeiend debat zijn waarbij we van mening zullen verschillen. Moeten we geld van de steden naar landelijk gebied brengen? Moet er geld van de rijke naar de arme gemeenten gaan? Moet er geld gaan naar gemeenten die willen groeien van gemeenten die niet willen groeien? Moet er geld gaan naar gemeenten die veel economische activiteit hebben naar gemeenten met minder activiteit, of omgekeerd? Moeten we naar een Frans systeem gaan, waar de financiering van gemeenten gedeeltelijk gebeurt op de plaats waar mensen wonen, of waar ze werken? Dat is een boeiend debat, we moeten dat voeren, maar je moet dat voorbereid voeren. Wat je niet kunt doen is – en dat is mijn ervaring – het in de loop van de legislatuur wel eens uitpraten, want dan komt er niets van. Je moet de krachtlijnen vastleggen in het regeerakkoord, en die dan verder uitwerken en verfijnen gedurende de legislatuur.

Als je dit kunt doen, gecombineerd met een pakket meer middelen en bevoegdheden, dan heb je met een inkrimping van het aantal gemeenten niet noodzakelijk winnaars en verliezers en moet je er niet meer geld in steken, zoals in Nederland – de Groot-Nederlandse gedachte is u niet vreemd mijnheer Buysse. In Nederland zit 30 procent van het overheidsgeld bij de lokale besturen, bij ons 13 procent. Dus waarom niet verdubbelen? Dat zijn enkele miljarden euro's die we doorschuiven naar het lokale niveau op het vlak van bevoegdheidsdomeinen. Die drie operaties samen kunnen een puzzel zijn die wordt gelegd om Vlaanderen een meer transparant landschap te geven.

Daar zal nog bij komen – als ik dat nog mag zeggen – dat door deze operatie ook een aantal bovenlokale structuren zullen verdwijnen. Een aantal intercommunales en samenwerkingsverbanden gaan overbodig worden, omdat gemeenten voldoende kracht gaan hebben om dat zelf op te lossen. Dat is mijn overtuiging.

Er zijn, ten tweede, nog een aantal operaties bezig die mij bezighouden. Ik geef het voorbeeld van de opschaling van de politiezones. De minister van Binnenlandse Zaken zegt dat we naar grotere politiezones moeten gaan omdat we sterkere politie moeten genereren. Het probleem is, ik was burgemeester van één politieke zone en ik had een directe band met mijn korpschef. Ik had daardoor gezag, die korpschef stond onder politieke controle. Ik zit nu in een politieke zone met vier gemeenten. Eerst was dat met twee gemeenten, Bornem en Puurs, en nu met vier. Het gaat om vier burgemeesters die praten met één korpschef, en die kan zich niet wegsteken met vier. Maar als die met twaalf of vijftien burgemeesters aan tafel zit, dan heb je er niets meer aan te zeggen, geloof me vrij, dan is die zo vrij als een vogel. Dan zegt hij: "Ja, maar in Mechelen dit, in Heist-op-den-Berg dat." Als ik mijn eigen regio neem, als dat een politieke zone is – en dat is een beetje de schaal waar minister Verlinden naartoe wil –, dan verlies je democratische controle, dan kom je in het rijkswachtmodel. Ik ben oud genoeg om te weten waarom we dat rijkswachtmodel verlaten hebben in de tijd van Dutroux, namelijk omdat er geen politieke controle was en geen democratische verankering. Als die politiezones te groot worden, met te veel burgemeesters, verlies je je greep.

Bij de brandweerzones is dat vandaag ook een beetje het geval, in alle eerlijkheid. Wie wordt dan baas? De commandant, niet de junta van burgemeesters. Wie gaat er baas zijn in de politiezones? De korpschef, niet de junta van burgemeesters. Tegen vier kan men zich niet wegsteken, tegen twaalf wel. Dat is ook een reden om op te schalen. Dus er zijn toch wel wat redenen om dat te doen.

Uw vraag is nu hoe dat te doen. We proberen het vrijwillig te doen, maar volgens mij is de motor niet sterk genoeg. Je moet sterkere motoren zoeken. Ik heb daar geen uitgesproken mening over. Die professoren gaan een aantal suggesties doen, die zullen in het rapport staan. Het kan het Deense model zijn, waarbij de gemeenten zelf hun partner of partners mogen zoeken, maar ervoor moeten zorgen dat ze

minsten met 30.000 moeten zijn. Ze hadden twee jaar de tijd om die te zoeken, en dat is redelijk goed verlopen. Je kunt zeggen dat je gaat sanctioneren als je toch te klein bent.

Wat we niet gaan doen, mijnheer Buysse, is ervoor zorgen dat de gemeenten die het willen, bevoegdheden krijgen, en dat we het voor de andere op Vlaams niveau gaan uitvoeren. Ik denk dat geen enkele partij, van links tot rechts, dat een goed idee kan vinden. Dan ga je immers pas chaos creëren. Dat kunnen we niet doen. Ofwel is het Vlaams, ofwel is het lokaal. Maar zeggen dat we het voor de kleintjes zelf doen en voor de anderen niet, dat is een discussie waar geen einde aan gaat komen. Het is dus volgens mij de logica om te zoeken naar sterkere stimuli. Daarom spreek ik altijd van een semidwingend kader. Ik ben absoluut tegenstander van een kaart die uitgetekend wordt in Brussel, waar die met die moet en die met die. Daar geloof ik niet in. Maar ik ben er wel voor dat je misschien een minimumlat legt, dat je sterkere stimulansen inbouwt, dat je het financieel nog helderder maakt waarom opschalen belangrijk is. Want als we het niet doen, blokkeren we die gemeenten die wel vooruit willen, die wel hun lot in eigen handen willen nemen, die wel problemen willen aanpakken. Die ontrieven we van de instrumenten om dat te doen. Ik heb dat misschien in andere woorden al wel eens verteld, maar dat is eigenlijk mijn positie. Maar nogmaals, die positie wordt niet deze legislatuur gerealiseerd, behalve het beleidsvoorbereidend werk, en dat gebeurt niet door mij maar door de universiteiten van Vlaanderen, die alle partijen lang op voorhand, vóór de verkiezingen, die documenten gaan geven, waar niet één model in zit, maar waar een keuzepalet in zal zitten waar elke partij zich over kan beraden.

De voorzitter: Dank u wel, minister, voor dit zeer uitvoerig antwoord. Ik had het gevoel dat we het debat van het najaar al bijna aan het doen zijn. Maar het is ook een heel belangrijk debat.

De heer Buysse heeft het woord.

Yves Buysse (Vlaams Belang): Hartelijk dank, minister, voor uw zeer omstandige uitleg.

Een aantal zaken ontbreken natuurlijk. U hebt heel veel gezegd, maar ik mis toch nog altijd een beetje het creëren van draagvlak bij de burgers. U weet dat dat een van onze dada's is. Ik vind het nog altijd raar dat u als boegbeeld van een liberale partij die toch altijd enorm gepleit heeft voor inspraak van de burger, in feite toch niet meer probeert in te zetten op het woord 'referendum' of 'volksraadpleging' als manier om draagvlak te creëren. Want uiteindelijk was dat in de meeste gemeenten waar vandaag over fusies gesproken wordt, totaal geen item in de aanloop naar de verkiezingen in 2018. Men wist dus niet goed wat een partij eventueel zou doen. Ik zou het dus niet abnormaal vinden als men over zo'n belangrijk iets toch meer zou pleiten om de bevolking bepaalde inspraak te geven.

Ten tweede hebt u over de middelen gesproken, over de financiële bonussen. Wij staan echt waar ook enorm achter de fusieplannen van de kleinere gemeenten, die tot iets willen komen van tussen de 30.000 en 60.000 inwoners. Maar het stoot mij nog altijd tegen de borst dat we toch weten dat een aantal grote steden, de grootste steden, effectief hun fusie doen. Dat gaat niet over het grote belang van de verbeterde dienstverlening in de eigen stad, maar dat gaat over dat startkapitaal van die 50 miljoen euro belastinggeld dat ze op die manier kunnen arrangeren. Daar zou men toch lessen uit moeten trekken, dat is toch iets wat enorm vloeekt. Dat bevestigt ook het verhaal dat via het Gemeentefonds de twee of drie grotere steden bevoordeeld worden, nu ook nog eens met die 50 miljoen euro die niet direct repercussie heeft in het beleid. Daar had ik u ook graag iets over horen zeggen.

Ik heb nog een bijkomende vraag, iets meer praktisch. Er zijn op dit moment al een aantal fusies gebeurd, die lopen. Hoe wordt dat gemonitord? Over districten

weten we dat er een aantal zaken kunnen verbeteren. Ik kan me bijvoorbeeld voorstellen dat bij nieuwe fusiegemeenten de burgemeesters – één ervan is hier aanwezig – misschien ook zeggen dat ze vanuit de bevolking een aantal tips hebben van wat decretaal misschien nog aangepast zou kunnen worden voor de komende fusies. Kunnen we op dat vlak eventueel iets doen? Wordt dat gemonitord? Bent u nog van plan om er iets mee te doen tijdens deze legislatuur?

Tot slot: de districtsraden. In de vorige bespreking hebt u al gezegd dat daar iets mee moet gebeuren. Mijn concrete vraag is: wordt daar nog studiewerk rond gedaan? Worden er een aantal zaken voorbereid, ook in het kader van uw voorbereidingsbeleid voor de volgende legislatuur?

De voorzitter: De heer Van den Heuvel heeft het woord.

Koen Van den Heuvel (cd&v): Ik wil misschien eerst ingaan op wat collega Buysse suggereert in zijn tweede tussenkomst, namelijk of er naar de toekomst toe lessen worden getrokken uit die eerste zeven trajecten. Dat gebeurt dus. Ik wil ook nog zeggen dat ik hier een paar keer heb kunnen zeggen dat het traject in de vorige legislatuur door Binnenlands Bestuur op een heel goede manier is begeleid. We hebben toen een flinke ondersteuning gekregen, en we hebben nu ook de voorbije jaren een audit gehad. Dat is er dus gebeurd met die eerste zeven fusietrajecten, en ook met de eerste resultaten van die zeven nieuwe fusiegemeenten. Die audit is ook op een heel professionele manier uitgevoerd en daaruit heeft Vlaanderen op een constructieve en zeer degelijke manier leerprocessen gehad. Dat gebeurde toch ook via het onafhankelijke kanaal van Audit Vlaanderen.

Minister, u kent het standpunt van mijn partij. Wij zijn tegen verplichte fusies en voor vrijwillige fusies. Wij geloven sterk in dat kanaal, omdat er opnieuw in deze legislatuur verschillende fusietrajecten zijn. De laatste weken is er nog een in het Pajottenland geboren, waar tot enkele jaren geleden het fusiewoord het grote F-taboewoord was. U ziet, als je voldoende geduld hebt, en dat ook tot inzicht laat komen van de mensen, dan laat je die fusie ook tot een beter resultaat komen. Daar ben ik van overtuigd. Wanneer het echt van onderuit komt, de mensen daar zelf van overtuigd zijn en er een draagvlak bij de bevolking is, dan zal die nieuwe gemeente toch wel in de binnenbaan kunnen starten, terwijl nieuwe gemeentes bij een opgelegde fusie eerder in de buitenbaan terechtkomen.

Ik denk dus dat dat toch wel zijn waarde heeft, maar ik denk wel dat we kunnen praten over het stimulansenkader. Ik heb hier al eens in de commissie gezegd dat dat beter kan. Ik denk dat we daar onze lessen uit moeten trekken. Het is natuurlijk een beetje bizar dat de fusie van het kleine Borsbeek met Antwerpen geen grote voorsprong in dienstverlening geeft, maar dat dat Vlaanderen toch 50 miljoen euro kost. Terwijl fusiegemeenten die wat kleiner zijn het met amper enkele miljoenen euro's moeten doen. Ik denk dat die oefening opnieuw naar de volgende legislatuur moet worden genomen.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (cd&v): Ik wil nog even kort inpikken op de laatste vraag van collega Buysse. Minister, u hebt in het interview gezegd dat u die districtswerking nog wilt verbeteren, zelfs nog meer dan de districtsraden. Ik kijk daar uiteraard als niet-Antwerpenaar vanuit een verre afstand naar toe, maar als ik daarnaar kijk, dan vraag ik mij af wat die districten vandaag eigenlijk te zeggen hebben. Ik heb snel ook even het budget bekeken. Als je bijvoorbeeld het district Ekeren bekijkt, met 28.000 inwoners, dan hebben die inkomsten en uitgaven die beide rond de drie miljoen euro schommelen. Als je naar een gelijkaardige gemeente kijkt – ik heb nu eens Izegem opgezocht want die gemeente heeft ook 28.000 inwoners – dan draaien de inkomsten rond de 46 miljoen euro. Dat is een gigantisch groot verschil, dat is met factor tien tot vijftien. Ik ben dus heel benieuwd naar uw visie

op die districten. Hoe gaan we die versterken? Hoe gaan we die tot een meer volwaardig bestuur maken?

Kris Van Dijck (N-VA): Ik wil ook heel even aansluiten namens de N-VA-fractie. Ik denk dat dit een zeer boeiend debat is. Dat is ook de reden waarom ik de vraag ontvankelijk heb verklaard, mijnheer Buysse, want net voor het paasreces is hier ook al uitvoerig over gedebatteerd. Ik denk dat we ons er inderdaad voor moeten behoeden – en dat doen we ook wel – dat we niet zomaar in een debat gaan voor of tegen fusies. Het moet over inhoud gaan.

Ik wil er ook naar verwijzen dat we met onze commissie in juni nog naar Nederland gaan – de minister maakte daarnet ook de vergelijking met Nederland. Ik denk dat we daar ook op een zeer kritische manier moeten bekijken hoe men daar tot de huidige werking is gekomen, want men heeft daar ook een aantal fusietrajecten doorlopen. Ik denk dus dat we ons nu voor de rest van deze legislatuur inderdaad zeer goed moeten bezinnen over de voor- en nadelen, en over welke pakketten er finaal naar die gemeenten gaan, want daar gaat het dus in het bijzonder over. Wat verlangen we van die lokale besturen, welke taakstelling leggen we hen op? Op basis daarvan moeten we kijken wat de ideale grootte is om die taakstelling uit te voeren. Ik sta ook heel open voor dat debat. Ik ben heel lang zeer kritisch geweest, en dat kwam ook vanuit eigen ervaringen, maar ik denk dat we hier met een open visie naar moeten kijken.

Nu komt mijn slecht karakter even naar boven, maar wat als kleine gemeenten gaan denken dat, wanneer ze straks moeten fusioneren, het misschien goed is om nu extra te investeren, en wat extra schulden te maken, zodanig dat het in de kleine gemeenten netjes is vooraleer ze tot de fusie overgaan? Om maar te zeggen dat alle trajecten ook hun voor- en nadelen kunnen hebben.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Het is een thema dat ons allemaal erg beroert en ik wil iedereen bedanken voor de tussenkomsten.

U weet dat ik heel bewust mijn nek uitsteek in dit dossier en dat zal ik blijven doen. Ik weet dat dat ingaat tegen een eerste emotionele reactie van veel mensen, omdat die denken dat hun dorp verdwijnt, alsof de kerk wordt afgebroken en de huizen verdwijnen. Maar ik vind dat ik hier met de moed van mijn overtuiging dat thema op de agenda moet zetten, omdat ik daar beweging in wil krijgen. Bij mij is dat geen zwart-witverhaal, maar wel een verhaal waarbij ik ervan overtuigd ben geraakt – door daar langer over na te denken – dat dit de weg vooruit is voor Vlaanderen en ook voor het Vlaams beleidsniveau en de werking van de Vlaamse deelstaat. Als je vandaag ziet dat wij in een aantal dossiers tegen een aantal grenzen botsen, dan is dat niet altijd op te lossen vanuit een centralistisch oogpunt. Je hebt daarvoor eigenlijk beleidsniveaus nodig die dichter bij burgers staan.

Het is mijn overtuiging – cd&v zal het mij niet kwalijk nemen – dat we ook van de provincies moeten afraken, als bestuursniveau. Iedereen kent mijn overtuiging en ik respecteer die van cd&v. Ook daar hebben we een bepaalde status quo, maar dat zou mee in zo'n oefening kunnen zitten, om dat dan mee te nemen en op te lossen. Ik doe dat omdat ik denk dat als we dat niet doen, we heel veel gaan praten over de veranderingen van het Gemeentefonds en sommige partijen – de christendemocraten hebben daarover al een heel duidelijk standpunt ingenomen en ook andere partijen – praten daarover. Maar dan gaat daar niets aan gebeuren, tenzij gerommel in de marge. Dan gaan we alles veranderen opdat alles hetzelfde zou blijven.

Waarom is dat? Omdat we natuurlijk niet gaan kunnen zeggen – en dat gaat geen enkele partij aanvaarden – dat we hier driehonderd gemeenten hebben, waarvan honderd winnaars en tweehonderd verliezers. Of tweehonderd winnaars en honderd

verliezers. Die honderd verliezers komen in opstand en vragen waarom ze minder krijgen, terwijl ze amper toekomen. Ze zitten allemaal in geldnood, of op het randje van geldnood. Of ze zitten allemaal krap bij kas of het zijn allemaal grote uitdagingen. Dus hoe gaan we dat doen? Gaan we zeggen dat we alles laten zoals het is omdat het te moeilijk is en we verdergaan? En dat we er nog een huis tegenaan plakken? Of we doen enkel iets cosmetisch? In de politiek zijn we altijd heel goed in cosmetica, de dingen wat door elkaar schudden, maar op het einde van de dag blijft alles hetzelfde.

Als je werkelijk iets wilt doen aan die parameters en werkelijk een vernieuwing van dat Gemeentefonds wil doorvoeren, dan ga je tegelijkertijd iets moeten doen waardoor er een context ontstaat waarbij er niet alleen winnaars en verliezers zijn, maar waarbij je geen verliezers meer hebt. Omdat een winnaar met een verliezer kan trouwen en daardoor op nul kan blijven, bijvoorbeeld. Vergeet een Gemeentefonds zonder fusies.

Ik haal twee elementen aan over decentraliseren. Mijnheer Buysse, u vermeldt altijd de legitimiteit, wat een terechte vraag is. Gemeenten kunnen een volksraadpleging doen. Maar ik ga eens een tegenargument aanhalen. Stel dat er een stad is – ik ken er zo een – die zegt dat ze graag meer instrumenten zou hebben voor het armoedebeleid en ook voor een activeringsbeleid, waarvan we toch weten dat daar een winstmarge op is. Een stad die ook meer instrumenten in het inburgeringsbeleid wil hebben, meer greep op het mobiliteitsbeleid en meer impact op het woonbeleid. Een stad die meer wil kunnen doen op het vlak van klimaat en die de schaal heeft om dat te doen en dat aankan. De stad wil die bevoegdheden en wil zelfs niet 100 procent van het geld van Vlaanderen, dat een deel mag houden. Voor de stad mag het een deel van een saneringsoperatie zijn. Wat moet Vlaanderen dan zeggen? "Sorry vrienden, we kunnen het u niet geven. We zijn mee in een aantal redeneringen, eigenlijk willen we dat intellectueel ook en zien we daar de voordelen van in, maar we kunnen dat niet aan u geven, want dan moeten we dat ook aan de anderen geven en die zijn te klein." Waar is de democratische legitimiteit na die rechtmatige vraag? Draai het nu eens om. Vlaanderen wordt geblokkeerd in het doorduwen van een aantal taken. "Ik wil een beter veiligheidsbeleid, meer instrumenten om te kunnen optreden." "Maar dat gaan we toch niet doen, want de kleinere kunnen niet volgen." Dan rijden we in Vlaanderen op het ritme van de traagste en de meest bescheidenste en niet van de meest ambitieuze. Daar heb ik het moeilijk mee.

Twee, ik vind dat we in Vlaanderen twee dingen moeten doen in verband met uw vraag over de steden. Vind ik het huidige model ideaal? Neen, dat is een compromis in de regering, maar het is wat het is. We rijden daarmee verder. Maar ik vind dat we twee dingen moeten doen in Vlaanderen. Ofwel zijn we een nevelstad, zijn we een grijze brei, noch stad noch landelijk gebied, iets tussenin. Ofwel zorgen we dat we een sterk platteland hebben, een sterk landelijk Vlaanderen, én sterke steden. We hebben de twee nodig.

Onze steden zijn intussen nog de helft van die van Nederland. Die zakken weg, in vergelijking. Ik zeg niet dat de steden moeten exploderen, maar je moet je steden voldoende sterk maken. Je steden zijn belangrijk in Vlaanderen. Ze zijn dat altijd geweest. Maar je moet ook het landelijk gebied sterk maken, zodat die inderdaad open ruimte kan bewaren, zodat die inderdaad de leefbaarheid van de dorpskernen overeind kan houden, zodat er inderdaad voldoende aanbod is voor van alles en nog wat. Dat zal je ook alleen oplossen met een stuk schaalvergroting. Voor mij is het niet de stad tegen het landelijk gebied. Ik wil in deze operatie dat de twee kunnen winnen.

Het derde element is de audit. Er is een audit. Audit Vlaanderen heeft die gedaan. Die is beschikbaar op internet. Die is toegankelijk, dus u kunt die zeker raadplegen.

Collega Van den Heuvel heeft ernaar verwezen. Collega Van den Heuvel heeft gezegd, vanuit een traditie uit zijn partij, dat we dat voorzichtig moeten aanpakken, dat dat goed en degelijk moet gebeuren. Ik gebruik geen negatieve woorden. Ik wil dat ook absoluut niet doen. Ik wil het voorzichtig, degelijk en goed doen.

Als je zegt dat alleen zij die willen trouwen, mogen trouwen, als je zegt dat alleen zij die willen fusioneren, mogen fusioneren, dan heb je de minste weerstand. Dan heb je het meeste tevredenheid. Maar dat duurt wel nog 110 jaar. En ik ben een liberaal, ik heb niet de eeuwigheid. Dat is een voorrecht voor christendemocraten. Ik wil dus vooruit. Moet het gedwongen zijn? Neen. Moet het vrijwillig zijn? Dat geloof ik ook niet. Het zal ergens tussenin moeten zijn. Collega Van den Heuvel heeft ter zake wel gezegd dat ze wel willen praten over een kader om dat te versterken.

Ik vind ook niet dat we het moeten opleggen van bovenaf, in die zin dat we zeggen wie met wie moet fusioneren, maar we zullen daar iets tussenin moeten vinden, dat verder gaat dan vandaag, dat ons toelaat om ook dat Gemeentefonds te hervormen, dat ons toelaat om meer bevoegdheden bij die gemeenten te leggen, dichterbij de burger, in die dingen waar lokale besturen het verschil kunnen maken. Daarmee denk ik dat we een hele stap vooruit zullen zetten in Vlaanderen.

Wat de districten betreft: men zegt me soms dat ik districten wil invoeren, dat ik een voorstander ben van districten. Ja, ik ben eigenlijk een voorstander van zo'n model. Maar dan zegt men dat ik een nieuwe bestuurslaag aanmaak: ik wil de provincies afschaffen, maar voer dan districten in. Dat is niet hetzelfde! Een district is een interne bestuurslaag. Daar praten de federale en Vlaamse overheden niet mee. De enige waar het district mee praat, is met Antwerpen. Hoe je je intern organiseert, is jouw zaak. Dat is geen gesprekspartner, dat is geen nieuwe laag, dat is hoe je je intern organiseert. Zo kijk ik naar districten. Dat is een interne organisatie die toelaat om bepaalde dingen nog kleinschaliger en dichterbij de mensen te doen.

In alle eerlijkheid, heb je daar vandaag een wetgevend kader voor nodig? Neen! Als ik morgen zeg dat ik in elk van de dorpen van Mechelen een bevraging organiseer over wie kandidaat wil zijn, en ten tweede zeg dat alle plusachtienjarigen mogen komen stemmen – ik mag zelfs alle zestienjarigen zeggen, ik ben daar totaal vrij in – en we maken een alfabetische lijst van alle kandidaten of zelfs per partij, en we kiezen twintig man per dorp en benoemen die tot dorpsraad, dan heb ik niets onwettig gedaan! Ten tweede zeg ik vanuit het stadsbestuur dat ik een dotatie van 3 miljoen euro geef aan die dorpsraad. Die mogen dat besteden aan de volgende zaken, ik maak een reglement, een subsidiereglement – Maurits Vande Reyde moest het horen – van 3 miljoen euro per dorpsraad. Niemand houdt mij tegen. Ten derde zeg ik als schepencollege, zelfs misschien als gemeenteraad, dat als ze bepaalde dingen doen, als ze wegen aanleggen of wat dan ook, er dan eerst een advies moet komen van de dorpsraad, en dat wij als schepencollege dat advies als bindend beschouwen. Het is georganiseerd. Ik ga zo ver of zo weinig ver als ik zelf wil. Dat kan ik perfect.

Ik heb over de districten – herinner u, we hebben erover gediscussieerd – gezegd dat het een knap idee zou zijn mocht deze commissie, het parlement, de hoogste macht, zelf een initiatief nemen om rond die districten iets uit te werken. Waarom niet? Vandaag is dat model te log, te rigide. De heer Warnez heeft gelijk. Collega Van Rooy zal beter weten hoeveel districtsschepenen en districtsburgemeesters er zijn. Dat is voor een stad als Antwerpen misschien een aanvaardbaar iets, maar zodra je naar een stad als Mechelen zou gaan, zou dat veel te log zijn, veel te groot, veel te omvangrijk. Kunnen we niets flexibeler maken? Maatwerk, waarbij we eigenlijk tegen elke gemeente zeggen dat we voor een kader zorgen waarbij zij een aantal dingen decentraal kunnen doen? Dat zou een deel van de angst bij mensen kunnen opvangen, mensen die nu zeggen dat ze vervreemd zijn. Dat kan dan maatwerk zijn per gemeente, want dat is eigenlijk een lokale aangelegenheid.

Daar moet Vlaanderen zich niet mee bezig houden. Alleen zouden wij een kader kunnen creëren om dat stukje dat ik daarnet zei, dat nu al mogelijk is, wat te ondersteunen, wat vorm te geven. Dan heb je iets. Dan heb je een antwoord, misschien, voor bezorgdheden van mensen. Ik ben daar niet blind voor.

Als je bij mij in Hombeek, een deelgemeente van Mechelen, 's avonds na 12 uur aan de toog staat, dan vinden ze altijd dat Hombeek terug onafhankelijk moet worden. Alleen zijn ze vergeten dat er in 1976 slechts één arbeider was, dat de straten niet verhard waren, dat er geen jeugdbeleid was, geen cultuurbeleid, geen zorgbeleid, geen politie. Dat was er allemaal niet. Dat bestond daar niet. Dat is natuurlijk de nostalgie van het verleden. We hadden toen nog een korte broek aan, we speelden nog in het zand en we speelden met knikkers, en dat was een schone tijd, want de zomers duurden langer en de meisjes waren mooier.

Dat is natuurlijk de nostalgie van voor de fusies. Ik denk dat we dat stuk moeten overwinnen, en ik vind het mijn taak om dat eerlijk te doen. Iedereen weet van mij dat ik dat wil, ik ben er heel eerlijk over. Ik ben wel soepel in de manier waarop, ik heb daar geen dogma's in, maar ik denk ten eerste dat we absoluut moeten kunnen decentraliseren in het belang van de Vlamingen, en dat we ten tweede een moderner gemeentefonds moeten hebben. Ik ga misschien niet op een twee drie helemaal akkoord raken met de manier waarop collega Warnez denkt dat we moeten hervormen, maar denk wel dat we samen allemaal beseffen dat het nu een koterij is waarmee we iets moeten doen. En ik denk dat we dat ook sterker kunnen maken, als we het slim aanpakken. En ik denk dat we Vlaanderen daarmee een dienst bewijzen. Dat is mijn overtuiging.

De voorzitter: De heer Buysse heeft het woord.

Yves Buysse (Vlaams Belang): Nogmaals dank, minister, voor uw bijkomende antwoorden.

We gaan die audit zeker bekijken. Waarom stel ik de vraag? Omdat de fusie die geografisch het dichtst bij mij ligt, die van Aalter is. Knesselare is bij Aalter gevoegd. En ik weet alleszins niet wat de administratie daarvan denkt, maar ik weet wel wat de bevolking ervan denkt. Als je er natuurlijk staat met iemand als Pieter De Crem, zal die nog wel het een en ander doorduwen. Mocht je de bevraging opnieuw doen in bijvoorbeeld Knesselare en Ursel, zul je een ander beeld krijgen. Daarom moet ik zelf eens bekijken wat het rapport daarin voorziet.

Ten tweede wil ik nogmaals – wat ook door collega Van den Heuvel gezegd is – het grote, niet te verdedigen verschil tussen de vijftig miljoen euro bonus en de paar miljoen euro voor de kleinere fusies niet genoeg benadrukken. Ik vind nog altijd dat dat niet kan.

Wat het Gemeentefonds betreft: een tijdje geleden is hier een hoorzitting geweest met op een na alle professoren die hiermee bezig zijn. Ik had toen toch de indruk dat men vooral aan het uitleggen was waarom het zo was. Het beeld is dat er een scheeftrekking is, maar volgens hen is dat niet zo. Ik ben dus benieuwd wat er in het najaar gaat komen, maar ben op dit moment toch een beetje angstig voor de grote verschillen die er zullen uit komen. Maar dat zien we dan wel.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Nadia Sminate aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over een mogelijke erkenning van het boeddhisme als niet-confessionele levensbeschouwing en een transparant register inzake toegekende middelen voor erediensten – 2080 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: Mevrouw Sminate heeft het woord.

Nadia Sminate (N-VA): Minister, ik heb de indruk dat u een deugddoende vakantiekarte hebt gehad. Drie kwartier voor één vraag, dat belooft.

De aanleiding tot mijn vraag is het wetsontwerp van minister Van Quickenborne betreffende de erkenning van het boeddhisme. Ik heb die evolutie gevolgd en dat drukt ons opnieuw met de neus op de feiten, namelijk dat België een veel te complex land is. De bevoegdheid voor de erkenning en financiering van lokale geloofsgemeenschappen is geregionaliseerd, maar die voor de vrijzinnigen is dat niet, met als gevolg dat er veel verschillen in behandeling zijn. Zo hoeven de vrijzinnigen geen meerjarenplan op te maken, terwijl dat voor de besturen van de eredienst wel het geval is. Dat zit toch allemaal niet echt logisch in elkaar. We hebben het in deze commissie in het verleden al gehad over een volledige regionalisering van de bevoegdheden, maar we kunnen dezelfde bedenking ook maken voor de niet-confessionele levensbeschouwingen.

Een tweede bedenking die ik me gemaakt heb naar aanleiding van het wetsontwerp, is dat het voor de burger vaak moeilijk is om een overzicht te krijgen van de financieringsstromen. Verschillende media hebben al geprobeerd om daar een bijdrage op te plakken, maar dat is hen niet echt gelukt. Ze kunnen alleen maar bij benadering cijfers geven. Ik vind dat fout. Het is niet meer van deze tijd dat we daar geen duidelijk zicht op hebben. Het is belangrijk dat er werk wordt gemaakt van een transparant systeem voor die geldstromen. Dat is een van de aanleidingen voor deze vraag.

Minister, hoe kijkt u naar de mogelijke erkenning van het boeddhisme? Hebt u vanuit uw bevoegdheid opmerkingen die u zult overmaken aan uw federale collega's?

Wat is uw standpunt inzake een regionalisering van alle bevoegdheden met betrekking tot levensbeschouwingen? Hebt u hiertoe al initiatieven genomen?

Hoe kijkt u naar mijn suggestie om een algemeen register op te maken van alle middelen aan erediensten en niet-confessionele levensbeschouwingen?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Op vrijdag 17 maart 2023 heeft de federale ministerraad inderdaad in eerste lezing het voorontwerp van wet tot de erkenning van het boeddhisme als niet-confessionele levensbeschouwing goedgekeurd met het oog op het advies aan de Raad van State en de Gegevensbeschermingsautoriteit (GBA). De erkenning is een exclusieve federale bevoegdheid, maar niettemin werd in het federaal regeerakkoord expliciet vermeld dat dit zal verlopen in samenwerking met de deelstaten. Bij de totstandkoming van dit voorontwerp van wet werden dan ook de drie gewesten en de drie gemeenschappen door de federale overheid regelmatig geconsulteerd, in 2022 en 2023, via interfederale overlegmomenten.

Op het eerste voorontwerp van wet vroeg de federale minister van Justitie op 8 september 2022 om een schriftelijk formeel advies aan de deelstaatregeringen. De Vlaamse Regering heeft op de ministerraad van 28 oktober 2022 het standpunt

ingenomen dat ze nog geen advies kan geven, omdat er nog verder interfederaal overleg nodig is om een aantal zaken in het voorontwerp verder te bespreken en uit te klaren. Dit standpunt van de Vlaamse Regering werd per brief door de minister-president namens de Vlaamse Regering bezorgd aan de federale minister van Justitie. Ook de andere deelstaten vroegen in hun antwoorden op de adviesvraag om verder interfederaal overleg.

In grote lijnen worden drie elementen in de brief van de Vlaamse Regering aan de federale overheid vermeld. De eerste probleemstelling is de keuze van de federale overheid om het boeddhisme net zoals de vrijzinnigheid te erkennen als een niet-confessionele levensbeschouwing. De Vlaamse Regering is van oordeel dat het niet duidelijk is waarom het boeddhisme wordt erkend als niet-confessionele levensbeschouwing en niet als een eredienst.

In de memorie van het voorontwerp van wet wordt louter verwezen naar het standpunt van de Boeddhistische Unie van België (BUB) dat het boeddhisme geen schepende God noch een onsterfelijke geest zou omvatten zoals in het geval van erediensten. De vraag van de Vlaamse Regering is dan hoe dit zich dat verhoudt tot het reïncarnatiegeloof van vele boeddhisten, weerspiegeld in het begrip 'karma'? Het boeddhisme kent ook stromingen waarbij wel geloofd wordt in bovennatuurlijke wezens zoals goden en avatars, wat dat ook moge zijn. Bovendien zijn er binnen het boeddhisme, in tegenstelling tot de vrijzinnigheid, rituelen en attributen die meer eigen zijn aan erediensten dan aan een niet-confessionele levensbeschouwing, bijvoorbeeld tempels, monniken, spirituele leiders, wedergeboorte, heilige geschriften, gebeden, beelden en voedselvoorschriften. De Vlaamse Regering stelt zich dus de vraag of dit eigenlijk geen religie is in plaats van een niet-confessionele levensbeschouwing.

De tweede probleemstelling is de keuze van de federale overheid om de Boeddhistische Unie van België te erkennen als representatief orgaan. Deze federale keuze heeft een grote impact op alle overheden, aangezien bij wet het representatief orgaan de enige formele gesprekspartner voor het boeddhisme in België wordt. Bijvoorbeeld voor de eventuele inrichting van een vak boeddhisme in het officieel onderwijs moet het representatief orgaan leerplannen en handboeken opmaken en levensbeschouwelijke leerkrachten aanduiden. De Vlaamse Regering stelt dan ook de vraag op basis van welke elementen deze keuze is gebaseerd. Is de BUB voldoende representatief en vertegenwoordigt ze alle stromingen van het boeddhisme in België op een actieve wijze?

De derde probleemstelling betreft de impact van een erkenning van het boeddhisme op de onderwijsbevoegdheid van de gemeenschappen. De Vlaamse Regering merkt op dat, als het boeddhisme erkend wordt als een niet-confessionele levensbeschouwing, ze dan recht heeft op een niet-confessioneel onderwijsvak. Daarbij stellen zich heel wat vragen. Allereerst is er in artikel 24, §1, lid 4, van de Grondwet reeds een niet-confessioneel onderwijsvak vastgelegd, namelijk het vak 'niet-confessionele zedenleer'. Hoe verhoudt dat zich tot het boeddhisme? Bovendien wordt in dit artikel 24 van de Grondwet voorzien in maar één niet-levensbeschouwelijk onderwijsvak, niet in meerdere. De vraag dringt zich dan ook op of artikel 24 van de Grondwet niet eerst moet worden aangepast vooraleer een tweede niet-confessionele levensbeschouwing kan worden erkend door de federale overheid.

Ook de andere deelstaten hebben opmerkingen geformuleerd op het eerste voorontwerp. Begin 2023 is er dan ook interfederaal overleg geweest, waarbij het voorontwerp van wet op een aantal punten werd aangepast. Op dit bijkomend interfederaal overleg werden door de deelstaten volgende opmerkingen gegeven: de federale overheid is vorig jaar door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens veroordeeld wegens het ontbreken van een algemeen federaal erkenningskader voor erediensten en levensbeschouwingen, aangezien dit een schending inhield op de rechtsprincipes inzake rechtszekerheid en gelijke behandeling. Door nu weer

een afzonderlijk erkenningskader te creëren voor een specifieke levensbeschouwing, kan dit juridisch op gespannen voet staan met het arrest van het Europees Hof. De deelstaten wezen ook nogmaals op dat artikel 24, §1, vierde lid, van de Grondwet. En volgens een juridische studie van grondwetspecialist professor Marc Nihoul van Universiteit Luik, besteld door de Franse Gemeenschap, dient artikel 24 eerst aangepast te worden. Deze man herhaalt dus die stelling. Op dit punt is er dan ook geen consensus tussen de federale overheid en de deelstaten. Er is afgesproken om deze vraag van grondwettelijke aard expliciet voor te leggen aan de Raad van State bij de adviesvraag over het voorontwerp. Na het advies van de Raad van State zullen de deelstaten opnieuw een formeel advies geven aan de federale overheid.

Hoe kijk ik naar een algemeen transparant register voor de toekenning van middelen aan erediensten en niet-confessionele levensbeschouwingen over alle beleidsdomeinen heen? Zou ik deze optie bespreken in een overleg met mijn federale en gefedereerde homologen? Over sommige aspecten van de financiering van erediensten en levensbeschouwingen hebben we een goed zicht, zoals hoeveel de financierende overheden – lokale besturen en provincies – betalen aan de besturen van de eredienst en de instellingen van morele dienstverlening. Op andere aspecten hebben we echter geen zicht, zoals het exact bedrag aan uitbetaalde woonstvergoedingen, de fiscale voordelen zoals de vrijstelling onroerende voorheffing erediensgebouwen, enzovoort.

De vraag is hoe breed we moeten gaan om het in kaart brengen. Rekenen we alle kosten mee voor het levensbeschouwelijk- en godsdienstonderwijs, of is dat een onderwijstaak? Rekenen we ook de uitgaven voor restauraties aan monumentale kerken mee, of is dat monumentenzorg? Enzovoort, het is niet eenvoudig om af te bakenen wat nu religieus is en wat niet.

In essentie is de financiering van erediensten en levensbeschouwingen niet meer dan een subsidiëring van hun activiteiten en moet hierover inderdaad transparantie zijn, zoals we dat recent gedaan hebben met het subsidieregister van de Vlaamse overheid, waarin trouwens al een aantal Vlaamse subsidies toegekend aan kerkfabrieken zijn opgenomen.

Het subsidieregister kan misschien verder aangevuld worden in plaats van een bijkomend register te creëren, maar dat valt onder de bevoegdheid van minister Diependaele, die u daarover ook kunt bevragen.

De voorzitter: Mevrouw Sminate heeft het woord.

Nadia Sminate (N-VA): Minister, dank u wel voor uw antwoord. Ik had eigenlijk verwacht dat u voorzichtig ging zijn in uw bewoordingen, omdat de bevoegde federale minister toch uw partijgenoot is, maar u bent wel heel erg duidelijk geweest. Ik apprecieer dat ook. U hebt hier nu een heel aantal problemen opgesomd die u ook in uw advies opgenomen hebt. Eigenlijk hebt u daarmee aangetoond dat de koterij van de verdeling van bevoegdheden zoals we die vandaag kennen, op niks trekt en dat we daar verandering in moeten brengen. Ik ben blij dat u dat bevestigd hebt.

Eerst en vooral vind ik het ook uiterst vreemd dat het boeddhisme als niet-confessionele beschouwing aanzien wordt, terwijl het gewoon een godsdienst is en in sommige landen zelfs een staatsgodsdienst. U hebt het zelf gezegd: ze hebben tempels, monniken, een spirituele leider. Ik begrijp de keuze absoluut niet. Ik zie ook geen enkel argument dat die keuze zou kunnen verantwoorden. Bovendien – ook dat hebt u aangehaald – zullen er problemen van komen binnen het onderwijs en de verhouding tot de lessen zedenleer. Ik denk dat dat een heel foute keuze geweest is.

Twee, ik heb het u al gezegd: het is zeker niet meer van deze tijd om geen duidelijkheid te hebben over die financieringsstromen. Het Vlaams subsidieregister is

daar een heel mooi voorbeeld van. Ik denk dat u een belangrijke rol kunt spelen om ook andere niveaus warm te maken voor een gelijkaardig systeem.

Ten slotte, wat betreft de financiering zelf: in plaats van 100 procent van de tekorten, zou maar 30 procent van de tekorten betaald worden. Als ik het goed begrijp: voor de lokale geloofsgemeenschappen in Vlaanderen is het 100 procent, voor de religies en boeddhisten in Brussel is het 30 procent, maar voor de vrijzinnigen in Brussel is het dan weer 100 procent dat terugbetaald zou worden. Ik ben heel erg benieuwd naar wat de Raad van State te zeggen gaat hebben over de ongelijke behandeling en ook wat u daarover denkt.

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Minister Somers, los van het communautaire denk ik dat deze kleine bespreking en uw antwoord – alle problemen die u opsomt, confessioneel versus niet-confessioneel, erkenning versus niet-erkenning, subsidies, dan geen subsidies, de band met het onderwijs, of er al dan niet een onderwijsvak gegeven wordt – bewijzen dat heel de wetgeving in verband met religie, of die nu op federaal of Vlaams niveau ligt, compleet achterhaald is. Die is achterhaald voor wat wij in Vlaanderen toch zouden moeten willen hebben, namelijk een vrije seculiere samenleving waarbij we religie en de erediensten die daarbij horen, gewoon zouden moeten beschouwen als een mening. Religie, het geloof in een god, is een mening en de erediensten, het samenkomen, al dan niet in tempels, valt onder de vrijheid van vereniging. Erkenning of niet-erkenning door de overheid – subsidies, geen subsidies – is overbodig in zo'n samenleving. Het enige wat wij dan nog moeten nagaan is of de ideeën die samenhangen met zo'n religie, niet indruisen tegen de strafwet, tegen de vrije samenleving en de democratische rechtsorde. Dat zou het moeten zijn. Dan voorkomen we dus al die problemen waar het nu over gaat.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Collega's, eerst en vooral: als minister werk je natuurlijk in een grondwettelijk kader. En in onze Grondwet staat, naast de scheiding van Kerk en Staat, ook de vrijheid van godsdienst en geloofsovertuiging. En daarop is een traditie gebouwd van tweehonderd jaar regelgeving. Die is eigenlijk al ouder dan ons land, want die is begonnen bij de Code Napoléon. Als je aan mij vraagt of ik het regeerakkoord ga uitvoeren, dan ga ik dat natuurlijk doen. Als je mij vraagt of ik bereid ben om buiten de Grondwet te treden, dan zeg ik natuurlijk dat ik daartoe niet bereid ben. Sorry aan sommigen hier in de zaal, dat ik niet tot een potentiële bondgenoot word gerekend. Maar mocht je nu opnieuw 'from scratch' starten, dan zou het er in mijn imaginair land helemaal anders uitzien. Het zal u verbazen, mijnheer Van Rooy, maar ik denk dat ik dicht bij uw mening zou staan – op dit vlak. *(Opmerkingen van Yves Buysse, Nadia Sminate en Sam Van Rooy)*

Maar we leven nu eenmaal in een land met een traditie. Ik ben niet degene die permanent het woord 'tradities' in de mond neemt, die altijd onder druk staan. Ik wil me ook niet op een soort woke-achtige manier tegen religie beginnen te gedragen. Ik vind dat we onze tradities moeten respecteren en koesteren. Om de Grondwet te veranderen heb je trouwens een bepaalde meerderheid nodig, en dat gebeurt in het andere parlement. Binnen die context wil ik dat op een goede, correcte manier doen. Dat is een eerste opmerking.

Een tweede opmerking is dat het mijn overtuiging is dat het in elk land een permanente discussie is welke bevoegdheden waar moeten liggen. Ik ben iemand die opgegroeid is met de overtuiging dat je zoveel mogelijk naar homogene bevoegdheden moet gaan, maar in een samenleving zoals we die kennen, ga je nooit homogene bevoegdheden hebben zoals we er soms van dromen: afgebakend, die niet aan anderen raken. Alles is met alles verweven, spijtig genoeg. Spijtig genoeg! Stel dat Vlaanderen een unitaire deelstaat zou zijn, dan zou je daarbinnen ook

discussies hebben over wat 'lokaal' is, daar hebben we het daarnet nog over gehad. Ik geloof dat dus niet.

Maar, mevrouw Sminate, ik heb het al verschillende keren gezegd: ik ben er in deze materie wel van overtuigd dat die bevoegdheden over geloofsovertuigingen, eigenlijk Vlaamse bevoegdheden moeten zijn. Dat is geen kritiek of aanval op collega Van Quickenborne, want hij werkt binnen diezelfde grondwettelijke bevoegdheid en is daarvoor verantwoordelijk. En hij heeft gezegd dat hij een voorontwerp gaat maken en hij heeft, in overleg met de deelstaten, gezegd dat hij het aan de Raad van State gaat voorleggen. Hij heeft beloofd om daarna opnieuw overleg te plegen. Hij heeft de juiste vragen gesteld. En waarvan ik hier verslag gedaan heb, is het standpunt van de voltallige Vlaamse Regering. Het is geen gemakkelijke positie, en daarom hebben we het ook in een vraagvorm gedaan. Want zeker in een land dat de scheiding van kerk en staat erkent, is het heel moeilijk om, als je geen lid bent van een geloofsgemeenschap, te gaan bepalen wat die geloofs-gemeenschap moet denken of hoe ze zichzelf moet zien. Dat is niet eenvoudig. Wij hebben daarop een externe blik. Wij zeggen: "Als ik die boeddhisten zie, is dat precies een godsdienst." Maar als ze van zichzelf overtuigd zijn dat ze het niet zijn, zit je met een probleem. Hoe ga je daarmee om? Dat is geen eenvoudige discussie. Dat is een discussie met nuance. Dat moet dus onderzocht worden.

De impact op het grondwettelijk artikel is wel een fundamenteel probleem. Ik denk dus dat de vragen die we vanuit de Vlaamse Regering gesteld hebben, relevant zijn. Die zijn ook zo aanvaard door de Federale Regering. Daarom zeggen ze dat ze dat gaan aftoetsen bij de Raad van State, en daarna terug met ons in overleg zullen gaan. Ik denk dus dat dat inderdaad een complexe materie is. En het grootste, meest fundamentele probleem – u hebt er terecht naar verwezen – is de traditie waarmee we eerst de katholieke geloofsovertuiging zijn gaan erkennen. Ik denk dat de tweede de joodse was. En zo zijn we altijd verder gegaan. En dat zijn altijd specifieke kaders. Op een gegeven moment zeg je dat het maatwerk is. Er komt een probleem van gelijkheid. Er zijn mensen die in de problemen komen, dat is een discussie die je aanhaalt. Dat is dus inderdaad een moeilijk juridisch kluwen, dat ook wel botst op de grenzen van wat mogelijk is. Want natuurlijk, door de steeds diverser wordende samenleving, zijn er steeds meer overtuigingen en invloeden. De vraag is dus hoever je dat kunt oprekken. Er zijn in de wereld tientallen godsdiensten. Op Wikipedia kunnen je het denk ik ergens vinden, er zijn er honderden. Wat gaan we dus nog allemaal erkennen?

De voorzitter: Mevrouw Sminate heeft het woord.

Nadia Sminate (N-VA): Minister, ik zeg niet dat de regionalisering kritiek op uw collega Van Quickenborne is. Wat wel een kritiek is, is dat hij een erkenning probeert door te voeren op een moment waarop wij veroordeeld worden voor het feit dat er geen kader voor erkenning is, dat er geen regels of voorwaarden zijn. Dat is een probleem.

Ik denk dus dat de boodschap naar uw collega moet zijn dat hij eerst die winkel moet opkuisen, voordat hij 'à la tête du client', zonder spelregels, toch probeert om die erkenning te forceren.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

**VRAAG OM UITLEG van Nadia Sminate aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over het stimuleren van het gebruik van het Nederlands bij de lokale geloofsgemeenschappen tijdens liturgische vieringen
– 2101 (2022-2023)**

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: Mevrouw Sminate heeft het woord.

Nadia Sminate (N-VA): Minister, we hebben deze legislatuur al vaker gedebatteerd over het taalgebruik bij liturgische vieringen. Recent kwam het nog zijdelings ter sprake tijdens een debat over de erkenning van geloofsgemeenschappen. We weten uiteraard allemaal dat de vrijheid van eredienst bepaalt dat men mag kiezen welke taal men spreekt tijdens de liturgie, maar ik ben ervan overtuigd dat de overheid natuurlijk alles in het werk kan stellen om hen aan te moedigen om het Nederlands te gebruiken, om hen daarin te stimuleren, enzovoort.

Ik denk dat we op dit moment in een speciaal momentum zitten, omdat heel wat van die geloofsgemeenschappen in contact komen met onze nieuwe screeningsdienst. 'Informatie- en screeningsdienst' moet ik zeggen, want – het woord zegt het uiteraard al zelf – die dienst wordt ook verondersteld om informatie door te geven om hen te informeren en te begeleiden. Ik denk dus dat het niet slecht zou zijn om dit momentum aan te grijpen om aan de screeningsdienst te vragen om in hun contact met die geloofsgemeenschappen het belang van de kennis van het Nederlands en het gebruik van het Nederlands te onderstrepen, en hen ook aan te sporen om daar meer op in te zetten.

Ik heb een aantal vragen voor u, minister. Hebt u de suggestie van een engagementsverklaring – waar we het in het verleden al over hebben gehad – onderzocht, en zult u daarmee aan de slag gaan? Welke mogelijkheden ziet u om lokale en provinciale besturen te ondersteunen om diezelfde dialoog aan te gaan? Hoe ziet u de rol van de informatie- en screeningsdienst in de verdere stimulering van het gebruik van het Nederlands? Hebt u standaarddocumenten ter beschikking gesteld – daar hebben we het ook in het verleden al over gehad – aan de lokale geloofsgemeenschappen om een duidelijke Nederlandspolitiek te versterken? Werd dit punt geagendeerd op een vergadering van de Vlaamse Interlevensbeschouwelijke Dialoog (VILD) in 2022 en 2023? Indien dat inderdaad is gebeurd, zijn daar dan concrete werkafspraken van gekomen?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Dank u wel, mevrouw Sminate. U kent mijn standpunt: het gebruik van het Nederlands is een verbindend en positief element bij de inschakeling van mensen in onze samenleving, en dus ook van lokale geloofsgemeenschappen. Ik heb wel steeds aan die overtuiging toegevoegd dat – vooral wat het taalgebruik tijdens de liturgie betreft – de overheid zich terughoudend moet opstellen, gelet op de scheiding tussen kerk en staat, de vrijheid van godsdienst, en de organisatorische autonomie van de eredienst die verankerd is in onze Grondwet en in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

Maar ik heb uw suggestie om hierover in dialoog te gaan met de representatieve organen van de erediensten ter harte genomen. Mijn kabinet en administratie hebben dit aangekaart binnen VILD. De erediensten gaven aan dat ze het belang van het Nederlands onderschrijven, en hun geloofsgemeenschappen inspanningen doen door bijvoorbeeld tijdens de liturgie een samenvatting in het Nederlands aan te bieden, of de liturgie volledig of gedeeltelijk in het Nederlands te laten gebeuren.

De suggestie van een engagementsverklaring voor het gebruik van Nederlands tijdens de liturgie ligt wel gevoelig bij de vertegenwoordigers van de erediensten, aangezien het gebruik van een welbepaalde taal behoort tot de kern van sommige religies, van sommige liturgieën binnen religies, en tot sommige heilige boeken. Het initiatief voor, en de opmaak van een engagementsverklaring rond het taalgebruik tijdens een liturgie bij 1700 lokale geloofsgemeenschappen kan – gelet op het verbod van inmenging van de overheid in de liturgie – in geen geval uitgaan van de overheid zelf. Bij de representatieve organen is daar momenteel geen behoefte of draagvlak voor om dat te doen.

Welke mogelijkheden zie ik om de lokale en provinciale besturen te ondersteunen om diezelfde dialoog, namelijk het aanleren van het Nederlands tijdens liturgische vieringen, aan te gaan? Provinciale en lokale besturen houden zich enkel aan hun rol als financierende overheid om de tekorten te dekken van de erkende besturen van de eredienst. Met het reilen en zeilen van de lokale geloofsgemeenschap – gelet op de vrijheid van godsdienst – laten zij zich helemaal niet in. Kortom, mijn kabinet en mijn administratie hebben tot op heden nog nooit enige vraag ontvangen van een lokaal of provinciaal bestuur voor de ondersteuning rond het aanmoedigen van lokale geloofsgemeenschappen voor het gebruik van het Nederlands tijdens de liturgie, wat ook logisch is, gelet op de scheiding van kerk en overheid.

De rol van de informatie- en screeningsdienst (ISD) is om binnen zijn decretale opdrachten erop toe te zien dat het bestuur van de eredienst of een erkenningszoekende lokale geloofsgemeenschap zijn verplichtingen naleeft. Het gebruik van het Nederlands als bestuurstaal is daar een onderdeel van, maar enkel voor de werking van het bestuur van de eredienst dat een openbare instelling is, niet voor de liturgie. Gelet op de vrijheid van godsdienst en het beginsel van niet-inmenging in de liturgie van een eredienst heeft de ISD als overheidsinstantie geen enkele bevoegdheid in het stimuleren van het gebruik van het Nederlands tijdens de liturgie.

Tot op heden zijn er geen klachten geweest dat een bestuur van de eredienst de bestuurstaalwetgeving niet heeft nageleefd. Ook de contacten tussen de ISD en de bevoegde overheden met de besturen van de eredienst verlopen in het Nederlands. De mogelijkheid om standaarddocumenten ter beschikking te stellen van de besturen van de eredienst werd onderzocht door mijn administratie in overleg met de erediensten. In de praktijk blijkt dat het voor besturen van de eredienst om notulen of een vergaderagenda in het Nederlands op te stellen geen moeilijkheid vormt en er dus geen behoefte is voor standaarddocumenten. Dat is een goede zaak. In het infodossier rond het nieuwe Erkenningsdecreet, dat geraadpleegd kan worden op de ABB-webpagina (Agentschap Binnenlands Bestuur), is opgenomen dat "het bestuur van de eredienst als openbare instelling steeds het Nederlands moet gebruiken onder andere bij het opstellen van documenten en in haar contacten met andere overheden; de lokale geloofsgemeenschap zelf het gebruik van het Nederlands kan stimuleren tijdens religieuze activiteiten". Dat staat uitdrukkelijk vermeld op de ABB-website.

Belangrijk is ook dat het besluit van de Vlaamse Regering van 1 april 2022 vanaf 1 februari 2023 de verplichting oplegt dat alle communicatie tussen de besturen van de eredienst en de overheid digitaal moet verlopen via een Nederlandstalig digitaal platform. Dit versterkt ook de kennis en het gebruik van het Nederlands. Ook heeft mijn administratie ter ondersteuning van de besturen van de eredienst een duidelijke webpagina gemaakt waarop de taalwetgeving in bestuurszaken helder toegelicht wordt.

Op 13 mei 2022 kwam het onderwerp van het taalgebruik bij besturen van de eredienst een laatste keer aan bod in VILD. Tijdens die vergadering werd door mijn administratie aan de erediensten meegedeeld dat voor hen – besturen van de eredienst – een webpagina werd gemaakt met info rond de correcte toepassing van de bestuurstaalwetgeving.

Tot slot wil ik nog meegeven dat de beste manier om lokale geloofsgemeenschappen bewust te maken voor het gebruik van het Nederlands is door ze te erkennen, want een erkende lokale geloofsgemeenschap is onderworpen aan de bestuurstaalwetgeving en moet binnen de werking van het bestuur van de eredienst het Nederlands gebruiken. Ook moet ze contacten in het Nederlands onderhouden met de Vlaamse en lokale overheid en is de bedienaar van de eredienst inburgeringsplichtig. Dit allemaal zorgt ervoor dat het gebruik van het Nederlands onrechtstreeks een natuurlijk gegeven wordt, ook binnen het liturgische gedeelte van de eredienst.

De voorzitter: Mevrouw Sminate heeft het woord.

Nadia Sminate (N-VA): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Het is goed dat u het belang van het gebruik van het Nederlands ook hier bevestigt. U nuanceert dat uiteraard omdat er geen stok achter de deur is. Ik begrijp dat.

Ik ben altijd zelf grote voorstander geweest van het nieuwe Eredienstendecreet omdat het ons tools geeft om controle uit te voeren op de bestuurstaalwetgeving. Dat is een goede zaak, maar ik vind dat we daar iets verder in moeten durven nadenken. U zegt dat de screeningsdienst geen enkele bevoegdheid heeft om hen te stimuleren om het Nederlands meer te gaan gebruiken. Dat is ook zo. Maar, Vlaanderen en lokale besturen hebben ook geen bevoegdheid om te verplichten dat kinderen op school fruit eten. Maar we proberen dat wel te stimuleren met allerlei acties enzovoort. In die optiek denk ik dat we moeten proberen om hen op alle mogelijke manieren te wijzen op het belang daarvan. VILD is de juiste weg om die dialoog aan te gaan, maar ik zou in uw plaats naar iets tastbaarder gaan, en zo'n engagementsverklaring is dat ook. Anders ga je daar heel vrijblijvend over blijven praten, en dan gaat er, denk ik, niets van in huis komen.

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Ik zou van de gelegenheid van deze vraag kort gebruik willen maken om erop te wijzen dat op 20 mei aanstaande er een lezing wordt gehouden in Antwerpen door een Pakistaanse haatprediker, een sjeik, Abu Ammaar Yasir Qadhi. *(Opmerkingen)*

Wel, u kunt al raden waar ik naartoe wil, minister Somers. Maar ik wil er misschien toch eerst nog op wijzen hoe gevaarlijk die man is, en hoezeer die de breinen van aanwezige moslimtoehoorders zou kunnen vergiftigen. Hij spreekt zijn steun uit voor de taliban, en hij is een antisemiet, uiteraard. Dat hoort er ook altijd bij. Hij heeft islam gestudeerd in Saoedi-Arabië, en hij heeft verklaard dat het doden van homoseksuelen en het stenigen van mensen die overspel plegen, tot de islam behoren. Dat is wel zo eerlijk van hem. Maar hij zegt ook dat die van toepassing moeten zijn in een islamitische samenleving. Tot daar de sjeik uit Pakistan, die vanuit Amerika naar Antwerpen komt overgevlogen.

U hoort mijn grote bezorgdheid. Het gaat niet alleen over de denkbeelden van die man, maar ook over de vraag of hij zijn lezing dan in het Nederlands zal geven. Ik durf te vermoeden van niet. In hoeverre zijn onze veiligheidsdiensten ermee bezig om dat op te volgen? Zijn die daar dan aanwezig, en zo ja, kunnen zij begrijpen wat die man daar dan komt vertellen aan alle moslims? Want het is altijd hetzelfde in dit land: straks worden er weer misdaden, gewelddaden of aanslagen gepleegd door moslims die waarschijnlijk zo'n soort prediker hebben aangehoord, en dan weent iedereen weer krokodillentranen. Maar de bottomline blijft dat zo iemand hier nog altijd kan komen prediken zonder veel problemen.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Dat was een magistraal bruggetje, mijnheer Van Rooy. *(Gelach)*

Maar ik wil daar misschien heel kort op ingaan. U signaleert dat, dus we zullen dat bekijken. De vraag is waar die man gaat spreken. Heeft die toegang tot het grondgebied? Ik heb die naam nu niet onmiddellijk kunnen noteren, het was niet in een taal die mij eigen is. Maar als u mij die informatie geeft, dan zullen wij dat doorgeven aan de bevoegde autoriteiten, en kijken wat daar al dan niet moet gebeuren, dat is evident.

Om op de vraag van collega Sminate te antwoorden: u mag het mij niet kwalijk nemen dat ik dat zeg, maar fruit stimuleren in een school is nog iets anders dan een religie. Dat mag u mij niet kwalijk nemen. De scheiding van kerk en staat is een fundamenteel grondwettelijk beginsel, dat diep verankerd zit in onze westerse samenleving, en dat hier een heel fundamenteel principe is. Dat wil zeggen dat de godsdienst zich niet heeft te bemoeien met de staat, maar dat de staat zich ook niet te moeien heeft met de religie. En als democraat, vanuit mijn eigen politieke overtuiging, wil ik dat ook niet. Ik wil niet gaan zeggen dat Latijnse missen in het Nederlands moeten gebeuren. Ik wil niet gaan zeggen dat men in de synagogen geen Hebreeuws meer mag gebruiken, en dat men Nederlands moet gebruiken tijdens de liturgie. Ik wil niet tegen de Assyrische en de Armeense gemeenschap in mijn stad, die christelijk, katholiek of orthodox zijn en ook een eigen taal gebruiken, gaan zeggen dat ze hun liturgie anders moeten doen, en dat ze afstand moeten nemen van hun traditie en hun religie.

Wat ik wel wil, en dat heeft ons decreet gedaan – u hebt daaraan meegewerkt, we hebben dat samen gedaan, met vele anderen – is zeggen dat je, in de mate dat je een erkenning wilt, en je dus een openbaar bestuur wordt dat kan rekenen op overheidsgeld, je als openbaar bestuur, als eredienst, het Nederlands moet gebruiken in al je contacten die je met de overheid hebt, maar ook intern, als je met elkaar vergadert. En als er een bedienaar van een eredienst komt, dan zal die eerst Nederlands moeten leren. Daar zullen we op controleren. Maar we gaan niet een stap verder.

Ik ben wel een stap verder gegaan. Ik heb tegen de collega's in VILD gezegd, tegen alle geloofsgemeenschappen: "Nederlands is belangrijk. Bent u akkoord?" "Wij zijn akkoord." "Hoe meer het Nederlands gebruikt wordt, hoe beter. Is dat juist?" "U hebt gelijk." "Als je predikt, doe wat je niet moet doen in de taal van uw heilig boek of wat dan ook, zoveel mogelijk in het Nederlands." "Dat is waar, dat gaan we doen." "Wilt u daarvoor een engagementsverklaring ondertekenen?" "Nee, dat willen we niet. We willen dat bespreken, maar die stap zetten we niet omdat we vinden dat dat te ver gaat. We zijn akkoord, we respecteren de verplichtingen die we hebben als publiek orgaan, maar we willen niet een overheid die ons dicteert in ons liturgisch luik."

Ik denk dat ik dat moet respecteren. Ik heb mijn mening daarover gegeven. Maar waar ben ik wel van overtuigd? Dat door het feit dat zulke bestuursleden in het Nederlands moeten communiceren met elkaar, verslagen moeten opstellen, documenten moeten aanmaken, contacten moeten onderhouden met de lokale overheden, en dat moeten doen in het Nederlands, met de provinciale overheden, in het Nederlands, met de Vlaamse overheid, met de informatie- en screeningsdienst, in het Nederlands, al die elementen bijdragen. Ik ga nu heel open zijn. Als er in die besturen tien mensen zitten, ben ik er niet van overtuigd dat in elke geloofsgemeenschap die tien mensen van het bestuur alle tien even goed Nederlands spreken. Maar er gaan er alleszins bij moeten komen die dat wel heel goed kunnen. De druk en de evolutie om daarin vooruitgang te boeken, gaat daar snel.

We kijken daar nauwgezet op toe, dat is de taak van de informatie- en screeningsdienst. Maar we gaan net niet die stap verder omdat we dan dingen doen die eigenlijk botsen, niet alleen met een traditie, maar met een grondwettelijk principe dat de staat beschermt tegen te grote invloed van de religie. Maar tegelijkertijd moeten we ook de vrijheid van mensen respecteren om hun geloof te beleven op

de manier waarop ze dat willen, gekleed met wat ze aanhebben, aanbidde wat ze willen aanbidden, pratend, zingend, reciterend wat ze denken te moeten reciteren, gelovend wat ze denken te moeten geloven. Dat moeten ze doen in de vorm die ze willen, al zingend, al dansend, in welke taal ook. Dat is hun recht. Daar hebben wij niet op in te grijpen. We kunnen alleen maar aanmoedigen en zeggen: "Hoe meer Nederlands, hoe beter." Daar was het unanieme akkoord, van iedereen, dat ze het er eigenlijk mee eens zijn. Maar als je vraagt of ze samen een engagementsverklaring willen ondertekenen, zeggen ze: "Neen. Daarin voelen wij dat u te dicht komt bij inbreken op onze autonomie, op onze vrijheid van erediensden." Dat is een zo duidelijk mogelijk antwoord, denk ik. Ik deel dus uw bekommernis voor 100 procent, maar ik probeer dat te doen binnen de rechtsstaat en de rechtsorde die we kennen en die we moeten respecteren.

De voorzitter: Mevrouw Sminate heeft het woord.

Nadia Sminate (N-VA): Dank u wel. Ik wil met deze vraag de scheiding tussen kerk en staat helemaal niet betwisten. Maar er is een overlegmoment, er is een mogelijkheid tot dialoog. Die dialoog betekent uiteraard niet dat u moet opleggen in welke taal er wordt gesproken tijdens de liturgie, dat betekent zeker niet dat u buiten de wet moet treden. Dat betekent voor mij dat die dialoog aangegaan moet worden, dat er gezegd moet worden dat het geen goede zaak is als zij op sociale media in het Arabisch communiceren bijvoorbeeld of dat het voor een nieuwkomer geen goede zaak is dat hij bediend wordt in zijn eigen taal en op die manier ook de noodzaak niet ondervindt om het Nederlands te leren. Dat is wat ik met deze vraag probeer duidelijk te maken. En als zij dat bevestigen, dan begrijp ik eigenlijk helemaal niet waarom men dat niet op een of andere manier in een engagement wil formaliseren.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Jos D'Haese aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de afschaffing van de vaste benoeming voor ambtenaren van de Vlaamse overheid – 2109 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Minister, we hebben hier al een redelijk uitgebreid debat over gehad in de plenaire vergadering voor het verlov – of voor het reces, moet ik hier zeggen. Maar ik had nog een aantal technische vragen over die beslissing van de Vlaamse Regering over de afschaffing van de vaste benoeming, die, zoals u hebt gecommuniceerd, op 1 januari 2014 zou ingaan door alleen nog contractuele ambtenaren aan te werven.

Ik had een aantal vragen. Een aantal zijn al beantwoord, een aantal nog niet, dus voel u niet geremd om beknopt te antwoorden. Ik moet ook nog een andere vraag gaan stellen in een andere commissie. Maar de vragen waar nog geen antwoord op is gekomen, mag u uiteraard wel beantwoorden. (*Gelach*)

Ik ben gewaarschuwd na de eerste vraag op de agenda hier. Maar als het geen drie kwartier duurt, is het voor mij niet erg – ik zal het zo zeggen.

Ik heb vijf concrete vragen, minister.

Ten eerste, hoe zal de Vlaamse Regering de onafhankelijkheid van ambtenaren garanderen, zonder de ontslagbescherming die wordt geboden door het statuut?

Ten tweede, voor een aantal categorieën zou die net wel behouden blijven, vanwege het belang van de onafhankelijkheid. Dan is mijn vraag, minister: schat u dat het risico op beïnvloeding van de politiek voor andere categorieën minder groot is? Is er voor niet-gezagsdragende functies minder risico op beïnvloeding dan voor wel-gezagsdragende functies? Waarom wordt het statuut specifiek voor de loodsen wel behouden? Dat lijkt me geen gezagsdragende functie die over de rechten van andere mensen moet beslissen.

Ten derde, in het onderwijs werd het statuut recent versterkt, door uw collega Ben Weyts. Ik neem aan dat u dat mee hebt goedgekeurd in de Vlaamse Regering. Toen was de redenering dat daarmee de job aantrekkelijker gemaakt moest worden in het onderwijs. Vreest u dan niet dat, door het omgekeerde te beslissen in een ander gedeelte van de openbare diensten, die jobs minder aantrekkelijk zullen worden door de afschaffing van het statuut?

Ten vierde, wat met de vaste benoeming van ambtenaren die muteren naar een andere dienst? Wordt hun vaste benoeming dan omgezet in een contractuele overeenkomst, of blijven zij hun jarenlange vaste benoeming behouden?

Ten slotte, en hier zijn we in de plenaire al kort op ingegaan: statutaire ambtenaren ontvangen hun pensioen via de federale overheid, contractuelen via de Vlaamse overheid. Verwacht u hogere pensioenkosten, hoeveel, en hoe zullen die gefinancierd worden?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Mijnheer D'Haese, om goed te kunnen antwoorden op uw vraag, moet ik eerst een stuk historisch perspectief schetsen. Dat zal me even wat tijd vragen ... (*Lacht*)

Neen, ik zal dat niet doen. Ik zal proberen zo goed mogelijk te antwoorden op uw vragen. U hebt me hier ook al in de plenaire over bevraagd. We hebben toen ook al de kans gehad om van gedachten te wisselen. Maar ik wil toch herhalen wat ik toen gezegd heb: noch de onafhankelijkheid van de ambtenaren, noch de bescherming tegen druk wordt gegarandeerd door de vaste benoeming. Anders zouden er zich geen problemen voorgedaan hebben bij bijvoorbeeld de milieu-inspectie. Dat waren ook statutaire ambtenaren, en die werden ook onder druk gezet. Ik denk dat het antwoord op druk, of het onder druk zetten van ambtenaren, in wezen een probleem kan zijn, in bepaalde contexten. Maar je vangt dat niet op met de vaste benoeming.

Ik vind dat zowel contractuele als statutaire personeelsleden recht hebben op een uitgebreide bescherming. We geven daarom dezelfde bescherming aan alle personeelsleden via andere instrumenten die meer geschikt zijn om hen toe te laten hun werk onafhankelijk uit te voeren: de deontologische code; de integriteitsambtenaren en vertrouwenspersonen waar medewerkers bij terecht kunnen; de versterkte klokkenluidersregeling, die vorig jaar unaniem door het Vlaams Parlement werd goedgekeurd.

Dat de vaste benoeming voor gezagsfunctie wel behouden blijft, is ten gevolge van hogere rechtsnormen, met name de Grondwet en de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen. Bij het uittekenen van de vijf sporen hebben we onafhankelijk advies ingewonnen van professor Janvier en professor De Wilde van de Universiteit Antwerpen. Uit hun studie bleek dat de Grondwet bepaalde functies statutair verankert, met name die functies met een eenzijdig bindende beslissingsbevoegdheid en die raken aan de grondrechten van derden. Een lijst met functies die wettelijk verankerd zijn en voldoen aan de definitie, werd toegevoegd aan het ontwerpbesluit. Een definitieve lijst zal tijdens de komende maanden in samenspraak met de betrokken partijen tot stand komen. Maar zoals ik daarnet zei: ook contractueel tewerkgestelde personeelsleden worden beschermd via andere instrumenten.

Los daarvan behouden medewerkers van de nautische keten het huidige statuut. Het regeerakkoord bepaalt immers dat er onderzocht zal worden of het loodswezen kan evolueren naar een bedrijfsstructuur in eigen beheer. Om te vermijden dat de twee hervormingen door elkaar lopen werd bij aanvang beslist om de nautische keten buiten de vijf sporen te laten.

Dan kom ik tot de vraag of ik vrees dat andere jobs bij de openbare diensten minder aantrekkelijk zullen worden door de afschaffing van het statuut. Ik ben ervan overtuigd dat door deze modernisering van het personeelsbeleid, de Vlaamse overheid een aantrekkelijke werkgever zal blijven voor zowel de huidige als toekomstige personeelsleden. Op de arbeidsmarkt zien we dat mensen op zoek zijn naar werk dat hun voldoening kan geven, dat eventueel maatschappelijk relevant is en waarbij hun prestaties goed beloond worden. Ze willen kunnen groeien en carrière kunnen maken met een goede 'work-life balance'.

Dankzij het vijfsporenbeleid en voorgaande initiatieven zoals de invoering van het hybride werken, zal de Vlaamse overheid aantrekkelijke jobs kunnen aanbieden met mogelijkheden om te groeien en te veranderen. Sta mij toe nogmaals enkele elementen van het vijfsporenbeleid op te sommen: verbeterde loonschalen zonder onderscheid tussen contractuele en statutaire medewerkers, prestatiegerichte verloning, minder drempels voor interne mobiliteit, een betere tweede pensioenpijler, een extra ziekteverzekering aanvullend op de uitkering, een principe van de tweede kans bij eventuele functioneringsproblemen en ten slotte een uitgebreide ontslagbescherming voor contractuelen.

Daarenboven hebben we een historisch sectoraal akkoord afgesloten met onder andere een verhoging van de maaltijdcheques, hogere lonen en een betere fietsvergoeding. In totaal gaat het over een pakket van 30 miljoen euro waar vooral de laagste lonen van zullen profiteren, want werken moet lonen. Het is al zeker tien jaar geleden dat nog een dergelijk sectoraal akkoord gesloten is.

Wat met de vaste benoeming van ambtenaren die muteren naar een andere dienst? Voor de huidige statutaire personeelsleden is voorzien dat ze hun statuut behouden bij doorstroom naar een andere functie. Met uitzondering van gezagsfuncties worden vacatures dus niet meer specifiek statutair of contractueel opengesteld. Als de geselecteerde kandidaat reeds statutair was bij de Vlaamse overheid, zal die statutaire ambtenaar de nieuwe functie opnemen. In de andere gevallen krijgt de persoon een contract. Het statuut gaat dus mee met de persoon.

Verwacht ik hogere pensioenkosten? Voor de statutaire personeelsleden betaalt de Vlaamse overheid bijdragen aan de federale overheid. Deze pensioenbijdragen gaan de volgende jaren sterk stijgen als gevolg van een beslissing van de federale overheid. Dit staat volledig los van het vijfsporenbeleid. Voor de contractuele personeelsleden draagt de Vlaamse overheid voor de eerste pensioenpijler bij via de algemene RSZ-werkgeversbijdragen. Daarnaast stort de Vlaamse overheid sinds 1 januari 2018 jaarlijks een vaste bijdrage van 3 procent van het loon aan het Vlaams Pensioenfonds voor de tweede pensioenpijler. In 2022 bedroeg die bijdrage iets meer dan 11 miljoen euro. In het kader van het vijfsporenbeleid verhogen we de tweede pensioenpijler voor de contractuele personeelsleden naar 5 procent. De meerkosten van deze maatregel worden voor 2024 geraamd op 10,5 miljoen euro. Dat bedrag vindt u ook terug in de nota van de Vlaamse Regering van 24 maart over het spoor pensioenen.

Maar voor de entiteiten die onder het ministerie vallen, is de RSZ-werkgeversbijdrage en de tweede pensioenpijler voor contractuelen hoger dan voor statutairen. Voor de agentschappen met rechtspersoonlijkheid is het juist omgekeerd en zijn de bijdragen voor statutairen hoger. Uit ramingen blijkt dat op termijn de meer- en minkosten elkaar voor een groot deel zullen balanceren. De totale kosten van

contractuele tewerkstelling via de vijf sporen worden bij invoering geschat op 15 miljoen euro, waarvan 10 miljoen volledig gelinkt is aan de verhoging van de pensioenen van onze ambtenaren. Deze kosten zullen tegen 2040 nog oplopen tot 30 miljoen euro. Deze bedragen werden in de begroting voorzien. Door de contractuele tewerkstelling en de verhoging van de tweede pensioenpijler, zullen alle personeelsleden een meer gelijk pensioen kunnen genieten en zal de verwachte kostenstijging voor de pensioenen van de statutaire personeelsleden beter onder controle kunnen worden gehouden. Ik hoop dat ik daarmee wat concrete antwoorden heb gegeven op uw vragen.

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Bedankt, minister, dat waren inderdaad concrete antwoorden op concrete vragen.

Ik vind de bijkomende bescherming die wordt geboden, heel goed: de deontologische code, het klokkenluidersstatuut, de integriteitsambtenaar, en zo verder. Ik snap alleen niet waarom de Vlaamse Regering per se van die ontslagbescherming af wil. We krijgen veel getuigenissen, onlangs nog mensen die zeggen dat in hun afdeling de syndicaal afgevaardigde moest opkomen voor een contractueel om te zorgen dat hij beschermd wordt omdat hij serieus onder druk gezet wordt. Daar waar er normaal gezien een doorstroming naar statutair mogelijk is, waar de druk minder is – ik zeg niet dat er geen druk mogelijk is, maar minder gemakkelijk druk gezet kan worden, omdat de uiteindelijke consequentie tot ontslag niet als dreigement gebruikt kan worden –, wordt hier uitgehold. Ik blijf dat bijzonder jammer vinden.

Ten tweede zegt u dat de Grondwet een aantal functies statutair wijzigt en dat jullie die hebben behouden. Ik begrijp dus dat de Grondwet u niet had verboden zelfs voor de gezagsdragende functies het statuut af te schaffen. Dat is jammer, want is er volgens u een verschil in risico op politieke beïnvloeding tussen de gezagsdragende functies en andere? We kennen heel veel voorbeelden. U hebt er genoemd uit milieuinspectie, maar het gaat ook om mensen die adviezen moeten schrijven en zo verder, waar die druk evident mogelijk is. Ik zeg niet dat die druk overal bestaat, maar hij is mogelijk. We kennen daar allemaal de getuigenissen van. Laat ons eerlijk zijn. Mijn vraag was of er een verschil is in risico op druk tussen de gezagsdragende functies en andere. U hebt daar eigenlijk niet op geantwoord. U hebt gezegd dat u het omwille van de Grondwet hebt gedaan. Ik denk ook niet dat er een verschil is. Daarom snap ik niet waarom dat verschil gemaakt moet worden.

Ten slotte, minister, wil ik u oproepen om op een andere manier om te gaan met vertegenwoordigers van het personeel. Ik denk dat dit niet oké was voor de aankondiging. U hebt een persconferentie gehouden om de ondertekening van het sociaal akkoord – wat een goed akkoord is, ik heb dat al gezegd in de commissie – aan te kondigen. U hebt het echter vermengd met een akkoord zonder de sociale partners binnen de Vlaamse Regering over de afschaffing van het statuut en vervolgens gecommuniceerd over een akkoord over beide, en dat is niet kies als minister, dat is geen eerlijke manier van communiceren. Ik wil u oproepen om dat in de toekomst niet meer te doen en op een eerlijke manier in overleg te gaan met de vakbonden. U spreekt heel veel over overleg, maar u weet even goed als ik, minister, dat er de drie maanden voor uw persconferentie geen overleg was. Die manier van communiceren, minister, getuigt niet van veel respect voor het personeel van de openbare diensten. Ik zou u willen oproepen dat niet meer te doen.

De voorzitter: De heer De Loor heeft het woord.

Kurt De Loor (Vooruit): Ik wil me aansluiten bij deze vraag omdat we het ook vanuit de Vooruitfractie jammer vinden wat er gebeurt, namelijk dat de vaste benoeming zal worden opgeheven.

Er is daarnet verwezen naar de extra bescherming. U hebt de maatregelen opgesomd, minister, die er extra bij zijn gekomen. We hebben dat gesteund, maar die vaste benoeming is natuurlijk een extra bescherming tegen politieke inmenging, en dat is toch geen overbodige luxe.

Ten tweede draagt de vaste benoeming bij tot de aantrekkelijkheid van de job. U bewijst met deze Vlaamse Regering zelf dat deze aantrekkelijkheid groter is. Gezien de 'war on talent' is ook dat geen overbodige luxe. U bewijst dat inderdaad door dit in het onderwijs te behouden, net met dit argument.

Ik had ook bijkomende vragen rond de carrièrekansen van de huidige statutairen, maar u hebt daarop reeds geantwoord. Ik denk dat het goed is dat die statutaire functie en benoeming behouden kan blijven bij doorstroming en dat het contract of statuut de werknemer volgt. Ik vind dat een goede zaak.

Ik treed de opmerking en bekommernis bij van collega D'Haese over de omgang met de syndicale organisaties. Ik heb dat in het verleden nog gezegd, maar ik zou u toch nog eens op het hart willen drukken, minister, om in de toekomst die verhouding en de omgang te verbeteren.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (cd&v): Ik ga ook heel kort tussenkomen, omdat ik ook wel in de plenaire vergadering gezegd heb wat ik daar te zeggen had, en we niet telkens in herhaling moeten vallen.

Maar ik wil ook nog wel even zeggen, minister, dat ik dat ook niet zo verstandig vond om die twee zaken samen te communiceren, namelijk dat sectoraal akkoord op maandag, en dan de start van de onderhandelingen. Dat vermengde een aantal zaken.

Maar goed, minister, ik vraag gewoon aan u om te luisteren naar de noden van onze vakorganisaties. De bekommernissen zijn heel erg belangrijk om mee te nemen, en om dat draagvlak ook te vergroten.

Kunt u dat ook garanderen en zult u er de komende maanden ook aan werken? Welke stappen zult u daarvoor zetten?

Kris Van Dijck (N-VA): Collega's, ik zet even mijn pet als voorzitter af. Ik wil beklemtonen dat tijdens de tussenkomst die collega Van Miert voor het paasreces heeft gehouden, hier toen ook over dezelfde thematiek is gesproken.

Vanuit onze fractie staan wij wel degelijk achter deze hervorming, omdat wij denken dat een modern personeelsbeleid op deze manier beter wordt gegarandeerd. Die 'war on talent' die is aangehaald, hoe het steeds moeilijker wordt om die slag te winnen, als ik het zo mag uitdrukken, dat geldt niet alleen voor de Vlaamse overheid. Het debat wordt ook gevoerd als we kijken naar onze lokale besturen, ook als het gaat over heel die omkadering en dergelijke.

Ik wil toch nog zeker één ding meegeven, collega's. Ik vind het raar dat sommigen die vaste benoeming alleen maar aanhalen als zijnde het element om de autonomie van die ambtenaar te garanderen. Welnu, ik denk dat door die vraag zo te stellen, je eigenlijk meer over jezelf zegt dan over het gegeven an sich. Als ik naar mijzelf kijk – ik ben zelf ook een burgemeester –: ik denk dat mijn ambtenaren, voor zover ik weet, een andere politieke overtuiging hebben. Dat kan mij echt niet schelen, zolang zij hun werk maar doen, en zij gedreven en loyaal zijn naar het werk dat zij moeten uitvoeren, maar niet naar hun politieke overtuiging. Diegenen die dat inroepen als zijnde het belang om die vaste benoeming te verdedigen, dan denk ik dat dat een foute invulling is van wat de vaste benoeming zou moeten zijn.

De voorzitter: De heer Ongena heeft het woord.

Tom Ongena (Open Vld): Ik dacht niet tussen te komen, omdat we het debat toch grotendeels in de plenaire vergadering hebben gevoerd. Maar de collega's hebben hun standpunten toch ook nog eens duidelijk gemaakt. Daarom zal ik het namens mijn fractie toch ook nog even doen.

Ik vind dit een heel belangrijke en positieve hervorming die wordt doorgevoerd. Ik noteer dat de vaste benoeming voor sommige collega's nog altijd een heilig huisje is, maar het is een heilig huisje dat achterhaald is. Spreek met jonge ambtenaren, en zij zullen vooral wijzen op de nadelen van die vaste benoeming. Zij zijn daar zelf niet meer zo sterk in geïnteresseerd zoals dat misschien wel twintig tot dertig jaar geleden was, omdat zij goed genoeg weten dat een loopbaan vandaag niet meer een loopbaan is van toen, waar men niet zomaar zijn hele leven bij eenzelfde bedrijf of organisatie blijft werken. Die vaste benoeming interesseert hen eigenlijk niet meer zo veel.

Daarnaast zien zij daar vooral de nadelen van in. Omdat zij natuurlijk ook wel zien dat dat systeem – we kunnen wel allemaal zeer positief doen over die onafhankelijkheid – ook echt wel zijn nadelen heeft, waarbij mensen uitvallen, maar wel hun plaats bezet houden omdat ze vastbenoemd zijn, waardoor jongere collega's eigenlijk minder kansen krijgen.

Ik denk dat dat een archaisch systeem is dat tot het verleden hoort. Ik denk dat het goed is dat de Vlaamse Regering dat nu ook naar de geschiedenisboeken verwijst, vooral samen met de andere hervormingen die u doet, minister. Denk maar aan de rechtspositieregeling bij de lokale besturen. Dat zijn allemaal hervormingen die in dezelfde richting gaan, namelijk meer autonomie en vrijheid geven, en vooral zorgen dat ook de overheid beter gewapend is in de 'war for talent' die nu volop bezig is.

Het zijn dus een hele reeks goede hervormingen, die wij volop steunen.

De voorzitter: Ministers Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Ik dank eerst en vooral alle collega's voor de interessante tussenkomsten. Ik geloof zelf ook dat dit een heel belangrijke, fundamentele maar ook heel positieve hervorming is, die natuurlijk raakt aan een aantal symbolen, aan een aantal dingen die voor vakorganisaties belangrijk zijn. Wij, en ik als minister van Ambtenarenzaken, wisten toen we aan deze onderhandelingen begonnen, dat het geen 'walk in the park' zou zijn en dat er daar standpunten waren die ver uit elkaar lagen. We hebben de voorbije maanden en jaren de tijd genomen om dat uitvoerig te doen.

Dat is niet zonder spanningen kunnen gebeuren. Er zijn mensen van de tafel weggegaan en er zijn harde discussies geweest. De meningen lagen ver uit elkaar en we hebben het er niet door gejaagd. We hebben er de tijd voor genomen, bemiddelaars ingeschakeld, informele gesprekken gevoerd, soms rustpauzes ingebouwd, en hebben vaak teruggekoppeld naar de regering, want we hebben dat voor alle duidelijkheid altijd samen met de hele regering als klankbord en ondersteuning gedaan. Dus dat is geen eenvoudig proces.

Op het einde van de rit, als je aan vakorganisaties zou vragen of ze vinden dat die vaste benoeming afgeschaft kan worden, dan denk ik dat ze daar nooit "ja" op gaan zeggen, omdat het voor hen een belangrijk symbool is. Ik spreek daar respectvol over, niet negatief. Mijn eigen overtuiging en die van de regering is dat we moeten evolueren naar een toekomstgericht systeem dat meer invulling geeft aan de noden en de verlangens van onze ambtenaren, maar ook een dat kan bijdragen tot een zeer performante organisatie die ten dienste staat van de burgers. Die twee moeten we proberen te bereiken. Daarom hebben we ook goed geluisterd naar de

opmerkingen die gemaakt zijn aan die onderhandelingstafel. En natuurlijk zullen de vakorganisaties nooit zeggen dat we goed naar hen hebben geluisterd. Want als we dat gedaan zouden hebben, dan hadden we de vaste benoeming behouden.

Maar als je kijkt naar wat die hervorming allemaal inhoudt, dan staan daar heel veel dingen in die eigenlijk aangereikt zijn door de gesprekken die we hebben gevoerd. Kijk naar de nieuwe ziekteverzekering, de tweede pensioenpijler, het feit dat iedereen die bij functioneringsproblemen geconfronteerd wordt met een mogelijk ontslag, een tweede kans krijgt. Dus we hebben gezocht naar een kader. Kijk ook naar de betere verloning, de prestatieverloning en de gelijkschakeling van de tarieven. We mogen niet vergeten dat in onze administratie vandaag al 30 procent contractueel is. Die gaan er ondubbelzinnig op vooruit. Dus dat is het kader waaraan we hebben gewerkt.

Het is correct, mijnheer D'Haese, dat werken in een overheid niet exact hetzelfde is als in een private firma. Bij die laatste kan er ook werkdruk ontstaan, zoals een werkgever – of een diensthoofd – die bepaalde dingen vraagt die je niet wilt doen. Dit kan gaan van kleine tot verregaande dingen. Maar binnen een overheid is er die specifieke politieke dimensie. Het is geen neutrale organisatie. Dus moet je nadenken over hoe je daarmee omgaat. En ik ben niet iemand die zegt dat je dat 100 procent gelijk kunt schakelen met de overheid. Daarom hebben we extra bescherming ingebouwd. Wij hebben dat systeem van die klokkenluiders erin gestoken en die tweede kans gemaakt.

Als u zegt dat u af en toe nog signalen krijgt van ambtenaren die onder druk worden gezet of druk ervaren, dan zou ik u vragen om die aan te moedigen om klacht in te dienen en om gebruik te maken van het aanwezige klokkenluiderinstrumentarium. Dat is ook belangrijk. We zitten vandaag de dag in een maatschappelijke context waarin er minstens luisterbereidheid zal zijn, zelfs breder dan de administratie alleen. En terecht ook. Nogmaals – en dat hebt u ook niet gezegd – is niet elke klacht terecht, maar het moet wel mogelijk zijn. In heel die ontslagbenadering is er ook nog altijd een evenwicht en is het geen eendimensionaal verhaal. Het is altijd een evenwicht tussen het functioneren van de dienst en de betrokken ambtenaren, daar kunnen we niet omheen. Dus ook dat moet meegenomen worden in het zoeken naar een modern en performant systeem.

Wat de syndicale organisaties betreft: ik heb er heel veel respect voor. Heel veel. Ik respecteer ze in hun rol en verantwoordelijkheid. Ze zijn onmisbaar in een democratische samenleving. Dat is mijn overtuiging. Ben ik het daarom altijd eens met de vakorganisaties? Neen, dat niet. Ik geloof ook heel sterk in het primaat van de politiek, maar vind wel dat er dialoog en luisterbereidheid moet zijn. Maar luisterbereidheid is voor mij iets anders dan noteren, dan akte nemen, van wat de andere partij aan tafel zegt. Luisterbereidheid is luisteren, maar tegelijkertijd vechten voor je eigen mening en proberen om de goede argumenten in je eigen overtuiging te incorporeren, en je eigen overtuiging af en toe bij te sturen. Dat hebben we trouwens gedaan, in wat er nu op tafel ligt. Het was niet ons uitgangspunt, het was niet ons startbod.

Wat de persconferentie betreft zijn de vakorganisaties er op voorhand van op de hoogte gebracht. We hebben de hele tijd samen twee parallelle sporen onderhandeld. Het parallelle sectorale akkoord? Vijf sporen. We hebben dat altijd met hen uitgepraat. Dat is geen persconferentie van Bart Somers, mijnheer Warnez, maar van de Vlaamse Regering, waar ook uw minister aanwezig was. Uw minister wist op voorhand heel goed, dat het een persconferentie over twee luiken was. Cd&v wist op voorhand dat de persconferentie over twee luiken ging. Dat is zo, meer dan eens, afgesproken in de Vlaamse Regering. En dat was ook op voorhand gecommuniceerd aan de vakorganisaties. En natuurlijk hadden de vakorganisaties ongetwijfeld liever een conferentie gedaan over het sectorale akkoord, want dat is voor

hen, denk ik, een eenduidig verhaal, en liever niet over dat vijfsporenakkoord. Maar dat was wel iets waarvan we maanden op voorhand gezegd hebben dat we er samen over zouden onderhandelen, dat we het traject gemeenschappelijk gingen doorlopen, en we hebben op voorhand gezegd dat we op die persconferentie de twee gingen doen.

De vakorganisaties zijn trouwens niet van die aard dat ze op zo'n moment geïntimideerd zijn, en een zekere terughoudendheid hebben om hun mening te geven. Daarin respecteer ik ze, en daar herken ik mezelf soms ook een beetje in. Maar op zo'n moment zeggen ze hun gedacht, en ze hebben het alle drie in alle duidelijkheid gezegd en er hun mening over gegeven. En nu moeten we in de onderhandelingsfase gaan, en daarvoor gaan we onze tijd nemen. We gaan dat niet afhaspelen op de minimum dertig dagen die nodig zijn. We gaan dat op een ernstige manier doen. We gaan dat opnieuw doen met mensen die we daarbij zo goed mogelijk betrekken, en we gaan zoeken naar hoe we daarin kunnen landen.

Ik denk dat we daarmee een belangrijke hervorming doorvoeren. Verwacht ik op het einde van de rit applaus van de vakorganisaties? Neen. Dat verwacht ik niet. Maar geloof ik in de meerwaarde van deze hervorming? Absoluut wel. Hebben we daarmee een moderner, beter statuut? Absoluut. Gaan ambtenaren goed beschermd zijn? Ja.

En, mijnheer D'Haese, u hebt daarnet een ding gezegd, waarop ik niet heel duidelijk heb geantwoord, hebt u mij verweten. U zegt dat ik naar de Grondwet verwijs. Ik verwijs naar de Grondwet voor die beperkte reeks omdat, in alle eerlijkheid, het mijn overtuiging is dat het beschermingsstatuut echt goed in elkaar zit voor iedereen. Maar de Grondwet laat het niet toe om het voor alle statutaire ambtenaren af te schaffen, en ik werk binnen de rechtsstaat en respecteer dus de Grondwet. Als de Grondwet – de specialisten – tegen mij zeggen dat de Grondwet mij niet toelaat om die reeks posities binnen mijn organisatie contractueel te maken, dan leg ik me daarbij neer en respecteer ik dat. Want ik denk dat u dat een beetje bevroeg, dat dat uw echte vraag was: of ik daarmee een betere bescherming wil geven dan aan anderen. Als het van mij afhing niet. Maar de Grondwet legt mij dat op, en dus respecteer ik dat en volg ik dat op een correcte manier op. Tijdens de onderhandelingen ligt er een lijst van de professoren op tafel, en daarover zullen we met de vakorganisaties in gesprek gaan.

Ik heb één fout gemaakt, en wil die rechtzetten. Mevrouw Crevits zat niet aan tafel, maar wist er wel van. Vanwege omstandigheden zat ze niet aan tafel, ze was toen ziek gevallen. Anders zou ik een fout gezegd hebben: ze was fysiek niet aan tafel, maar was op voorhand op de hoogte en was van plan te gaan, maar is ziek gevallen. Mijn excuses.

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Ik ben blij dat u het op het eind uitgeklaard hebt, want dat was inderdaad mijn vraag.

Als u zelfs denkt dat ontslagbescherming tegen politieke beïnvloeding bij gezagsfuncties onnodig is, dan vind ik u ongelooflijk naïef. Dan vind ik u gewoon heel naïef, en denk ik dat u er weinig idee van hebt wat er zich op de werkvloer in onze openbare diensten afspeelt. En dat is een naïviteit – u mag het een verwijt of een vaststelling noemen, dat maakt me niet uit – die ik redelijk verregaand vind voor iemand die verantwoordelijk is voor zoveel mensen.

Ten tweede, als u de vakbonden respecteert zoals u zegt, minister, geeft u geen persconferentie met hen over iets waar zij niet mee akkoord zijn. Dan tweet u niet, met een foto van de vakbonden erbij: "Met dit historisch akkoord kiezen we voor een uitfasering van de vaste benoeming." Dat doe je niet. Dat is geen respect als

het van Open Vld komt, als het van cd&v komt, en van de N-VA zou ik ook niet anders verwachten.

En ten derde, u spreekt over de vaste benoeming als een symbool, maar het is geen symbool. Het is een symbool voor deze regering. Het staat in het regeerakkoord, en moet dus uitgevoerd worden. Het is een liberaal symbool. Jullie willen er al jaren van af. Het is een symbool voor jullie. Maar voor de mensen op de vloer in de openbare diensten is dit zeer concreet. Dit gaat over hun job, en de manier waarop zij een dienstverlening kunnen leveren. En daarvoor is dat statuut zeer concreet en belangrijk, voor de onafhankelijkheid, de continuïteit en de aantrekkelijkheid van de job. Het symbool, minister, is van deze Vlaamse Regering, en ik vind het heel jammer dat daar zoveel voor moeten wijken.

Kris Van Dijck (N-VA): Bedankt, mijnheer D’Haese, en bedankt voor de bemerking dat u van de N-VA niet anders zou verwachten. Ik zou van een communist ook niet anders verwachten, als een ambtenaar een ander gedacht heeft. Je hebt stromingen die mensen van een ander gedacht wegsteken. *(Opmerkingen van Jos D’Haese)*

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Brecht Warnez aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de verdwijning van en de gemeentelijke belasting op bankautomaten – 2120 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (cd&v): Collega’s, uit een aantal recente vragen van collega’s Peter Van Rompuy en Sofie Joosen blijkt dat er in 34 steden en gemeenten een belasting wordt geheven op bankautomaten. Vooral Gent springt dan in het oog, omdat men daar 600.000 euro per jaar opstrijkt, of int, via de belasting, terwijl – en dat is toch opmerkelijk – daar toch nog veel bankautomaten zijn. Er is misschien iets te zeggen over een correlatie tussen de twee. Maar daarnaast zien we ook belastingen in onder andere Kortrijk, Liedekerke, Tienen, Oostende en Mechelen, en het gaat daar ook om grote bedragen.

Uit cijfers van de Belgische Federatie van de Financiële Sector (Febelfin) zien we dat er eind 2021 in België 5479 geldautomaten waren, terwijl dat aantal in 2015 nog ruim 8754 bedroeg. Uit een bevraging van de Europese Centrale Bank (ECB) blijkt dat ruim een kwart van de Belgen, dus 27 procent, aangaf dat het moeilijk is om in ons land cash geld te krijgen. Dat is bijna een verdubbeling tegenover drie jaar geleden. Misschien nog erger: over het gebrek aan beschikbaarheid van cash geld wordt nergens anders in Europa zo hard geklaagd als in ons land.

We zijn uiteraard heel blij dat minister Van Peteghem vlak voor de paasvakantie een akkoord heeft bereikt met Febelfin om in elke gemeente een bankautomaat te hebben. Wij geloven in een digitale economie en in digitaal bankieren, maar we moeten daarnaast rekening houden met iedereen die extra kwetsbaar is, en die misschien nog niet helemaal mee is. We hebben het een paar weken geleden hier in de commissie nog gehad over het feit dat heel wat Vlamingen zich nog niet vaardig genoeg vonden om zich online te begeven. We moeten daar dus rekening mee houden. Digitale dienstverlening kan altijd maar een aanvulling zijn op fysieke dienstverlening. De fysieke dienstverlening moet blijven bestaan als het gaat over overheidsdienstverlening, net als bij bankdienstverlening.

Als die bankautomaten op een aantal plaatsen verder wegblijven van de burger, dan betekent dat ook dat cash geld minder bereikbaar wordt voor bepaalde groepen. Ik denk aan minder mobiele mensen, uiteraard, maar zelfs aan iedereen die eens op een activiteit van een vereniging aanwezig is. Als ik aan het weekend begin, kijk ik altijd even zelf naar mijn portemonnee om te zien of er nog cash in zit, want als we naar een eetfestijn of de harmonie gaan, en een pintje willen drinken, dat soort zaken, dan heb je daar dikwijls nog een keer cash geld nodig. Het is dus goed dat er bij mij naast mijn deur toevallig een bankautomaat is om die lokale verenigingen te ondersteunen. *(Opmerkingen van minister Bart Somers)*

Nee nee, al jaar en dag. Ik zal geen reclame maken voor de bank. De bank was er eerst. Ik ben ernaast gaan wonen. *(Gelach)*

Maar ik ben niet alleen. 40 procent van de Belgen of van de Vlamingen gebruikt wekelijks nog cash. Dat is dus niet weinig. Die bankautomaten zijn zeker nodig. Voldoende dekkingsgraad is ook nodig. Een redelijke afstand daarnaartoe is iets dat we moeten garanderen. Ik denk dat we daar ook het vijftienminutenrichtsnoer, vijftien minuten wandel- of fietsafstand, zouden moeten gebruiken. Maar het zou meer moeten zijn dan geld afhalen. Ook geld storten of rekeninguittreksels afhalen zou een gratis dienstverlening moeten zijn.

We zien, zoals vaak als er een probleem is, dat gemeenten in de bres springen en het gat vullen. En we zien dat een aantal gemeenten ondertussen erg creatief worden. Ik verwijs naar Wevelgem, de eerste Belgische gemeente die in eigen beheer een bankautomaat heeft geïnstalleerd, dus zelf betaald, door uit eigen gemeentelijk belastinggeld daarin te investeren, omdat in Moorsele geen bankautomaat meer was. In één adem zegt de lokale schepen Kevin Defieuw daarbij dat het hun taak niet is, maar dat ze het toch doen omdat er anders niets is. Ik denk dat hij daar ook gelijk in heeft. Dat is geen gemeentelijke taak in initiële omstandigheden, maar de gemeente kan daar wel faciliteren. Ik denk bijvoorbeeld aan Roeselare, waar het bestuur in een openbare ruimte – het ARhus-kenniscentrum, de bibliotheek – plaats heeft voorzien voor een bankautomaat. Dat is een faciliterende rol die men in Roeselare speelt.

In het antwoord op de vraag van collega Van Rompuy gaf u als minister al aan dat als gemeenten daar vragen rond hebben, ze zich kunnen wenden tot de Vlaamse overheid, vandaar dat ik daar nog wat vragen om verduidelijking bij heb.

Kunt u verduidelijken op welke manier de Vlaamse overheid onze lokale besturen wil ondersteunen in het waarborgen van bankautomaten in onze dorpscentra? Hoe kijkt u naar de belastingbevoegdheid op automaten waar het voortbestaan van in gevaar is? Hoe kijkt u naar het principe om bankautomaten te installeren in openbare of gemeentelijke gebouwen? Voert u binnen uw e-inclusiebeleid ook een specifiek beleid gericht op de vaardigheden van burgers om mee te zijn met het digitaal bankieren? Zijn er specifieke projecten lopende? Zo ja, ziet u daar positieve resultaten die uitrolbaar zijn voor heel Vlaanderen?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Dank u wel, mijnheer Warnez, voor uw vraag. Zoals ik heb gesteld in mijn antwoord op de vraag van uw collega Van Rompuy, vind ik het belangrijk dat de Vlaamse overheid optreedt als ondersteuner en facilitator in het kader van e-inclusie, met aandacht voor specifieke doelgroepen, ook wanneer dat betrekking heeft op toegang tot financiële diensten. Hiertoe ondersteunen wij vanuit de Vlaamse overheid zowel burgers rechtstreeks als de lokale besturen. Verschillende steden en gemeenten organiseren bijvoorbeeld opleidingen rond online bankieren voor hun inwoners. Enkele weken geleden bezocht ik nog een digicafé in Gent, waar inwoners leren bankieren met hun smartphone. Binnen het actieplan 'Iedereen Digitaal', ontwikkelde Mediawijs bovendien samen met de VRT een videoreeks waarin

verschillende essentiële online toepassingen stap voor stap worden uitgelegd, zoals online bankieren en betalen. Deze video's worden uitgezonden op televisie en zijn ook online te raadplegen op VRT MAX en de website van Mediawijs. Gemiddeld bereiken ze ongeveer 150.000 kijkers per video, wat toch meer is dan een slok op de borrel. Deze videoreeks maakt deel uit van het ondersteuningsmateriaal dat we ontwikkelen voor lokale besturen om in te zetten op een e-inclusiebeleid. Lokale besturen kunnen dit materiaal gebruiken in vormingen en activiteiten.

Het is daarnaast uiteraard ook belangrijk dat de toegang tot fysieke dienstverlening, en dus ook geldautomaten, in voldoende mate verzekerd wordt, zowel in steden als in plattelandsgemeenten. Het waarborgen van de toegang tot geldautomaten zelf valt evenwel onder de bevoegdheid van de federale overheid, en zoals u weet heeft de Federale Regering eind maart een akkoord bereikt met de bankenfederatie Febelfin om deze toegang in de toekomst voor alle burgers te verzekeren.

Ik vind het zelf belangrijk dat burgers en ondernemers een goede toegang blijven hebben tot financiële dienstverlening, op welke manier dan ook. Langs de andere kant mogen we niet blind zijn voor de versnelde maatschappelijke evoluties met betrekking tot betalingen. We betalen meer en meer digitaal, zeker sinds de start van de coronaperiode. Waar 57 procent van de consumenten in België in 2019 nog gebruikmaakte van cashgeld, is dat in 2022, dus op amper drie jaar tijd, gedaald tot 45 procent. We zijn daarin een voortrekker in Europa. Wat betreft de verhouding van online betalingen ten opzichte van het totale aantal betalingen, staan we zelfs aan de Europese top. Die evolutie zal zich doorzetten en de samenleving past zich daaraan aan: betalingen met kaart en online betalingen worden belangrijker dan cashtransacties, en het aantal verkooppunten waar men geen bankbiljetten of munten meer aanvaardt, stijgt. Ik denk dus dat we op een zeker moment in de toekomst in een situatie terechtkomen – en dat is nog niet vandaag – die gelijkwaardig is aan die van de telefooncellen.

Net daarom is het belangrijk dat we zoveel mogelijk mensen digitaal wegwijs maken in de financiële dienstverlening, in het belang van die mensen zelf. Zo krijgen ze in de toekomst meer betalingsmogelijkheden en staan ze niet voor een voldongen feit wanneer ze, om welke reden dan ook, tijdelijk geen toegang hebben tot een bankautomaat of wanneer ze op een plek staan waar ze moeten betalen en dat niet meer met cashgeld kan. Want je kunt dan wel een bankautomaat hebben, maar het kan ook zijn dat je toch nog niet kunt betalen omdat het niet met cashgeld kan.

We moeten dus zoeken naar een maatschappelijk evenwicht: enerzijds meegaan in de evolutie en anderzijds zorgen dat iedereen voldoende toegang blijft hebben tot financiële dienstverlening. We moeten dus progressief zijn, maar niet te progressief, we moeten conservatief zijn, maar ook niet te conservatief, als ik het zo mag zeggen.

Gemeenten hebben de grondwettelijk gewaarborgde bevoegdheid om belastingen te heffen, indien zij dit noodzakelijk achten in het gemeentelijk belang en voor zover die niet strijdig zijn met de wet of het algemeen belang. Een vaak gebruikte motivering om deze belasting te heffen, is bijvoorbeeld het veiligheidsrisico en de daaraan verbonden kosten die bankautomaten met zich meebrengen. Momenteel is er geen enkele belasting op bankautomaten binnen een Vlaamse gemeente die het recht of het algemeen belang schendt. Gelet op de fiscale autonomie blijft het al dan niet heffen van een belasting op bankautomaten hoe dan ook een vrije keuze voor gemeenten, waarvan zij zelf de opportuniteit moeten beoordelen. Zij zijn zelf het best geplaatst om deze afweging te maken.

Bankautomaten installeren in openbare of gemeentelijke gebouwen vind ik een positief gegeven. Het lijkt me evident om geldautomaten te plaatsen op strategische plaatsen in de gemeenten, om gebruikers een veilige en optimale toegang te garanderen. Het is belangrijk dat de omgeving waarin deze geldautomaten zich

bevinden, toegankelijk is voor burgers met een beperking en ouderen of andere kwetsbare burgers. In die zin is het zeker zinvol om te overwegen om ze te installeren in openbare of gemeentelijke gebouwen, zeker daar – want ik zie mijn collega uit Mechelen al kijken – waar er in een perimeter van honderd meter geen andere bankautomaat is. In sommige steden heb je binnen de 100 meter van een stadhuis wel degelijk een bankautomaat. Soms is het op de grote markt, soms is dat van KBC of van andere. Ik wil hier u gewoon even de kans ontnemen om daarover in de gemeenteraad van Mechelen te veel te gaan zeuren. Dit zijn plaatsen die door de aard van de dienstverlening die er wordt geboden, sowieso al aandacht moeten hebben voor toegankelijkheid. Ik plaag nu een beetje, maar het is eigenlijk een goed idee om dat te overwegen, daar waar het zinvol is en een meerwaarde biedt.

Het voorbeeld van Roeselare lijkt mij een goed praktijkvoorbeeld. De Digimeter toont immers aan dat vooral meer kwetsbare burgers gebruikmaken van openbare computers en internet in openbare plaatsen zoals bibliotheken. Dit levert dus een win-winsituatie op voor deze mensen. In het licht van het bereikte akkoord lijkt het zeker een optie om openbare of gemeentelijke gebouwen te suggereren als strategische locaties voor het bijplaatsen van bankautomaten.

Mijnheer Warnez, ik hoop dat ik daarmee een antwoord op uw prangende vragen heb gegeven.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (cd&v): Minister, u kent mij, u weet dat ik uw schriftelijke antwoorden altijd heel aandachtig lees.

Collega Van Rompuy had gevraagd of Vlaanderen ook initiatieven kan nemen om de uitdaging van het cashgeld aan te pakken. U had daarop geantwoord: "Ja, u kunt zich altijd wenden tot de Vlaamse overheid." Maar als ik het goed begrijp, voor alle duidelijkheid, gaat dat enkel over het e-inclusiebeleid, dat vindt u uw bevoegdheid. Het gegeven van faciliteren, ARhus en dat soort voorbeelden, daarover zegt u dat u naar uw federale collega kijkt.

U volgde eigenlijk mijn pleidooi, maar ik wil dubbel ondersteunen, in die zin dat we moeten werken aan de e-inclusie en mensen tot dat digitaal bankieren moeten leiden en ze moeten ondersteunen. Maar net als bij de telefoonautomaten moeten we die dingen natuurlijk ook alleen maar gaan wegnemen en ervoor zorgen dat ze onbereikbaar geworden zijn – want dat is het nu soms wel voor veel mensen – op het moment dat, als men een worst wil kopen op het voetbal, men dat ook gewoon kan met Payconiq. Het is zoals toen de gsm ingeburgerd raakte, en straks misschien het cashgeld uit de automaat verdwenen is. Vandaag haalt men wel nog altijd zijn 5 euro boven, en men vindt dat op zich geen probleem om nog op die manier te werken.

Ik denk dus dat het nog een tijdje zal duren. Ik schrok uiteraard ook toen het signaal kwam vanuit Mechelen – we mogen het niet te veel over Mechelen hebben, het gaat hier al dikwijls genoeg over Mechelen – dat het misschien niet meer nodig is om overal in elke wijk of elke deukern een bankautomaat te hebben. Dat wil ik in elk geval niet ondersteunen.

De voorzitter: De heer Verbeurgt heeft het woord.

Thijs Verbeurgt (Vooruit): Eerst en vooral, dank u, collega Warnez, voor de vragen, en minister, voor de voorzet.

Wat betreft de gemeentelijke belasting op bankautomaten, is het inderdaad zo dat onder andere ook in mijn eigen stad Mechelen een van de vele retributies die op de bankautomaten is. Een kleine tip voor de collega's: dat is ook een handige manier

om te ontdekken hoeveel bankautomaten er in je gemeente zijn. Zo heb ik zelf de cijfers kunnen opvragen, via de inkomsten uit de retributie, en vastgesteld dat er in Mechelen bijvoorbeeld een sterke daling is van het aantal bankautomaten: meer dan de helft is de afgelopen jaren verdwenen. Het is dus inderdaad een terechte bezorgdheid dat we zorgen dat iedereen toegang heeft tot het geld. Het is uiteindelijk zijn of haar eigen geld, voor alle duidelijkheid. Het is je eigen geld dat je op je rekening zet, waar je ook aan moet kunnen, en dan mogen daar volgens Vooruit geen drempels voor zijn.

Minister, het is inderdaad een zeer goed voorstel dat u doet om de infrastructuur van steden en gemeenten in te schakelen om te kijken hoe dat gebruikt kan worden. Het is een zodanig goed voorstel dat ik het zelf heb voorgesteld op de gemeenteraad in Mechelen, op 23 januari. Wellicht hebt u daar de inspiratie gehaald, want u bent altijd een zeer aandachtige luisteraar. Dus: dat inschakelen van het publieke patrimonium en daarover met de bankensector in overleg treden, of daar inderdaad ruimte is, zeker in de dorpen en de wijken, is een goed idee, denk ik.

Een eerste vraag die ik nog voor u heb, is hoe u kijkt naar de eventuele mogelijkheid om retributiereglementen variabel te maken op basis van de beschikbaarheid van een bankautomaat in de buurt. Is daar een mogelijkheid? Kan dat? Kunnen dergelijke retributiereglementen variabel gemaakt worden: dat er een lagere retributie is als dat tegemoetkomt aan een nood die leeft in een buurt of wijk?

Een laatste vraag die ik nog wil stellen, is de volgende. Ook uit mijn eigen stad – mijn excuses, voorzitter – was er een schepen, die u niet onbekend is, die in een opiniestuk stelde dat het onverstandig zou zijn om onze samenleving te organiseren op de traagsten, omdat dat leidt tot stilstand. Ik had graag uw visie daarover, of dat ook in dit dossier een lijn is waarin u zich herkent, dat, als we onze samenleving organiseren op de snelheid van de traagsten, dat zou leiden tot stilstand. Dank u.

Kris Van Dijck (N-VA): Collega's, ik wil heel even aansluiten. Ten gronde denk ik dat er heel veel waarheden zijn verteld. Het gaat over het geld van de mensen zelf. Tegenwoordig is het heel moeilijk om aan je eigen geld te komen. Als je een overschrijving doet, word je vanaf een bepaald bedrag al gebeld met de vraag of het allemaal wel correct, nuttig en nodig is, hoewel het je eigen geld is.

Wat ik in dezen toch wel vaststel, minister, is dat banken op een bepaald moment die bankautomaten zijn gaan afbouwen. Ze hebben dan een organisatie opgericht, Batopin, die nu drie jaar bestaat. In onze gemeente zijn alle grootbanken aanwezig, ze hebben een bankautomaat. En dan komt Batopin ons vragen of wij een locatie hebben om een bankautomaat te zetten, terwijl die vier banken wel bij ons in de gemeente aanwezig zijn. Ik had zo echt wel de indruk dat hiermee de hete aardappel wordt doorgeschoven naar dat lokale bestuur, dat ergens een locatie moet vinden omdat de banken het gaan afbouwen. Ik vind dat dus eigenlijk een heel dubbele zaak.

Ik was wel heel tevreden met het initiatief dat men ter zake op het federale niveau heeft genomen. Ik weet niet in hoeverre dat in uw antwoord zat, maar is daar verder nog contact opgenomen met ministers Dermagne of Van Peteghem wat die spreiding betreft? Want ik dacht dat daar wel een doorbraak was, die ik op zich wel positief vind.

Wat de belastingen betreft, zijn gemeenten natuurlijk vrij in het invoeren van de belastingen. Anderzijds denk ik wel dat als je iets gaat promoten en het dan gaat belasten, dat ook iets vreemds is. Maar dat is de lokale autonomie die in dezen geldt.

Mijn vraag is dus in hoeverre er coördinatie is geweest met het federale niveau.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Dat zijn een heleboel interessante bedenkingen en beschouwingen, waar ik graag akte en nota van neem.

Collega Warnez, ik denk dat u heel goed hebt samengevat hoe ik denk dat de taakverdeling moet zijn. Het federale niveau maakt een spreidingsplan met de bankensector, en zorgt ervoor dat die spreiding er is. Mijn taak is het inclusiebeleid, en om een signaal te sturen naar lokale besturen. Als je zoals Roeselare een optie, mogelijkheid of meerwaarde ziet, aarzel dan niet. Doe dat, als je denkt dat dat zinvol is, maar om dat vanuit Vlaanderen te sturen? Ik denk dat dat maatwerk moet zijn en men dat lokaal moet bekijken. Dat is mijn eerste insteek.

Mijn tweede insteek betreft die lokale belasting. Sommigen hebben dat in de markt gezet als een antikapitalistische belasting. Ik herinner mij discussies in de lokale besturen, waar sommige partijen, zelfs de mijne, zich afvroegen of we dat wel zouden doen, de banken belasten. Een belasting op bankautomaten is nog altijd iets anders dan een belasting op computers. Dat was ook ooit nog gekend in sommige steden, dat elke pc werd belast. Dat vond ik een beetje een rem op de vooruitgang, die belasting hebben we in 2001 afgeschaft. Maar die andere belasting is door de mazen van het net geglipt en blijven bestaan, mijnheer Verbeurgt. Dat is nog een restant van een socialistische traditie, denk ik, die we koesteren. Je moet je geschiedenis koesteren. *(Gelach)*

Ik plaag maar, dat weet u wel.

Dan was er de vraag wat ik vind van de uitspraak van een briljante schepen, om zijn naam te noemen Arthur Orlans, gewezen woordvoerder van een zeer uitstekende minister. Wat vind ik van zijn uitspraak dat je de samenleving niet mag organiseren op het tempo van de traagsten? Daar ben ik het volkomen mee eens. Ik vind dat je de samenleving niet mag organiseren naar de traagsten, maar je mag de traagsten niet uit het oog verliezen. Je mag de traagsten niet achterlaten, maar je mag je samenleving daar niet naar organiseren. We spraken daarnet over de fusies, en toen heb ik exact hetzelfde gezegd. Ik vind dat je moet durven vooruit te kijken, en dat je naar de toekomst moet kijken, maar je moet er altijd voor zorgen dat je de mensen aan boord houdt die nog niet mee zijn. Dat is waarom ik daarnet een beetje op zijn cd&v's heb gezegd dat we progressief, maar niet te progressief moeten zijn, conservatief, maar niet te conservatief, in het midden moet je moedig zijn.

Dat iemand van 27 jaar oud daar anders over denkt dan een 58-jarige, daar ben ik alleen maar blij over. Ik vind het fantastisch dat een volgende generatie toch al wat verder denkt, al wat moediger is, en al wat meer durft doorpakken dan iemand die al wat meer op leeftijd is, zelf ligt te knoeien met Payconiq, en aan zijn vrouw moet vragen hoe het allemaal werkt omdat hij het allemaal niet meer verstaat. Ik ben zelf een beetje een digibeet. Dat is heel goed als minister die verantwoordelijk is voor inclusie als je zelf digibeet bent, omdat je heel veel hindernissen ziet. Je vindt weinig oplossingen, maar je ziet veel hindernissen. Neen, ik vind dat dus niet zo'n probleem.

In Roeselare vind ik dat een mooi initiatief, dat vind ik interessant, maar ik denk dat je dat van context tot context moet zien. Wat ik wel denk, is dat we moeten opletten en niet mogen onderschatten – we ervaren het allemaal wel – dat we de voorbije jaren in een stroomversnelling zijn gekomen van plaatsen, winkels, en zelfs cafés, waar betalingen alleen nog maar digitaal kunnen. Het wordt steeds moeilijker om met cash te betalen. Er zijn nog altijd plaatsen waar je enkel met cash kunt betalen. Dat zijn plaatsen waar je ook niet te veel mag komen, mijnheer Verbeurgt, maar het aantal plaatsen waar je alleen maar digitaal kunt betalen, en niet meer in cash, neemt toe. De bankautomaat waar je geld uit de muur haalt, lost dat probleem voor die mensen niet meer op. Het enige wat we voor die mensen kunnen doen, is ze

leren mee te zijn met de digitale mogelijkheden en instrumenten die er vandaag de dag zijn. Dat blijft het allerbelangrijkste, want die mensen zullen steeds meer geconfronteerd worden met plekken waar alleen digitaal kan worden betaald. Als je het dan niet kunt, dan sta je daar, en dat is veel meer confronterend.

Ik vind dus dat het beleid dat wij moeten voeren vooral is om de traagsten mee vooruit te trekken. Dat is niet alleen een verhaal van leeftijd, want heel wat van onze senioren zijn wel mee. Dat heeft vaak ook met andere dingen te maken. Ik denk daar in alle eerlijkheid genuanceerd over, maar de vooruitgang gaat vooral van ons vragen dat we zo weinig mogelijk digibeten hebben in Vlaanderen, en dat we vooral de digitale vaardigheden van mensen versterken. Daar hebben we toch een heel sterk project voor, namelijk 'Gemeente zonder gemeentehuis', en we hebben er de voorbije jaren toch wel wat miljoenen euro's voor uitgetrokken.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (cd&v): Ik vind dat we inderdaad de gemeenten moeten laten kiezen of ze lokaal belastingen heffen of niet. Ik zou nu niet oproepen, collega Verbeurgt, om die belasting te heffen in functie van het vinden van het aantal bankautomaten. In Wingene is het heel simpel: ik heb maar één hand nodig om alle bankautomaten te tellen, dat is niet zo moeilijk.

Wat het bewuste opiniestuk betreft, denk ik dat een jonge schepen uiteraard mag zeggen wat hij wil, maar ik denk dat hij een beetje te ver gaat, in die zin dat hij letterlijk zei dat hij het een slecht idee vindt om in elke gemeente een bankautomaat te voorzien en zegt dat de mensen maar moeten maar volgen en ze het wel zullen leren. Dat was een beetje de teneur. Ik vond dat een stap of drie te ver. Maar de conclusie is dat we onze banken gewoon betalen om ons geld te beheren en beschikbaar te maken, en niet omgekeerd.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Sam Van Rooy aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de arrestatie van acht personen in het kader van een terreuronderzoek – 2125 (2022-2023)

VRAAG OM UITLEG van Thijs Verbeurgt aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over snelle radicalisering bij jongeren – 2200 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Het is wegens het paasreces al meer dan twee weken geleden, maar er zijn inderdaad in Antwerpen acht personen opgepakt na twee terrorismeonderzoeken van het federaal parket. In één dossier heeft de federale gerechtelijke politie vijf huiszoekingen uitgevoerd, in Merksem, Borgerhout, Deurne, Sint-Jans-Molenbeek en Eupen. Dat zijn natuurlijk gemeenten en districten die bekend staan om hun groot aantal moslims en islamisering, dus dat mag niet verbazen. Er werden daarbij vijf personen van hun vrijheid beroofd en meegenomen voor verhoor. In een ander dossier, het tweede dossier dus, van het federaal parket heeft de federale gerechtelijke politie van Brussel, op vraag van een onderzoeksrechter van Brussel, dan weer drie huiszoekingen uitgevoerd, te Zaventem, Sint-Jans-Molenbeek en Schaarbeek, ook niet toevallig niet in Knokke,

Sint-Martens-Latem en Erps-Kwerps. In dat dossier werden drie personen van hun vrijheid beroofd en meegenomen voor verhoor. Ook deze personen worden ervan verdacht voorbereidingen te hebben getroffen om een terroristische, jihadistische aanslag te plegen in België. Volgens het parket zijn er links tussen beide dossiers maar zal het verdere onderzoek moeten uitwijzen in hoeverre beide groepen met elkaar verweven waren.

Uit deze feiten blijkt dat het gevaar voor islamitische terreur in ons land zeven jaar na de verschrikkelijke jihadistische aanslagen in Brussel en Zaventem nog steeds bijzonder reëel is. In 2015 werd een eerste actieplan in verband met de problematiek van de radicalisering opgemaakt na de vaststelling dat zo'n vijfhonderd moslimjongeren gingen strijden aan de zijde van terreurorganisaties in Syrië en Irak. Er werden lokale integrale veiligheidscellen inzake radicalisme, extremisme en terrorisme opgericht, de zogenaamde LIVC R's, een multidisciplinair casusoverleg met als doel om terroristische misdrijven te voorkomen door de situatie van personen die signalen van radicalisering vertonen, gezamenlijk te bespreken en eventueel een geïndividualiseerd opvolgingstraject voor hen uit te werken.

Onder impuls van de huidige regering veranderde de focus van het deradicaliseringsbeleid naar de bestrijding van zogenaamde polarisering, haatspraak en extreemrechts, of zogenaamd extreemrechts, terwijl we toch steeds weer zien dat de islamitische terreurdreiging de bovenhand neemt.

Mijn vragen, minister, in verband met deze specifieke, recente en toch wel zorgwekkende zaak zijn de volgende.

Kunt u mij meedelen of de personen die deel uitmaakten van deze opgerolde terreurcellen werden opgevolgd in het kader van de LIVC R's? Hebben de LIVC R's in dezen hun deugdelijkheid bewezen? Indien niet, waarom niet?

Welke conclusies trekt u uit deze arrestaties voor wat betreft de focus van het deradicaliseringsbeleid?

Ziet u eventueel nood aan nieuwe initiatieven om de strijd tegen jihadterreur performanter te maken?

De voorzitter: De heer Verbeurgt heeft het woord.

Thijs Verbeurgt (Vooruit): De context is al geschetst door de collega. Op 27 maart heeft de federale gerechtelijke politie inderdaad in totaal acht mensen opgepakt in het kader van een betrokkenheid bij een terreuraanslag in ons land, vanuit een religieus-radicalistische hoek, in dit geval moslimterroristen, in voorbereiding.

Los van het concrete dossier, is mijn vraag vooral ingegeven vanuit de communicatie die er naar aanleiding van de arrestatie is geweest en waarbij is gewezen op het feit dat, volgens het parket, de verdachten jongvolwassenen zijn die zeer snel geradicaliseerd zijn. Er heeft op een zeer snel tempo een radicalisering plaatsgevonden. Ik wil niet de discussie of de interessante uitleg herhalen die we in de commissie Radicalisering hebben gekregen rond het actieplan. Mijn vraag is specifiek gefocust op de vaststelling dat die jongvolwassenen zeer snel kunnen radicaliseren, soms in een periode van enkele weken tijd. Als mensen zo snel radicaliseren, moeten we ons de vraag stellen of de mechanismes die we in het leven hebben geroepen, in staat zijn die snelle radicalisering te detecteren en ermee om te gaan. We hebben inderdaad die LIVC R's, en dat casusoverleg, waarbij betrokken partners samenkomen, casussen bespreken. De vraag is dan of het instrument geschikt is om deze zeer snelle radicalisering te detecteren en tijdig te interveniëren. Wanneer het zo snel gaat, enkele weken tijd, dan vormt het natuurlijk een uitdaging om dit gevaar te detecteren en te voorkomen.

Vandaar mijn vragen, minister: krijgt u soortgelijke signalen dat er meer en meer jongeren zeer snel radicaliseren? Zo ja, welke oorzaken zien experts of mensen op het veld daarvoor? Op welke manier wilt u dergelijke snelle radicalisering detecteren en voorkomen? Wordt de ondersteuning van de lokale besturen, scholen en het middenveld daaraan aangepast? Op welke manier kunnen we die radicalisering nog sneller opsporen, zodanig dat we tijdig kunnen ingrijpen?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Collega's, bedankt voor de vraagstelling. Laat me op voorhand toch twee beschouwingen maken om de context juist te hebben. Wanneer een bestuur een politieel veiligheidsbeleid voert en zegt dat het enorme inspanningen doet om inbraken te voorkomen, en er dan een inbraak gebeurt in een gemeente, heeft dat veiligheidsbeleid dan gefaald? Dat is de vraag. Ik denk niet dat je dat daarop kunt afrekenen, mijnheer Van Rooy. Je kunt '100 procent' niet aan de mensen beloven. Ik heb dat ook als burgemeester in heel andere contexten nooit gedaan. Ik wil heel hard gaan voor veiligheid en ben bereid om daarvoor veel instrumenten in te zetten, maar ik ga u nooit kunnen garanderen dat er niets gebeurt.

In heel die strijd tegen terreur en extremisme, is dat exact hetzelfde. Het is niet omdat er iets gebeurt, dat dat het bewijs is dat je systemen slecht functioneren. Het is wel een moment om na te denken over hoe we die kunnen verbeteren en of ze voldoende solide zijn. Dat is een eerste bedenking, die een beetje losstaat van deze concrete casus.

Ten tweede is er het snel radicaliseren. Ik zou dat willen nuanceren. Dat is bijvoorbeeld het punt van mevrouw Van San, die u ongetwijfeld daarover op televisie hebt gezien. Ik ben het niet altijd eens met haar. Ik ken haar al heel veel jaren en ik ken haar ook persoonlijk. Ik heb veel met haar van gedachten gewisseld. Maar haar punt is dat die snelle radicalisering eigenlijk een deel van een proces is dat al vroeger op gang komt en op een zeker moment in een stroomversnelling kan komen. Een normaal functionerend iemand die op drie weken tijd verandert in een terrorist, is volgens haar niet wat er gebeurt. Wat er wel gebeurt, is dat je mensen hebt die zichzelf in de problemen hebben gebracht, problemen tegenkomen, psychologisch niet 100 procent goed in elkaar zitten, die terecht of onterecht kwaad zijn en bij wie met andere woorden allerlei dingen in het leven spelen. Die frustratie, dat ongenoegen en die tegenslagen die ze zichzelf hebben aangedaan of ondervonden hebben – daar vel ik geen waardeoordeel over – kunnen op een gegeven moment geïnstrumentaliseerd worden. Zij worden dan overtuigd van het feit dat niet zij, maar wel de samenleving het probleem is. "De vijand zit daar en jij moet die aanpakken". En zij kunnen daarin dan van zero naar hero gaan. En dat laatste deel van heel dat proces kan relatief snel gaan.

Ik probeer dat gewoon voor mezelf in simpele taal te vatten, want anders krijg je het gevoel dat ze aliens zijn en dat het onbegrijpelijk is dat een normale mens met vrienden en familie en waarmee alles goed gaat, plots een terrorist wordt. Het is evident dat dat niet op die manier gaat. Het is net voor het kunnen detecteren van dat voortraject en het goed kunnen opvangen van signalen van mensen waarin potentieel een gevaar schuilt, dat we die LIVC R's inzetten. Die dienen niet om eens te gaan babbelen of een koffie te drinken met iemand die aan zijn kameraden vraagt of ze morgen of overmorgen een aanslag zullen plegen. Op dat moment moet de politie ingrijpen, en is dat louter politieel en repressief.

LIVC R dient om in een veel vroeger stadium in te grijpen, bijvoorbeeld als iemand niet meer naar school gaat, rondhangt, in de criminaliteit zit, maar op een zeker moment ook wat met zotte ideeën rondloopt. Dat is de filosofie van De LIVC R, denk ik, zoals we die nu toch al bijna acht jaar in ons land kennen. Wat wel juist is, is dat die online radicalisering een realiteit is. Je moet mensen niet meer fysiek

tegenkomen, je hebt ook online mensen die jou kunnen radicaliseren. Dat is een moeilijke zaak.

Wat betreft de concrete situatie, mijnheer Van Rooy: het onderzoek naar de feiten en de betrokken verdachten is nog volop lopende, dus over het concrete dossier kan ik onmogelijk iets zeggen.

Wat ik wel belangrijk vind om te vermelden, is dat we in het achterhoofd moeten houden dat de Strategie Extremisme en Terrorisme die de voorbije jaren werd uitgebouwd, aan elke actor zijn eigen doelstelling toedeelt. De LIVC R's zijn gericht op de socio-preventieve opvolging van het individu. Hier spelen onze lokale besturen een belangrijke rol. De lokale taskforces, de LTF's, richten zich op een veiligheidsgerichte opvolging van individuen. Dat is politieel, met alle politiediensten die daarin zitten. Het is essentieel om de verschillende platformen elk vanuit zijn eigen bevoegdheid te laten werken, uiteraard zoveel mogelijk complementair. De LTF's zijn ook aanwezig op de LIVC R's.

Welke conclusies trek ik uit de arrestatie, wat betreft de focus op het deradicaliseringsbeleid? Ik denk dat de allerbelangrijkste conclusie uit de arrestaties is dat het parket, de veiligheidsdiensten en de inlichtingendiensten goed en veilig hebben gewerkt, en de informatiedoorstromen tussen de verschillende betrokken diensten in dit geval hebben gefunctioneerd. Daarnaast is het belangrijk om gewelddadige radicalisering aan te pakken, en die aanpak moet altijd tweeledig zijn: repressief voor de uitwassen, en dat situeert zich op federaal niveau, ik denk dat we onze ogen daar niet voor moeten sluiten. Want een repressieve aanpak is absoluut noodzakelijk. En in Vlaanderen moeten we het preventieve luik invullen. Vanuit Vlaanderen richten we ons met ons actieplan ter preventie van gewelddadige radicalisering op alle vormen van gewelddadige radicalisering, en toxische polarisatie – dus niet zomaar op elke vorm van polarisatie. En we bekijken dat inderdaad in een iets breder spectrum.

Verder is het duidelijk dat wat betreft de aanpak van gewelddadige radicalisering, we waakzaam moeten blijven en we niet op onze lauweren mogen rusten. Daarom blijven we vanuit Vlaanderen lokale overheden ondersteunen in het versterken van die LIVC R's, als het platform bij uitstek om te voorkomen dat personen met een kwetsbaarheid voor gewelddadige radicalisering, verder afglijden in een extremistisch gedachtegoed, en steeds meer die geweldbenadering omarmen.

De ondersteuning bieden we bijvoorbeeld samen met de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG), in de vorm van begeleiding en coachingtrajecten. Het is daarbij essentieel dat we sociaal-preventieve actoren zoveel mogelijk aansporen om deel te nemen aan een LIVC R.

De gewelddadige radicalisering van jongeren gebeurde in dit dossier blijkbaar voornamelijk online. Het huidige actieplan richt zich ook op de doelgroep van jongeren en bevat voor de eerste keer acties die inzetten op de online context.

In de projectoproep extremisme en polarisatie voor lokale besturen zetten een aantal projecten bijvoorbeeld in op enerzijds het online gebeuren en anderzijds op jongeren. Het project 'Jong Geweld' werkt in Leuven rond het proberen herstellen van vertrouwen tussen politie en jongeren. In Mechelen zet een ander project in op de uitbouw van een online preventiewerking.

Zoals jullie al weten is dit plan beleidsdomeinoverschrijdend en ook vanuit Onderwijs, Media en Jeugd zijn er heel wat initiatieven die op online radicalisering werken.

Tot slot zullen we in het najaar het actieplan evalueren en indien nodig ook bijsturen. Sowieso zal er een expertenpool aangesteld worden om lokale besturen meer en beter te ondersteunen. Online radicalisering is daarbij zeker en vast een van de aandachtspunten voor wat betreft de nodige expertise. Specifiek wat betreft de

socio-preventieve actoren – ik denk bijvoorbeeld aan jeugdwerkers – zetten we via vormingen in op bewustwording en kennisdeling. Op die manier leren zij omgaan met mogelijke signalen en kunnen ze hier vroegtijdig mee aan de slag gaan.

Ik hoop dat ik daarmee een antwoord heb gegeven op een aantal vragen die jullie hebben gesteld.

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Dank u, minister, voor uw antwoord.

Ik heb er begrip voor dat het een lopende zaak is. Politie en veiligheidsdiensten hebben kennelijk goed werk geleverd, anders waren ze niet opgepakt. Maar het is natuurlijk jammer dat het voor ons niet mogelijk is om te beoordelen in hoeverre die LIVC R's hier een goede, cruciale rol hebben gespeeld. Want of dat al dan niet het geval is, is voor ons als volksvertegenwoordigers die de regering controleren, natuurlijk belangrijk. Maar goed, daarvoor heb ik enig begrip.

Inhoudelijk verwijst u naar Marion Van San. Expert Kenneth Lasoen heeft ook een interview gegeven over deze specifieke casus. Hij zegt toch wel degelijk dat niet alleen de verdachten steeds jonger lijken te worden, tot zelfs 13 jaar jong. Hij zegt dat dat er dus toe leidt dat ze in een korter tijdsbestek radicaliseren. Hij zegt: "Vroeger zat er tussen het begin van de radicalisering en het uitvoeren van de aanval een termijn van gemiddeld 18 weken. Vandaag is dat korter geworden." En dat komt omdat zulke onvolwassen, minderjarige jihadisten – of jihadisten in spe, zal ik maar zeggen – minder nadenken over de mogelijke gevolgen dan volwassenen. Dit zeg ik om er toch op te wijzen, minister Somers, dat er toch echt wel iets aan de hand is.

We zien dat ook bij andere fenomenen in Antwerpen. In Mechelen hebben we ook het fenomeen van de drill rap-bendes. Dat zijn jongeren, gewapend met machetes, die elkaar willen steken en daar punten voor verdienen. Dat zijn ook soms jongeren van amper 13 of 14 jaar.

Dit gezegd zijnde, maak ik toch nog een verwijzing naar mijn tussenkomst van daarnet, minister Somers. Want deze jongeren zijn dan wel online geradicaliseerd. Maar Kenneth Lasoen, de expert inlichtingendiensten, wijst er toch op dat dat ook nog altijd werkt met haatpredikers, al dan niet online. En zoals ik u daarnet heb gezegd komt er op 20 mei zo'n haatprediker naar Antwerpen. Ik zal u die info daarover inderdaad bezorgen. Ik heb ook burgemeester Bart De Wever daarover ondervraagd. Maar ik wil dat toch nog eens gezegd hebben, minister Somers. Want als wij dat soort haatpredikers niet kunnen tegenhouden ... De heer De Wever heeft dat gisteren in zijn antwoord ook gezegd, en ik kan hem daarin zelfs geen ongelijk geven: zolang die haatprediker niets zegt dat op gespannen voet staat met de huidige wetten inzake vrije meningsuiting, stelt dat ons voor een groot probleem. Want enerzijds blijft hij binnen de kaders van de vrije meningsuiting, maar anderzijds zegt hij dingen die jonge moslims, en zeker zulke piepjonge moslims, zou kunnen aanzetten tot het plegen van islamitische terreurdaden. Dit gezegd zijnde: wat is daarvoor de oplossing? Ik zie ze eerlijk gezegd niet.

De voorzitter: De heer Verbeurgt heeft het woord.

Thijs Verbeurgt (Vooruit): Minister, dank u voor uw antwoord.

Enerzijds is er het feit dat radicalisering kan versnellen, dat men vanuit maatschappijkritische blik of persoonlijke omstandigheden – criminaliteit, druggerelateerd verleden – dan, zoals u terecht zegt, plots zegt dat dat de schuldige is. We hebben het bijvoorbeeld ook gehad van het antioverheidsdenken, waar men plots vanuit een eigen lezing heel snel 'down the rabbit hole', zoals men in het Engels zegt, gaat. Je hebt dus die versnelling.

Anderzijds denk ik – daar treed ik de collega toch wel wat bij – dat we toch zien dat het vaak om heel jonge mensen gaat. Dat is niet alleen bij radicalisering het geval, dat is ook zo als we kijken naar het druggerelateerd geweld bijvoorbeeld. Ook daar zien we vaak heel jonge mensen. Hoe jonger men is, hoe vatbaarder men is voor dat soort elementen. Ik zie artikels over radicalisering op verschillende fronten van jongeren van soms 13 of 14 jaar. Dan gaat dat natuurlijk snel. Net dat is een argument, denk ik – en daar is de collega het wellicht niet mee eens –, om een heel brede aanpak te hanteren. Als je je immers enkel focust op de laatste fase van die brandversnelling, zal ik maar zeggen, mis je misschien signalen die je vroeger had kunnen detecteren, net door dat brede beleid, en inderdaad, zoals u ook terecht aanhaalt, door lokaal de vinger aan de pols te houden vanuit die LIVC R's en daar toch al de signalen te detecteren – misschien nog niet op het moment dat het al echt om verregaande radicalisering gaat en men bij wijze van spreken al met de wapens in de handen staat. Ik denk dat dat net een argument is, deze voorbeelden, om die brede aanpak – ik weet dat niet iedereen dat graag hoort – te blijven hanteren. Ik zou u daar toch in willen aanmoedigen om dat te blijven doen en die blik breed te houden.

En dan heb ik nog een laatste vraag. U verwees zelf naar Marion van San. U hebt het duidelijk ook gezien. Zij liet zich in het televisie-interview ook vrij kritisch uit over onze lokale aanwezigheid. Ik heb het opgeschreven: “We zijn vergeten dat we geen oren en ogen meer hebben in de wijken”, was haar citaat. Zij was ook vrij kritisch over de LIVC-werking. Omdat u er zelf naar verwijst: hoe kijkt u naar haar lezing van die werking? Bent u het daarmee eens? Of ziet u mogelijkheden om dat nog te versterken?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Ik zal misschien met het laatste beginnen. Er zijn verschillende interessante opmerkingen gemaakt. Ik heb daarnet gezegd dat ik het niet altijd over alles eens ben met mevrouw van San. Maar dat als je een preventief beleid wilt voeren tegen gewelddadige radicalisering, het belangrijk is dat je fijnmazig aanwezig bent in de samenleving, daar ben ik het voor 100 procent mee eens. Ik denk dat lokale besturen die radicalisering willen voorkomen of zoveel mogelijk proberen te vermijden, heel laagdrempelig en overal in de samenleving aanwezig moeten zijn: politieel, maar ook preventief, met jeugdwerk, buurtopbouwwerk en dergelijke meer. Ik kan altijd uit eigen ervaring spreken: in mijn stad bijvoorbeeld hebben wij op acht plaatsen een jeugdwerking, niet Chiro of scouts, maar jeugdwerking die zich richt naar bepaalde kwetsbare groepen en daar een band mee opbouwt. Dat is volgens mij een van de manieren om goed geïnformeerd te zijn over wat er in een buurt gebeurt. Dan moeten die jeugdwerkers nog bereid zijn om op een LIVC R aanwezig te zijn en zich in te schakelen in het gedeelde beroepsgeheim, wat niet overal vanzelfsprekend is. Dat vraagt een bepaalde cultuur, een lokale beleidscultuur, om te zeggen dat je daarnaartoe gaat als je iets weet. Als je ongerust bent, kom je daarnaartoe. Wij respecteren dat beroepsgeheim, wij zorgen ervoor dat je niet gezien wordt als een aanhangwagen van de politie, wij maken van geen politieagent van je, maar jij gaat van onze politie ook geen maatschappelijk werker maken. Ik denk dat dat de juiste filosofie is om daarmee om te gaan. Dat is een eerste zaak. Ik denk dat dat heel belangrijk is. Men heeft gelijk als men zegt dat je geen LIVC R kunt bouwen die succesvol is als je geen poten, armen en voeten hebt in de maatschappij.

Een tweede element daarbij is het volgende. Misschien eerst aan collega Van Rooy: ik vond uw toelichting van de specialist wiens naam ik niet onthouden heb, heel interessant. Wij stellen immers ook vast dat er een verjonging bezig is. Het is natuurlijk logisch dat dat jongere mensen sneller kwetsbaar zijn. Door puberteit en al wat je wilt kan er een versnelling optreden. Dat is volgens mij een interessante invalshoek. Wij waren van plan om daar ook al eens over te praten met het Coördinatieorgaan voor

de dreigingsanalyse (OCAD). Ik denk dat we dat zeker moeten meenemen in de evaluatie van ons beleid in het najaar. Ik vind dat een terechte opmerking. Als je die fenomenen ziet, dat breder gaan – je hebt daar drillrapfenomenen, je hebt ook nog andere fenomenen ter zake – denk ik dat we daar inderdaad niet blind voor mogen zijn en dat je je beleid daarop moet oriënteren, sowieso.

Wat beschermt nog, buiten het politionele? Veiligheid tegenover radicalisering is voor mij op de eerste plaats veiligheidsdiensten, repressief en dergelijke meer. Maar breder, het voorkomen, wat onze bevoegdheid is, dat is het tegengaan van segregatie. Zodra een overheid in een bepaalde buurt gezien wordt als een exogeen lichaam, een vijandig lichaam, een bedreigend lichaam, creëer je een context waarbinnen radicalisering heel veel ruimte krijgt en waarbinnen alleszins geradicaliseerde figuren, of mensen die op het pad van de radicalisering zitten, niet aan de overheid gemeld worden. Je moet dus gesegregeerde eilanden openbreken. Dat is fundamenteel. Het beleid dat we met de Vlaamse Regering voeren, dat ik als minister van Binnenlands Bestuur voer in het Plan Samenleven, is daarop gericht. Ik weet dat er soms discussie is, dat men vraagt of dat wel haalbaar is, of dat wel lukt, of dat wel kan. Daar verschillen we soms ideologisch van mening over. Ik geef toe dat dat niet altijd gemakkelijk is, maar je moet dat doen. En in de mate dat je daarrond een cultuur kunt creëren in een stedelijke context van dat te doorbreken, van geen monoculturele, gesegregeerde eilanden te aanvaarden waarbinnen de overheid als een vijand of als iets vreemds gezien wordt, denk ik dat je een veiligheidsbeleid aan het voeren bent in de echte betekenis van het woord.

Ik denk ook dat je een beleid moet voeren van inclusiviteit. Als mensen opgroeien, zelfs jonge mensen, in een omgeving waar diegenen met wie ze zich identificeren, niet geradicaliseerd, niet vijandig, niet een 'victimologisch' standpunt aannemend, maar zich zien als burgers van een samenleving, van die samenleving, daar de mogelijkheden in zien, er een positief verhaal over vertellen, dan zijn dat hindernissen en remmingen op radicalisering. Dat is gewoon zo. Hoe inclusiever je beleid, hoe meer je inzet tegen segregatie, hoe meer je aanwezig bent in buurten, des te veiliger wordt je samenleving. Dat is wat een preventief beleid in essentie moet doen.

Uw opmerking neem ik zeker mee. Ik vind dat een heel terechte opmerking, en ik vind dat we dat moeten meenemen in onze algemene evaluatie, en moeten kijken wat dat nu vraagt van ons beleid. Ik zeg niet dat je om de vijf minuten je beleid moet bijsturen, je moet alleen goed receptief zijn naar signalen, en op basis daarvan en een bevraging van de veiligheidsdiensten kijken wat je daartegen doet, hoe je vanuit een preventieve context antwoordt op het feit dat mensen jonger in radicaliseringstrajecten terechtkomen, dat daardoor waarschijnlijk wat sneller doormaken. Hoe kunnen we het beleid dat we vandaag hebben versterken?

Mag ik toch besluiten door te zeggen dat we niet mogen vergeten dat de casus waarover we spreken een succesverhaal is vanuit een veiligheidsperspectief. We hebben die gasten opgepakt, voor ze wat dan ook konden doen, en daar kunnen we de veiligheidsdiensten alleen maar voor feliciteren. We kunnen alleen maar blij zijn dat onze systemen blijkbaar ook een zekere effectiviteit hebben in de strijd tegen die gewelddadige radicalisering.

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Minister, met dat laatste ben ik het uiteraard eens. Er worden effectief heel veel aanslagen verijdeld, en dat verdient uiteraard felicitaties. Maar laat ons ook niet vergeten dat er hier in Brussel nog niet lang geleden een agent doodgestoken is door een jihadist. Dat was dan geen succesverhaal, integendeel: daar is het ergst denkbare eigenlijk gebeurd.

Ik kom toch weer terug op die prediker. Want hoe ik het zie, is dat er toch nog altijd een grote systeemfout is. Onze veiligheidsdiensten en politionele diensten

zijn, zeker sinds 22 maart 2016, steeds beter geworden hierin. Dat zien we ook. Maar tegelijkertijd staat er toch nog altijd een poort open voor moslimfundamentalisten en voor dit soort haatpredikers. Die komt dus overgevlogen van Amerika naar België, en als ik de heer De Wever mag geloven, en de contacten die hij al heeft met de veiligheidsdiensten, hebben zij geen enkel argument, geen enkele factor, om die man de toegang tot het land te ontzeggen. En die zal hier dus gewoon zijn prediking kunnen houden op 20 mei in Antwerpen.

Politieagenten en veiligheidsmensen die dat moeten aanschouwen, zullen wellicht denken dat dat toegelaten wordt, dat dat niet tegengehouden wordt, en dat zij het straks weer mogen oplossen. En ze lossen het ook vaak op, waarvoor hulde, maar het lijkt er toch een beetje op dat wij een beleid voeren waarbij we heel veel toelaten, heel veel binnenlaten, en dan hopen dat de politiediensten, met veel middelen en inzet, het ergste kunnen voorkomen. Ik denk: voorkomen is beter dan genezen, en ik denk dat er eigenlijk veel te weinig wordt voorkomen.

De voorzitter: De heer Verbeurgt heeft het woord.

Thijs Verbeurgt (Vooruit): Minister, dank u voor uw bijkomende toelichting. Ik denk dat wat we in het kader van gewelddadige radicalisering en de detectie ervan nooit naïef mogen zijn, of ons in slaap mogen laten wiegen. Deze casus toont vooral dat we zeer waakzaam moeten zijn voor alle vormen van radicalisering, maar nog altijd zeer bewust van de grote dreiging die uitgaat van het extremistisch-religieus radicalisme vanuit moslimhoek. We moeten daar absoluut zeer waakzaam voor blijven.

U hebt volledig gelijk als u zegt dat het eigenlijk een succescasus is. Ondanks de zorgen rond de snelle radicalisering heeft men dit toch kunnen aanpakken. Ik denk dat we de mensen niet mogen wijsmaken dat we alles kunnen uitsluiten, maar we moeten wel alles in het werk zetten om daartoe te komen. Ik ben heel blij dat u zegt dat u die jongerentendens echt wel zult meenemen. Ik denk ook dat we moeten kijken hoe we onze lokale besturen daarin kunnen versterken.

Een laatste kort element dat ik in de gedachtewisseling van de commissie Radicalisering al meegegeven heb: er is het element van economische migratie en mogelijke radicalisering van bijvoorbeeld imams en dergelijke meer. Ik denk dat we daar toch ook eens moeten kijken naar de Vlaamse dienst voor levensbeschouwing die u hebt opgericht, of de screeningsdienst. Als we daar terugkerende signalen krijgen van een vraag van iemand die naar hier wil komen, en daar altijd andere mensen met hetzelfde signaal komen dat we hier moeten opletten vanuit OCAD omdat er mogelijk een probleem is, dan moeten we daar ook mogelijke mazen van het net sluiten, zodanig dat we ook die invloeden van buitenaf maximaal aan banden leggen. Ik denk dat dat nog een element is dat we kunnen bekijken.

Maar dus: dank voor uw antwoord. Ik denk dat we dit absoluut moeten blijven opvolgen, zeker in het kader van de evaluatie van het actieplan.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Brecht Warnez aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de werkzaamheden rond de EU-verordening betreffende transparantie en gerichte politieke reclame en de mogelijke gevolgen daarvan voor de regelgeving rond de lokale en de provinciale verkiezingen – 2158 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (cd&v): De verkiezingen, ze komen elke dag een beetje dichterbij. Op 17 februari laatstleden heeft de Vlaamse Regering een tweede principiële goedkeuring verleend aan een voorontwerp van decreet tot aanpassing van het Lokaal en Provinciaal Kiesdecreet. Zoals bekend is, zitten daar een aantal in het oog springende vernieuwingen in in het kader van de kiesregels. Het gaat daarbij over het verbod van het gebruik van bepaalde campagnemiddelen dat wordt aangepast, de telling van stemmen per geografisch deelgebied, er worden dingen gedigitaliseerd, enzovoort. De bedoeling van u, minister, is dat het een jaar voor de verkiezingen allemaal duidelijk zou zijn en dat de spelregels duidelijk zouden zijn voor wie deelneemt. Dat betekent dus tegen oktober van dit jaar.

Naast de Vlaamse regelgevende initiatieven wordt er ook op Europees niveau gewerkt aan maatregelen die een impact kunnen hebben op de in Vlaanderen van toepassing zijnde verkiezingsregels. Op 25 november 2021 presenteerde de Europese Commissie een voorstel voor een verordening over de transparantie van gerichte politieke reclame. De Europese Commissie wil met dit voorstel meer transparantie brengen in politieke advertenties, zowel de online als de offline advertenties, en zowel voor de lokale, regionale, nationale als voor de Europese verkiezingen. Aldus zou de verordening bepalen dat politieke partijen geen gerichte reclame kunnen sturen op basis van iemands geartheid, etniciteit of religie. Ik denk dat dat een terechte maatregel is.

In de laatste zestig dagen voor de stembusgang zou de regelgeving nog iets strenger worden, en zouden nog minder gegevens mogen worden gebruikt. Daarnaast zou ook moeten verzekerd zijn dat diegene die politieke reclame ontvangt, perfect kan nagaan op basis van welke criteria die reclame naar hem of haar werd gestuurd. Gepersonaliseerde politieke advertenties zullen zeker nog mogelijk zijn, maar alleen op basis van niet-gevoelige gegevens. Om specifieke vormen van targeting te vermijden, zal het aantal factoren dat gecombineerd mag worden, beperkt worden tot de locatie aangevuld met drie andere factoren, bijvoorbeeld de hobby, het beroep, het inkomen, of de leeftijd. Tijdens de laatste zestig dagen voor de verkiezingen moet de online targeting zich ook beperken tot de locatie, de taal, en de informatie of de ontvanger ervan een eerste kiezer is.

Het zijn natuurlijk nog maar voorstellen, maar naar ik verneem zou men mikken op een publicatie in het Staatsblad na de zomer, nadat het Europees Parlement en de Europese Raad hun goedkeuring hebben gegeven. Dat lijkt een beetje uw ambitie te doorkruisen om een jaar voor de verkiezingen alle kiesregels voor de lokale en provinciale verkiezingen klaar te hebben. Daarom heb ik enkele vragen.

Bent u op de hoogte van de op stapel staande verordening betreffende transparantie in gerichte politieke reclame?

Worden de werkzaamheden dienaangaande door uw diensten verder opgevolgd en werden er al contacten gelegd met de federale overheid en met de Europese instellingen?

Werden de precieze mogelijke gevolgen van dit voorstel van verordening op de Vlaamse regelgeving inzake de lokale en de provinciale verkiezingen reeds onderzocht? Het is natuurlijk wel de rechtstreekse werking, maar er kan uiteraard altijd een impact zijn.

Zo ja, kunt u dan aangeven op welke punten de Vlaamse regelgeving momenteel niet beantwoordt aan de bepalingen van het voorstel van verordening en al dan niet nopen tot bijkomende aanpassingen aan die regelgeving?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Dank u wel, mijnheer Warnez, voor de vragen, die ik gebundeld ga behandelen.

Eerst en vooral ben ik op de hoogte van de ontwerpverordening. Ik vind het een belangrijk initiatief, omdat het bijdraagt tot de integriteit van verkiezingen en het open democratisch debat. Voor alle duidelijkheid: er komt geen verbod op politieke reclame. Het voorstel van verordening heeft tot doel om de verspreiding van desinformatie tegen te gaan, en te vermijden dat gericht reclame wordt gevoerd op basis van bepaalde persoonsgegevens. Zo maakt het voorstel het bijvoorbeeld onmogelijk om nog langer kenmerken als huidskleur, geslacht en seksuele geaardheid in rekening te brengen om te bepalen naar wie bepaalde advertenties worden gestuurd.

Het is wel belangrijk om te stellen dat deze verordening nog in voorbereiding is. Er zijn op 2 februari 2023 nog een aantal amendementen aangenomen door het Europees Parlement. De verordening zou tegen de zomer afgerond zijn, zoals u zelf ook al aangaf.

Het Agentschap Binnenlands Bestuur volgt het verdere verloop in verband met dit regelgevend initiatief verder op. Belangrijk om nog mee te geven is dat de Vlaamse Regering zeker en vast betrokken is bij de ontwerpverordening. Er wordt over elke stap in dit wetgevend initiatief een standpunt ingenomen door de Vlaamse Regering en nadien met de andere bevoegde overheden in ons land afgestemd in het daartoe bestemde orgaan.

Wat betreft de impact op de Vlaamse regelgeving geef ik eerst en vooral mee dat een verordening rechtstreeks doorwerkt in de interne rechtsorde. Als de verordening wordt aangenomen, zullen kandidaten en politieke partijen zich naar deze regels moeten gedragen. De Vlaamse regelgeving rond de lokale en provinciale verkiezingen is voornamelijk opgenomen in het Lokaal en Provinciaal Kiesdecreet van 8 juli 2011. Op basis van de huidige teksten en na screening van mijn administratie blijkt een aanpassing niet nodig.

Door een amendement van het Europees Parlement op deze ontwerpverordening zouden de regels ook strenger zijn in de periode van zestig dagen voor de verkiezingen. U verwees daar ook al naar in uw vraagstelling. De sperperiode duurt echter langer dan zestig dagen voor de verkiezingen. De sperperiode loopt vanaf 1 juli, dus ook daar doen zich geen problemen voor.

Dit initiatief wordt alleszins verder opgevolgd. Zodra er een definitieve tekst werd goedgekeurd, zullen we in overleg met minister Dalle, die mede bevoegd is, bekijken of de Vlaamse regelgeving hieraan toch aangepast zou moeten worden. Maar we denken dus niet dat dit het geval is.

Net zoals bij elke wijziging in de regelgeving zal, eenmaal de verordening is aangenomen, een goede communicatie naar politieke partijen, politieke kandidaten, alsook naar alle reclameaanbieders essentieel zijn. Zo zal het Agentschap Binnenlands Bestuur lokale politieke kandidaten en partijen via de website www.vlaanderenkiest.be informeren over de geldende regelgeving.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (cd&v): Ik heb een helder antwoord gekregen, ik heb geen bijkomende vragen.

De voorzitter: Mevrouw Sminate heeft het woord.

Nadia Sminate (N-VA): Ik ben het met u eens, minister, als u zegt dat het wenselijk is dat er meer transparantie over komt of een boodschap al dan niet politieke reclame is, van wie de reclame komt, wie ervoor betaalt, enzovoort. Maar ik maak we toch zorgen over wat er in Europa op tafel ligt. Ik denk dat dit een reëel gevaar kan vormen voor een open politiek debat. Als we spreken over een register voor online politieke reclame, dan kan dat toch wel overkomen als enige vorm van censuur. In mijn ogen

gaat men daar iets te ver. Ik denk dat we aandachtig moeten zijn voor het pakket dat onze richting uitkomt.

De voorzitter: De heer Buysse heeft het woord.

Yves Buysse (Vlaams Belang): Ik had van een liberale minister toch iets meer terughoudendheid verwacht. Aan de ene kant hebt u grote plannen om de campagnemiddelen, de manier van campagne voeren, uit te breiden en een aantal verboden op te heffen. Aan de andere kant hebt u er weinig problemen mee dat er via hogere instanties ingegrepen wordt in onze verkiezingswetgeving. Ik vind dat het aan de lidstaat zelf is om dat in hoofdzaak te bepalen. Een pervers gevolg van deze regeling zal zijn dat men meer geld zal moeten inzetten om een bepaalde doelgroep te bereiken. Men zal een grotere groep moeten bewerken. Men zal bij wijze van spreken een tapijtbombardement moeten organiseren, in plaats van een precisiebombardement, nu gericht op een speciale doelgroep. Dat dit niet meer kan, zijn toch zaken waarbij men zich vragen moet stellen.

Wat niet aan bod kwam vandaag, is de toegang tot die advertenties. Dat is minstens een even belangrijk thema, en ook daar zou men zich zorgen om moeten maken. Er is een multinational die het bereik van kandidaten kan bepalen. Er is een soort van discriminatie tussen kandidaten die hetzelfde bedrag willen spenderen maar in feite een kleinere doelgroep bereiken.

Als ik het goed begrijp, gaan we naar twee sperperiodes, een sperperiode light vanaf 1 juli, en dan een volgende sperperiode twee maanden voor de verkiezingen, dus vanaf half augustus. Concreet: heeft men al nagedacht hoe men dat zal sanctioneren en monitoren? Men mag bijvoorbeeld geen online campagne voeren op basis van etniciteit. Hoe zult u in de grote steden in hemelsnaam kunnen bekijken hoe dat in zijn werk zal gaan? Dat zijn toch vragen waarover men zich zorgen zou moeten maken.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Collega's, jullie mogen het me niet kwalijk nemen, maar het zijn eigenlijk vooral vragen die jullie uitstekende collega's in het Europese gremium op tafel moeten leggen en daar bespreken. Ik zie mezelf vaak als minister van alles, maar ook nog Europees commissaris, dat ga ik niet spelen. Ze zeggen vaak dat ik minister van alles wil zijn, en eigenlijk is het waar, ik ga het zelfs niet ontkennen. In mijn diepste binnenste is dat zo, maar ik probeer het toch correct te doen.

Ik vind het boeiende beschouwingen en bedenkingen. Ik wil opmerken dat de regelgeving zich natuurlijk niet zozeer richt naar partijen, maar eerder naar reclamemedragers zoals Instagram, Facebook en dergelijke meer. Er wordt vooral ingegrepen op de manier waarop zij reclame maken, minder op wat partijen kunnen doen en niet. Gerichte campagnes gaan nog altijd kunnen, het zal alleen zo zijn dat vooral reclamemedragers en reclameaanbieders van politieke advertenties gevat gaan zijn door die regelgeving. Zo heb ik het tot nu toe alleszins begrepen.

Dat zal dus nog een boeiend debat zijn, en die verordening komt eraan. We leven in een hiërarchie van rechtsvormen, en de rechtstreekse werking van een Europese verordening staat boven de wet en zelfs boven de Grondwet. Op dat moment moeten wij ons naar de verordening schikken. Maar volgens de analyse van onze eigen regelgeving die vandaag de dag bestaat en goedgekeurd is, heeft dat geen impact. We moeten die niet bijsturen.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (cd&v): Ik denk dat het nog iets breder gaat dan reclamemakers alleen, want het is bij wijze van spreken ook van toepassing op brieven die je verstuurt. Er zijn partijen die lijsten kopen om aan bepaalde doelgroepen te versturen, en daarop

geldt dat ook. Ik denk dus dat het wel belangrijk is om kandidaten vooral te informeren over wat nu wel en niet mag. Het is allemaal moeilijk genoeg. Maar ik ben blij, want u hebt gezegd dat ABB dat gaat opnemen, en dat het is het belangrijkste.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Brecht Warnez aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de uitrol van energiedelen en energiegemeenschappen bij lokale besturen – 2159 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (cd&v): Voorzitter, vanaf 1 juli is het mogelijk om energie te delen tussen gebouwen van dezelfde netgebruiker. Dat is iets waarover de minister al een paar keer in de media is tussengekomen het afgelopen jaar in zijn beleidsinitiatieven. En ook hierover heeft hij eigenlijk specifiek een initiatief genomen in het kader van het Lokaal Energie- en Klimaatpact, maar hij was ook aanwezig wanneer het project 'Energiedelen' in de pilotgemeente Wichelen in juni vorig jaar werd gelanceerd. De bedoeling van dat project is dat gemeenten, maar uiteraard ook bedrijven en particulieren, opgewekte stroom van zonnepanelen gaan delen onder elkaar en niet meer aan goedkopere tarieven op het net terugsteken.

De minister was ook al erg actief rond de kosten die energieleveranciers aanrekenen voor het energiedelen. Begin februari trok de minister al aan de alarmbel en riep toen de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG) op om deze benadeling te vermelden bij de V-test. Ondertussen bleek dat het energiedelen bij particulieren gesaboteerd wordt, omdat die energieleveranciers in verhouding tot een particuliere energiefactuur grote, forfaitaire, administratiekosten aanrekenen. Hierdoor is het niet zinvol om aan energiedelen te doen.

Sinds januari is energiedelen ook mogelijk bij lokale energiegemeenschappen, waarbij lokale besturen de motor kunnen zijn. Opnieuw is dat een van de speerpunten en mogelijkheden in het Lokaal Energie- en Klimaatpact. Voor het opzetten van een energiegemeenschap moet er een 'energiegemeenschapsbeheerder' worden aangesteld. Die zorgt voor de coördinatie van alle deelnemers, de contracten, de verhuizing enzovoort. Hij verzorgt ook de communicatie van de verbruiken en injectie met Fluvius. Ook dat kost uiteraard wat geld.

Een aantal lokale besturen hebben mij gesignaleerd dat er wat nadelen zijn aan dat energiedelen door die extra kosten. Als ze de oefening maken, vertellen ze mij dat het gewoon niet financieel voordelig is om energie te gaan delen en dat men beter bij het traditionele 'leg zonnepalen op uw dak en doe niet meer dan dat' blijft. Ik weet dat lokale besturen het vaak vanuit een voorbeeldfunctie doen, maar uiteraard moet het financieel plaatje voor hen wel kloppen.

Minister, werd het project in de pilotgemeente Wichelen al geëvalueerd? Zo ja, wat zijn de lessen voor andere gemeenten? Zo neen, wanneer wordt deze evaluatie gepland? Hoe loopt de uitrol van het energiedelen en de energiegemeenschappen bij lokale besturen? Hebt u zicht op hoeveel gemeenten vandaag al actief zijn op het vlak van energiedelen? Hoeveel gemeenten zetten al in op energiegemeenschappen? Hoe evalueert u dat? Op welke manier kunnen lokale besturen zich laten begeleiden bij een technische kwestie zoals energiedelen en in het bijzonder energiegemeenschappen?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Dank u wel voor uw vraag, mijnheer Warnez. Het project Wichelen is lopende sinds vorige zomer. Omdat het project nog geen voldoende doorlooptijd heeft gehad, werd het energiedeelproject nog niet formeel geëvalueerd, maar aangezien het ondertussen ook opgestart werd in de buurgemeentes Lebbeke, Zele en Dendermonde, kunnen we ervan uitgaan dat het als een succes wordt ervaren. Het is ook de intercommunale DDS die hier als drijvende kracht achter zit en samen met partners uit de private sector, de technische knowhow en monitoring samenbrengt. Ze hebben hier ook een praktische handleiding rond geschreven, in samenwerking met Netwerk Klimaat. Tijdens mijn bezoek kon ik zelf zien hoe de realltime monitoringmodule de energiestromen accuraat opvolgt. Deze transparantie, die het inzicht in het potentieel enkel verder vergroot, wordt als zeer positief ervaren door lokale besturen in de regio. Ik ga ervan uit dat ook uw vraag zich richt op energiedelen waar het patrimonium van het lokaal bestuur zelf betrokken is en niet op alle vormen van particuliere voorbeelden, waarover Fluvius onlangs berichtte over meer dan duizend projecten.

Vandaag zien we meer dan twintig lokale besturen die een vorm van energiedelen hebben opgestart. Daarbinnen zijn minstens 24 unieke energiedeelgroepen, 23 energiedelen tussen gebouwen met dezelfde titularis en één peer-to-peermodel. Uitgedrukt in energieaansluitingspunten die zo geactiveerd zijn bij de netbeheerder, spreken we van minstens 115 aansluitingen: 73 voor energieafname en 42 voor injectie. Dit is louter bij een lokale overheid.

Dit zijn allemaal projecten waarbij energie gedeeld wordt tussen eigen publieke gebouwen. Er is nog geen weet van operationele projecten waarbij energie gedeeld wordt tussen publieke daken en huishoudens die niet zelf in hernieuwbare energie kunnen investeren. Wel beoordeel ik deze cijfers alvast als hoopvol. Het is een start. Het toont dat er interesse is en dat er nog veel onderbenut potentieel is.

De meest gehoorde feedback is inderdaad onzekerheid over de positieve business-case. We moeten voorkomen dat er een heel mooi model wordt opgestart dat uiteindelijk energiestromen louter boekhoudkundig verplaatst, zonder dat er extra hernieuwbare energie wordt opgewekt dat een positieve return oplevert voor de gemeentefinanciering of voor een maatschappelijk project.

In dit kader herhaal ik dan ook mijn oproep aan leveranciers om andere oplossingen te zoeken dan dure tarieven op energiedelen te plakken, wat de opstart ook niet vergemakkelijkt.

Ook wil ik in de schoot van de Vlaamse Regering bekijken of we niet meer kunnen doen om energiedelen in de brede zin te stimuleren. Ik heb aan bevoegd minister Demir gevraagd om drempels te helpen wegwerken op het vlak van ongelijke behandeling voor collectieve zonnepaneleninstallaties zoals op appartementen.

Het opstarten van energiedeelprojecten blijft sowieso niet vanzelfsprekend: financiële simulaties moeten gebeuren om installaties te overdimensioneren, net als onderzoek over hoe de energiestromen geoptimaliseerd kunnen worden en activering van de aansluitingen bij de energieleveranciers en de distributienetbeheerder. Daarom heb ik hiervoor een extra financiële impuls voorzien van 10 miljoen euro via een tweejaarlijkse call voor energiedelen binnen energiegemeenschappen en binnen appartementen. Een lokaal bestuur kan hier ook op intekenen wanneer het een energiegemeenschap vormt. De huidige call is gisteren, 17 april, geopend. Intekenen kan tot 2 mei. Alle info vind je terug bij de bestaande call groene stroom op de website van het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA).

Ook leg ik de nadruk op deze modellen in de laatste versterking van het Lokaal Energie- en Klimaatpact, dat goedgekeurd werd op 16 december 2022 en ook 16 miljoen euro extra financiering voorziet. Hieronder valt het engagement als lokaal bestuur om toegang tot activiteiten van energiegemeenschappen, zoals energiedelen, te

voorzien voor één per vijfhonderd inwoners tegen 1 januari 2026. Lokale besturen die dit nieuwe pact ondertekenen voor juli van dit jaar, ontvangen extra subsidies: 9 miljoen euro voor 2023 en 7 miljoen euro voor 2024. Ook hier wordt een technische ondersteuning geboden, maar daarvoor verwijs ik naar uw laatste vraag.

Op welke manier kunnen lokale besturen zich laten begeleiden? Er is inderdaad veel nood aan technische, financiële en juridische ondersteuning. Om de opstart van energiegemeenschappen en hun activiteiten te faciliteren, ben ik de voorbereidingen aan het starten voor een technische assistentiehubs waar lokale besturen, maar ook energiehuizen, terecht kunnen. Die moet vanaf 2024 operationeel zijn en heeft een opstartbudget van 3 miljoen euro. Deze middelen zullen met een resultaatverbintenis worden gegeven. De waarde van de ondersteuning moet worden terugbetaald wanneer de maatschappelijke impact niet wordt gerealiseerd.

De focus ligt dus breder dan enkel energiedelen binnen het eigen patrimonium. Energiegemeenschappen kunnen een bredere maatschappelijke impact nastreven, niet enkel om versneld meer hernieuwbare energie te realiseren, maar ook om de toegankelijkheid voor meer kwetsbare huishoudens en huurders te vergemakkelijken, innovatie te triggeren, kmo's en hun laadhubs te betrekken, enzovoort.

Er lopen heel wat stakeholdergesprekken om deze technische assistentiehubs zo snel mogelijk te operationaliseren. Gesprekken lopen met het VEKA, SAAMO, het Vlaams EnergieBedrijf (VEB), intercommunales, Flux50, RESCoop Vlaanderen, Netwerk Klimaat van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VMSG), en zo verder.

Kortom, we zijn hard aan het werk, en hopelijk kunnen we binnenkort een pak meer lopende projecten zien ontstaan. Dat is goed voor onze energiedoelstellingen, goed voor de afbouw van onze afhankelijkheid van onze fossiele brandstoffen, en uiteindelijk ook steeds beter voor de financiële gezondheid van onze gezinnen en van onze gemeenten.

We zitten dus in een startfase. De uitrol is bezig, er zijn hindernissen, maar we proberen, zo goed mogelijk – ook samen met collega Demir – die hindernissen te nemen en zoveel mogelijk ondersteuning te bieden aan zij die daarin pionier zijn, de wegbereider zijn en de weg vrijmaken voor anderen.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (cd&v): Dank u wel, minister, voor uw antwoord.

Ik denk dat dat laatste, die technische assistentie, echt heel belangrijk is, want het is voor lokale besturen echt niet evident om daarmee weg te zijn. Dat is een gespecialiseerde materie.

U zegt tevreden te zijn: nog geen enkele energiegemeenschap, maar wel twintig die al energie delen tussen eigen gebouwen. Ik vind dat wel nog niet zo heel veel. Mochten dat zonnepanelen zijn, en mocht men nu een berekeningetje opmaken en zeggen dat het interessant is en dat men dat binnen zoveel jaar terugverdient, dan was iedereen ... Ik denk dat elk lokaal bestuur, zeker met de energiecrisis die er geweest is, toch die oefening gemaakt heeft om zich af te vragen of ze dat energiedelen niet zouden doen. Als dan 280 lokale besturen vandaag nog zeggen dat ze het niet doen, of misschien nóg niet, dan is er toch een probleem.

Ik begrijp dat subsidies belangrijk zijn. Collega Vande Reyde is weg, maar subsidies in dezen: goed, als voorbeeldfunctie enzovoort, maar ze gaan natuurlijk niets aan de essentie veranderen. De essentie is dat, als lokale besturen nu de berekening maken, de administratieve kosten om het op te zetten te groot zijn voor de winst die ze eruit halen. Je kunt dan een subsidie geven om het te installeren, maar structureel lost dat niets op. Het is anders met een innovatieve technologie die je

lanceert. Je zegt bijvoorbeeld dat de eerste elektrische auto's veel geld kosten en we er dus wat subsidies voor gaan geven, en de prijzen gaan wel zakken. Zo'n administratieve overhead gaat niet zakken, tenzij daar afspraken gemaakt kunnen worden met de energieleveranciers. Ik denk dat dat wel het allerbelangrijkste is, die kosten naar beneden halen, samen met de energieleveranciers. Anders gaan we telkens geld pompen in iets waarvan we niet weten waar het einde is.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Mijnheer Warnez, ik heb niet gezegd dat ik heel tevreden ben. Die twintig, dat is een start. Ik ben heel tevreden over de start. In de beginfase ondersteun je dat ook financieel, omdat dat leertrajecten zijn. Dat is uitproberen, dat is knowhow opdoen, ook de problemen zien. Inderdaad, wat u terecht zegt, is dat die financieringskosten vooral naar omlaag moeten. Het rendement moet verhogen. Maar toch geloof ik dat door de manier waarop we nu pushen en vooruitduwen, we weten dat we daarnaartoe moeten, naar die energiegemeenschappen, en dat dat de weg vooruit is. Vanzelfsprekend moeten we die hindernissen wegwerken. Collega Demir is zich daar ook van bewust en zet zich daar ook achter. Dat is iets wat we samen moeten proberen te doen. Maar bij elke nieuwe technologie is de opstartfase altijd de moeilijkste. Zodra je een rendabel model hebt dat goed in de vingers zit en waar je een heel goed draaiboek voor hebt, gaat dat zich uitrollen. We moeten nu, het volgende jaar, de volgende twee jaar, vechten en daar geraken. Dat is de weg die we proberen te bewandelen. Niet alle lokale besturen zijn vandaag al capabel om daarin mee te stappen. Sommige zijn daar erg in gemotiveerd, zeer geëngageerd, hebben toevallig ook mensen in hun diensten en organisatie die dat beheren. Maar ik denk dat dat de weg is die we toch verder moeten proberen te bewandelen. Ten gronde hebt u gelijk: zolang dat natuurlijk niet ten gronde een rendabel model is omdat de kosten die leveranciers eraan verbinden, te hoog zijn, blijft dat een heel moeilijke klip om te nemen.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (cd&v): We zijn het met elkaar eens. Dank u.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Kurt De Loor aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over het charter met lokale besturen voor een singlevriendelijk beleid – 2166 (2022-2023)

VRAAG OM UITLEG van Yves Buysse aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de nood aan maatregelen om de situatie van alleenstaanden te verbeteren – 2218 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer De Loor heeft het woord.

Kurt De Loor (Vooruit): Minister, het is de voorbije weken al een aantal keren in de media verschenen: de alleenwonenden, en het singlebeleid. Maar mijn vraag was ervoor al ingediend. Want ik stel vast dat u al meer dan een jaar geleden, in februari, aankondigde dat u als minister van Gelijke Kansen bijkomend wilde inzetten op gelijke kansen voor singles. Met Vooruit kunnen we dat natuurlijk alleen maar toejuichen, want bijna een derde van de huishoudens in Vlaanderen bestaat vandaag uit singles.

In de toekomst zal het aantal alleenstaanden verhoudingsgewijs alleen maar toenemen. Het spreekt dan ook voor zich dat het beleid en de fiscaliteit zich aanpast aan de veranderende maatschappelijke tendensen, en komaf maakt met de achterhaalde regelgevingen en hindernissen. Veel van de nadelen waar singles en alleenwonenden mee geconfronteerd worden, niet allerminst de hoge belastingdruk voor alleenwonenden, situeren zich op federaal niveau. Maar ook Vlaanderen en de lokale besturen kunnen meer doen.

Vorig jaar kondigde u aan dat u werkte aan een charter voor de lokale besturen om in te zetten op een singlevriendelijk beleid. Dat was een charter dat u zou uitwerken met de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG). Via dat charter zouden de lokale besturen zich engageren om samen met het verenigingsleven voldoende te voorzien in een singlevriendelijk aanbod. U verwees naar horeca-initiatieven en activiteiten voor alleenstaanden die niet alleen gericht zijn op het vinden van een partner, het inzetten op alternatieve woonvormen zoals cohousing, en bijvoorbeeld met de hotelsector in dialoog gaan om de singlestoelaf te schaffen.

U kondigde ook aan dat u de burgerlijke staat als beschermend kenmerk in het Gelijkekansendecreet wilde moderniseren, en er ook andere vormen van samenleven in wilt opnemen, zoals samenwonen in cohousing, latrelaties, nieuw samengestelde gezinnen, enzovoort. Het zijn allemaal waardevolle initiatieven, maar voorlopig hebben wij sinds februari van vorig jaar nog maar weinig concrete resultaten gezien. Vandaar dat ik u een aantal vragen wilde voorleggen.

Wat is de stand van zaken van de voorstellen rond singlevriendelijk beleid die u vorig jaar aankondigde, onder andere van het charter en de hervorming van de burgerlijke staat?

Welke concrete initiatieven plant u hierover nog tijdens deze legislatuur?

U kondigde vorig jaar ook aan dat u wilde samenwerken over de Vlaamse bevoegdheidsdomeinen heen, met uw collega-ministers. Welke initiatieven hebt u daartoe genomen en welke input leverde dat op?

De voorzitter: De heer Buysse heeft het woord.

Yves Buysse (Vlaams Belang): Uit recente cijfers van het Belgische statistiekbureau (Statbel) blijkt dat alleenstaanden maar liefst 36 procent uitmaken van alle huishoudens, zeker wat de steden en gemeenten betreft, want in negen op de tien steden en gemeenten zijn alleenwonenden het meest vertegenwoordigd. Naar aanleiding van deze cijfers wordt opnieuw de terechte vaststelling gemaakt dat het beleid maar weinig, of alleszins te weinig, rekening houdt met de alleenstaanden, en dat zij buitenproportioneel veel belastingen betalen.

Nochtans zijn alleenstaanden financieel kwetsbaarder dan een gezin. Een woning aanschaffen met één inkomen is voor veel mensen vrijwel onmogelijk. De prijzen voor de kleine, kwaliteitsvolle woningen blijven stijgen. Een alleenstaande moet bovendien ook alleen de kosten dragen van een brandverzekering, een internetverbinding of een wagen. Ook fiscaal wordt maar weinig rekening gehouden met de alleenstaanden. De onroerende voorheffing wordt bijvoorbeeld per woning berekend. Daarnaast zijn er nog de provincies die een forfaitaire provinciebelasting heffen.

De cijfers van Statbel toonden dan ook aan dat alleenstaanden een hoger risico liepen op armoede en sociale uitbuiting. Voor alleenstaanden is dat 30 procent, voor alleenstaande ouders met kinderen zelfs 44,6 procent. Voor de hele bevolking bedraagt dat risico 18,9 procent.

Waarom komen wij hiervoor bij u terecht, minister? Mijn collega verwees er net naar: een goed jaar terug, in februari 2022 – op Valentijnsdag dan nog – deed u

een aankondiging. Ik zie nog voor mij hoe ik de pistolets ging halen voor mijn vrouw, en De Zondag meenam. Wie zag ik daarin staan? Onze geliefde minister. Daarin kondigde u aan een aantal initiatieven te willen nemen. U kondigde onder meer aan dat u wilde werken aan een charter voor de lokale besturen om in te zetten op een singlevriendelijk beleid. De collega beschreef reeds een aantal van de elementen die hieronder zouden kunnen vallen, en ik zal die dus niet herhalen.

Ik ondervroeg u in oktober vorig jaar via een schriftelijke vraag over de evolutie met betrekking tot dit charter. Toen antwoordde u: "We zijn de krijtlijnen van dit charter aan het uitwerken samen met de VVSG en een aantal lokale besturen." U liet ook weten dat u een aantal goede praktijken zou laten delen met die lokale besturen. Dat werd ook nog eens bevestigd in uw beleids- en begrotingstoelichting.

Minister, u stelde vorig jaar ook dat de fiscale druk voor singles vooral federale materie is, maar dat "ook Vlaanderen kan werken aan meer gelijke kansen voor singles". U verwees ter zake naar de afspraak van het regeerakkoord om het Gelijkekansendecreet te actualiseren en te moderniseren. Daarbij stelde u dat u wilde laten onderzoeken of: "het begrip burgerlijke staat niet moet worden uitgebreid om singles beter te beschermen".

Mijn concrete vragen overlappen natuurlijk wat met die van mijn collega.

Kunt u mij meedelen welke initiatieven u binnen uw bevoegdheden van Gelijke Kansen en Binnenlands Bestuur nu concreet al hebt genomen, en nog zult nemen voor de alleenstaanden?

Welke resultaten kunt u vandaag reeds voorleggen en welke resultaten wilt u nog boeken?

Hoe zit het met de implementatie van dat charter?

Ook in het kader van 'de minister van alles': Vlaanderen beschikt toch over heel uitgebreide fiscale bevoegdheden. Ik denk aan de onroerende voorheffing, de erfenisrechten enzovoort. Kunt en wilt u daar vanuit uw bevoegdheden inzake Gelijke Kansen initiatieven nemen om de huidige discriminatie of ongunstige situatie van alleenstaanden weg te werken?

Welke andere mogelijkheden ziet u nog om alleenstaanden beter te beschermen, zoals u begin vorig jaar had aangekondigd?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Bedankt aan beide collega's voor de vraagstelling, in het bijzonder aan de heer Buysse. Ik voel mij vereerd dat ik uw valentijn heb opgevrolijk en dat uw vrouw mij ziet als haar geliefde minister. Dat doet mij plezier, en dat op valentijn, dat ga ik thuis niet verder vertellen.

Ik haalde vorig jaar twee mogelijke beleidsinitiatieven aan. Die singleproblematiek is een problematiek. We zitten in een veranderende samenleving – de heer De Loor heeft de cijfers gegeven. We weten allemaal dat het niet eenvoudig is om daar verandering in te brengen, want eigenlijk is heel onze sociale zekerheid, onze fiscaliteit en heel ons instrumentarium gebouwd op een gezinsbenadering, en niet op een singlebenadering. Dat is een grote uitdaging. Maar ik heb vorig jaar twee mogelijke beleidsinitiatieven aangehaald. Dat waren eerst en vooral de wijzigingen aan het Gelijkekansendecreet van 10 juli 2008, met het oog op een betere bescherming tegen discriminatie van alleenstaanden. Ten tweede heb ik gezegd dat er een charter of ondersteuning voor steden en gemeenten moest komen. Dat waren twee pistes die ik toen aankaartte.

Wat betreft de wijzigingen aan het Gelijkekansendecreet: daar hebben we de voorbije maanden sterk aan gewerkt. De Vlaamse Regering keurde daar voor de kerstvakantie een conceptnota over goed – u weet dat dat altijd de eerste stap is in het wijzigen van een decreet – en het voorontwerp van het wijzigingsdecreet ligt momenteel bij de Inspectie van Financiën (IF).

Ik had eerder in deze commissie al gesteld dat ik niet zomaar de lijst van beschermde kenmerken wilde uitbreiden. Vandaag zijn er al 21 kenmerken, en ik wilde die niet uitbreiden. Maar ik wilde wel laten nagaan of het huidige begrip 'burgerlijke staat' niet kon worden aangevuld, zodat ook andere samenlevingsvormen konden worden gevat naast de huidige vier. De huidige vier kent u, dat zijn: gehuwd, ongehuwd, verweduwd of gescheiden. Dat onderzoek is achter de rug, en in het voorontwerp wordt gezinssamenstelling opgenomen als gelijkgesteld criterium van burgerlijke staat. Door deze gelijkstelling worden nieuwe samenlevingsvormen zoals singles, maar ook cohousers, nieuw samengestelde gezinnen en eenoudergezinnen beschermd via het kenmerk burgerlijke staat. We breiden eigenlijk dat begrip 'burgerlijke staat' uit. De verscheidenheid van gezinnen in de samenleving wordt expliciet erkend in het Gelijkekansendecreet. Singles worden daar dus ook in gelijkgesteld. Dat was mijn eerste engagement. Het voorontwerp van decreet zit bij de Inspectie van Financiën, dus de conceptnota wordt gedragen door de Vlaamse Regering. Wij gaan er dus in slagen om dat te realiseren.

Wat betreft het charter voor lokale besturen: daarvoor zijn we in gesprek gegaan met de VVSG om een actielijn met betrekking tot het wegwerken van drempels voor alleenstaanden uit te werken. De VVSG heeft rond dit initiatief een voorstel uitgewerkt. Dit voorstel van project overstijgt het concept van een hapklaar charter dat wordt uitgewerkt. Het project zal ervoor zorgen dat er in samenspraak met de lokale bevolking een beter inzicht wordt verworven in de noden en drempels die singles en alleenstaanden ervaren in de stad of de gemeente waar ze wonen. In een tweede fase wordt dan nagegaan hoe problemen op korte en middellange termijn kunnen worden weggewerkt.

We zullen dus een verregaande betrokkenheid van de doelgroep in een aantal lokale besturen organiseren om de problematiek rond singlebeleid in kaart brengen, en concrete oplossingsstrategieën, gelinkt aan de lokale realiteit, opzetten. Oplossingen kunnen zich situeren op het vlak van inkomen, fiscaliteit, wonen, lokale economie, vrije tijd, en dergelijke meer. Omdat we deze werking rond singles structureel willen uitbouwen, zal dit ingebed worden in een breder, structureel convenant dat we met de VVSG zullen afsluiten. Het convenant is al langs de IF gepasseerd, en zal binnenkort worden voorgelegd aan de ministerraad. Ook daar zitten we dus op een traject naar realisatie.

Beide vraagstellers polsen ook naar de betrokkenheid van mijn collega's in de Vlaamse Regering, bijvoorbeeld in het kader van de Vlaamse fiscale bevoegdheden met betrekking tot de onroerende voorheffing of erfenisrechten. In mijn antwoord op een schriftelijke vraag van collega Warnez van 31 maart 2022 wordt een overzicht gegeven van de belastingen, retributies en andere heffingen en hun rechtsgrond, en de huidige en geplande initiatieven met betrekking tot een singlevriendelijk beleid.

Nogmaals, waar de uitdaging vooral in de fiscaliteit en de parafiscaliteit zit, ligt de verantwoordelijkheid op de eerste plaats bij de Federale Regering. Maar dergelijke oefeningen vergen ingrijpende veranderingen, met grote kostenplaatjes. Het zijn geen evidente oefeningen. We mogen daar, denk ik, onder elkaar ook niet zeggen dat het allemaal in een-twee-drie kan worden opgelost; dat heb ik nooit gezegd.

We hebben op Vlaams niveau ook al een aantal dingen kunnen doen. Er is de vriendenerfenis, waarbij mensen singles en alleenstaande personen die dicht bij hen staan, die geen familie zijn en met wie ze niet in een gezinsverband zitten, tot

erfgenaam kunnen maken. Er is de uitbreiding van mantelzorgers naar niet-familieleden. Het is belangrijk voor een single dat een niet-familie lid ook mantelzorger kan zijn. Bij omstandigheidsverlof in het Vlaams personeelsstatuut (VPS) wordt geen onderscheid meer gemaakt tussen de verschillende samenlevingsvormen.

Dat zijn drie concrete stappen die we in het kader van ons beleid, als Vlaamse Regering, hebben gezet. Het valentijnsengagement, mijnheer Buysse en mijnheer De Loor, de twee sporen die jullie daar in dat interview hebben teruggevonden – en waar ik mij ook toe heb geëngageerd in de commissie – die zitten op koers. Beide worden regelgeving en ze worden beide gedragen voor de Vlaamse Regering.

De voorzitter: De heer De Loor heeft het woord.

Kurt De Loor (Vooruit): Dank u wel, minister, voor de antwoorden.

Het is natuurlijk een domeinoverschrijdende 'problematiek', er is een domeinoverschrijdende aanpak voor nodig, maar ook op de verschillende niveaus, dus zowel lokaal, provinciaal, Vlaams als federaal. U bent daar dus mee aan de slag gegaan. Ik stelde die vraag vanuit de bekommernis dat het sedert vorig jaar wel windstil was rond de initiatieven die u toen aankondigde. U noemt nu een aantal zaken die al gebeurd zijn: de vriendenerfenis, de uitbreiding van de mantelzorgers. Die waren in februari vorig jaar ook al gerealiseerd.

U zegt over die twee sporen dat een daarvan de wijzigingen aan het Gelijkekansendecreet zijn. De conceptnota is goedgekeurd en zit nu bij de Inspectie van Financiën. Dat gaat dan over het uitbreiden van de definitie en de inhoud van de burgerlijke staat. En ten tweede, over het charter zegt u dat er een voorstel is uitgewerkt door de VVSG, en als ik het goed heb begrepen, minister, wordt dat afgetoetst bij de lokale besturen om dat in kaart te brengen. Gebeurt dat door middel van een oproep bij een aantal lokale besturen? Hoe zal dat concreet worden aangepakt? Mocht dat gaan door middel van een oproep, of een aantal pilootgemeenten, dan stel ik voor dat u daar de stad Zottegem ook in meeneemt. Want in het begin van de paasvakantie werd ik door een journalist van De Tijd gecontacteerd, waaruit blijkt dat – naast de kustgemeenten die heel vaak geconfronteerd worden met alleenwonenden – ook Zottegem daar blijkbaar hoge ogen gooit. Hoe gebeurt dat in kaart brengen? Is dat aan de hand van pilootgemeenten?

Tot slot, minister, de legislatuur – zowel deze Vlaamse, maar ook de lokale legislaturen – nadert zijn einde. Het zou dus goed zijn mochten daar nog heel veel concrete resultaten kunnen worden gerealiseerd, zowel lokaal als hier op Vlaams niveau, wat betreft het singlevriendelijk beleid.

De voorzitter: De heer Buysse heeft het woord.

Hoe is het in Brugge?

Yves Buysse (Vlaams Belang): Voorlopig nog goed, toch alleszins bij mij thuis, de rest van de cijfers moet ik nog nakijken, voorzitter.

Minister, ook op mijn beurt bedankt voor uw antwoorden.

Het zijn een aantal mooie volzinnen. U zegt dat jullie in gesprek zijn gegaan met de VVSG, maar dat het voorstel van project jammer genoeg niet hapklaar was. U zegt ook dat jullie het zullen moeten inbedden in een breder convenant, dat jullie bezig zijn met een traject naar realisatie. Mag ik u vragen welke timing u uzelf hebt opgelegd? Wanneer denkt u te kunnen landen?

U had ook in het antwoord op mijn schriftelijke vraag vermeld dat u een aantal goede praktijken zou laten delen tussen de lokale besturen. Ik vermoed dat het

zou moeten lukken om zoiets binnen de vijftien maanden na de aankondiging ervan op poten te zetten. Ik vermoed dat het toch niet de eerste keer is dat er door uw agentschap of kabinet goede praktijken over een bepaald domein worden gedeeld.

Ik sluit mij aan bij mijn collega dat het goed zou zijn mocht men deze legislatuur nog met concrete voorstellen kunnen landen, zodanig dat men in de aanloop naar de volgende legislatuur eventueel een aantal van die zaken kan meenemen in verkiezingsprogramma's en een aantal projecten kunnen worden opgestart.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Collega's, bedankt voor de steun. Ik denk dat dat iets is dat vele partijen bekommert, en dat vele partijen begrijpen dat een veranderende demografische realiteit ook een veranderend beleid met zich meebrengt. Beleid moet daarom de evolutie in de samenleving volgen.

Voor alle duidelijkheid vind ik niet dat ik vaag ben geweest. Vorig jaar heb ik twee engagementen genomen, ik heb niet gezegd dat ik alles zou oplossen. We moeten elkaar daar eerlijk in bejegenen. Het eerste engagement was een engagement waarbij ik heb gezegd dat ik het Gelijkekansendecreet zou wijzigen. Mijn ambitie is om dat dit jaar in het parlement goedgekeurd te krijgen. Als ik nu in de fase zit dat ik het als voorontwerp bij de ministerraad kan brengen, dan denk ik dat het normale traject is dat het ontwerp van decreet dit najaar eerst in de commissie zal worden besproken, en we daarna zullen kunnen stemmen. Dan is die rechtsbescherming gerealiseerd, en is daar die ongelijkheid en discriminatie in bescherming weggenomen. Als je dan single bent, maar meent ongelijk behandeld te worden tegenover anderen, dan geeft dat een hefboom om verdere trajecten mogelijk te maken. Dat is het eerste. Wat is mijn engagement? Dat komt er voor het einde van het jaar.

Mijn tweede engagement was dat ik een charter ging maken met de VVSG. Ik ben met de VVSG gaan praten, en zij hebben gezegd dat een charter niet genoeg is, en dat ze het straffer willen maken, dus maken ze een convenant. Wat betekent dat, een convenant? Dat is dat ik de VVSG ondersteun, een akkoord en contract maak met de VVSG, dat ik en de administratie van het Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB) dat niet zelf doen, maar dat de vertegenwoordiger van de lokale besturen zegt dat zij dat op zich gaan nemen. Hoe doen ze dat? Met lerende netwerken. Zij doen dat, ik zeg hun niet hoe ze dat moeten doen, ze doen dat zelf. Ze gaan dat waarschijnlijk met een oproep doen. Ik denk dat Zottegem, de stad van happy singles, volgens mij misschien een interessante casus is om daarmee aan boord te gaan. De bedoeling is dat ook dat voor het einde van dit jaar – niet van dit politieke jaar, maar van dit kalenderjaar – rond is, dat we daar echt mee klaar zijn, en dat dat gerealiseerd is.

Wij gaan de VVSG daar ook voor ondersteunen om dat verder mogelijk te maken. Op basis van hun methodologie die zij afgetoetst hebben binnen de lokale besturen of bij hun raad van bestuur, doen zij een voorstel. Dat is vanuit hun raad van bestuur, het is een middenveldorganisatie, daar kan ik alleen maar respect voor hebben, mijnheer De Loor. De vertegenwoordiger van dat lokale bestuur bepaalt dus hoe ze dat het best moeten aanpakken. Dat is de weg die we nu bewandelen. Ook dat zal dus op het einde van het jaar klaar zijn.

Dan vraagt u naar een inventaris van alle goede praktijken, als ik het goed heb begrepen? (*Opmerkingen*)

Ik vind dat een goede suggestie, we kunnen ook aan de VVSG vragen dat zij dat mee als onderdeel van dat convenant olijsten, zodat inderdaad elke partij naar aanleiding van de gemeenteraadsverkiezingen en de Vlaamse verkiezingen kan zeggen waar zij de mosterd kan halen. Ze moeten niet altijd het warm water uitvinden, ze mogen bij elkaar al eens over het muurtje kijken. 'Good mayors steal',

heeft een Amerikaanse burgemeester ooit gezegd, en dat geloof ik ook. Je moet de goede ideeën van elders overnemen. We zijn ook allemaal onderdeel van het lerend netwerk. Op die manier geef je de kans – ook aan het Vlaams Belang – om toch een aantal onderdelen tot een goed verkiezingsprogramma te maken.

De voorzitter: De heer De Loor heeft het woord.

Kurt De Loor (Vooruit): Ik noteer nogmaals uw goede voornemen, minister, om op goede voet samen te werken met de middenveldorganisaties.

Als politici hebben we inderdaad de plicht om, als onze maatschappij evolueert, in te spelen op de nieuwe problematieken. Niet dat die zo nieuw zijn, maar we moeten daar toch op anticiperen en oplossingen bieden. Ook wij zullen dat vanuit Vooruit verder blijven opvolgen, omdat het toch een heel belangrijke problematiek is. Wij zullen alleszins een singletoets toepassen op ons verkiezingsprogramma voor 2024.

De voorzitter: De heer Buysse heeft het woord.

Yves Buysse (Vlaams Belang): Minister, ik heb nota genomen van de timing die u hebt vooropgesteld. Ik vermoed dat we in het najaar opnieuw over de problematiek kunnen praten, want het is toch heel belangrijk. Bij sommige singles is het bijna een bewuste keuze, maar we weten dat er zodanig veel categorieën van singles zijn. Om nog niet over onze senioren te spreken, die toch wel heel wat problemen hebben waar ze tegen aanlopen en die niet altijd aan de oppervlakte komen. Ik denk dus dat dat wel een heel belangrijke taak is voor deze regering.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Katrien Schryvers aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over het voorzien in voldoende openbare en toegankelijke toiletten – 2185 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: Mevrouw Schryvers heeft het woord.

Katrien Schryvers (cd&v): Minister, single of niet: we moeten allemaal heel regelmatig naar het toilet gaan, en daar botsen mensen weleens op. Dat geldt zeker voor mensen die bepaalde aandoeningen hebben. Ik denk dat we allemaal wel hebben meegemaakt dat je opeens dringend een toilet nodig hebt in een winkel of op straat, of dat je met kinderen aan de hand dringend op zoek moet gaan naar een toilet.

Daarom, minister, heb ik daar ook aan u al verschillende vragen over gesteld, onder meer op 18 oktober van vorig jaar. In het antwoord daarop erkent u dat er te weinig openbare toiletten zijn in Vlaanderen. Zoals ik daarnet al heb gezegd, kan dat voor iedereen op elk moment knap vervelend zijn. Maar voor mensen met bepaalde aandoeningen en bij wie er soms plots een dringende nood is, is het niet beschikbaar zijn van een proper, toegankelijk toilet met de nodige voorzieningen soms zelfs ronduit problematisch.

Ik heb daarrond recent een aantal voorstellen gelanceerd en een oproep gedaan. Minister, echt waar, het is onvoorstelbaar hoeveel reactie je daarop krijgt van mensen die echt aangeven dat ze zich vanwege bepaalde aandoeningen, en omdat er te weinig openbare toiletten zijn, bijna sociaal geïsoleerd voelen.

Het is ook zo dat er geen gestructureerd overzicht van alle openbare toiletten in Vlaanderen bestaat. Het is in de eerste plaats natuurlijk een taak van de lokale

besturen om een analyse te maken van de nood aan toiletten in hun regio. Lokale besturen kunnen ook het initiatief nemen om hun publieke toiletten door Inter objectief te laten beoordelen op toegankelijkheid. Deze gegevens kunnen dan worden opgenomen in de databank Toegankelijk Vlaanderen, wat al een hele hulp kan zijn voor mensen die op zoek zijn naar een toilet, maar wat voor de lokale besturen ook een aanzet kan zijn om ter zake initiatief te nemen. Ik vernam van u, minister, in een antwoord op mijn vraag, dat de databank op het moment van het antwoord 540 fiches van openbare toiletten bevat, voor een totaal van 74 gemeenten. Dat betekent dat er nog heel wat ruimte is voor aanvulling.

De databank Toegankelijk Vlaanderen van Inter wordt evenwel herwerkt en er werd al werk gemaakt van een nieuwe Toegankelijkheidswijzer. Die is opgevat als een vast informatieblok, een widget, die men gemakkelijk kan integreren in een website. Op die manier wordt toegankelijkheidsinformatie van verschillende publieke locaties op dezelfde uniforme manier ontsloten. De musea vormden de pilootsector.

Daarnaast zijn er natuurlijk ook toiletten in de horeca of in winkels, maar is het niet altijd vanzelfsprekend om die te mogen gebruiken, in het bijzonder wanneer men er niets nuttigt of koopt. Voor mensen met bepaalde aandoeningen bestaat een toiletpas, om op een discrete manier dringend toegang tot het toilet te vragen, maar die is niet overal even bekend en wordt dus niet overal even vlot aanvaard. Ik zei dat er 'een toiletpas' bestaat, maar dat is eigenlijk niet helemaal juist. Er bestaan verschillende modellen van die toiletpassen, wat een eenvormige toepassing ervan natuurlijk nog moeilijker maakt. In antwoord op mijn schriftelijke vraag zei u veel voordelen te zien in een uniforme toiletpas en dat u met uw collega van Welzijn zou bekijken hoe hier werk van kan worden gemaakt. Idealiter zou er op termijn natuurlijk gewoon geen pas meer nodig zijn.

Als er toiletten zijn, moeten die natuurlijk ook gevonden kunnen worden. Er is een Nederlandse app, Hoge Nood, die informatie bevat over heel wat Vlaamse toiletten, maar die is niet gebaseerd op objectief onderzoek maar op gegevens van gebruikers zelf.

Dat biedt toch heel wat stof tot vragen, minister.

Op welke manier zult u de lokale besturen sensibiliseren met betrekking tot het voorzien van voldoende en toegankelijke openbare toiletten? Want er zijn natuurlijk twee elementen: ten eerste is er het aanbod maar ten tweede is de toegankelijkheid natuurlijk voor heel veel mensen van groot belang. Zeker voor mensen met bepaalde beperkingen of voor ouderen is dat toch wel elementair.

Welke initiatieven werden al genomen om te komen tot een uniforme toiletpas? Had u daarover al overleg met uw collega van Welzijn?

Hoe kan er worden gewerkt aan betere info met betrekking tot toiletmogelijkheden?

Om mensen gemakkelijk de weg te wijzen, is een inventarisatie noodzakelijk. Hoe kan er zicht worden gekregen op de actuele situatie?

Minister, zal met de uitbouw van de Toegankelijkheidswijzer, de databank van Toegankelijk Vlaanderen blijven bestaan? Kan de Toegankelijkheidswijzer bijdragen tot het komen tot een registratie van het aantal toegankelijke publieke toiletten? In hoeverre zijn de gegevens in de Toegankelijkheidswijzer gebaseerd op een objectieve beoordeling van Inter?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Mevrouw Schryvers, bedankt voor uw vraagstelling.

Samen met Inter ondersteunen we vanuit Vlaanderen de lokale besturen bij de ontwikkeling van het lokaal toegankelijkheidsbeleid. Het voorzien van voldoende toegankelijke en publieke toiletten is daar een evident deelaspect van.

Inter zet in op de ondersteuning van lokale besturen via onder andere de conventantwerking, die structurele, langdurige samenwerkingen vastlegt. Momenteel heeft Inter 117 convenanten met lokale besturen. Daarnaast ontwikkelde Inter een charter en kwaliteitstraject 'Naar een toegankelijke gemeente'. 32 lokale besturen onderschreven ondertussen dit charter.

Binnen het Plan Samenleven is actie 18 gericht op de versterking van het toegankelijkheidsbeleid van lokale besturen. In het eerste jaar maken 26 lokale besturen samen werk van een lokaal actieplan toegankelijkheid, voor in totaal 15 toegankelijkheidsprojecten. Ook infrastructuurwerken, zoals werken voor toegankelijk sanitair, kunnen met deze budgetten uitgevoerd worden.

De uniforme toilet pas behoort tot de bevoegdheid van mijn goede collega van Welzijn, mevrouw Crevits. Ik sta volledig achter het idee van een uniforme toilet pas, en ik zal mevrouw Crevits daar zo spoedig mogelijk over aanspreken.

In de voorbije jaren werden verschillende initiatieven genomen om informatie over de toegankelijkheid van de leefomgeving in Vlaanderen in kaart te brengen. In eerste instantie is er de databank Toegankelijk Vlaanderen. Die blijft bestaan. Ook de Toegankelijkheidswijzer, die als pilootproject de toegankelijkheid van musea in kaart brengt, blijft lopen. Samen met Inter bekijk ik op dit moment hoe we een vervolg kunnen breien aan de Toegankelijkheidswijzer, en daarbij rekening houden met alle opgedane ervaring tot nu.

In elk geval heb ik binnen alle initiatieven die ik neem rond het verzamelen van toegankelijkheidsinformatie, steeds aandacht voor toiletten. Toegankelijke toiletten maken immers onlosmakelijk deel uit van het beleid van inclusie en toegankelijkheid.

De voorzitter: Mevrouw Schryvers heeft het woord.

Katrien Schryvers (cd&v): Dank u wel, minister. Dat laatste onderschrijf ik helemaal.

En datgene waarmee u begonnen bent, dat het niet voor iedereen even belangrijk is als aandachtspunt, onderschrijf ik zeker ook. En er wordt al snel lacherig over gedaan, terwijl er heel wat mensen zijn voor wie het grote gevolgen heeft. En ik heb het daarnet al gezegd: ik heb er zeer veel reacties op gekregen, en denk dat we er naar de toekomst toe verder op moeten inzetten. Want het gaat heel vaak niet om het niet willen, maar gewoon het niet voldoende beseffen van de noodzaak die sommige mensen hebben om te weten waar men terecht kan om een toilet te kunnen gebruiken. Voor veel mensen moet het dan ook nog een toegankelijk toilet zijn. Dan is er natuurlijk nog een element: er moet ingezet worden op onder meer netheid en onderhoud.

Ik heb twee bijkomende elementen, minister.

Ik heb tijdens de coronaperiode gezien, toen de horeca en heel wat winkels dicht waren, dat er toch heel wat lokale besturen – bijvoorbeeld op plekken waar wandelroutes zijn – ingezet hebben op het enerzijds openstellen van hun eigen gemeentelijke gebouwen en anderzijds het op sommige plekken plaatsen van units, zodat mensen toch naar buiten konden. Ik denk dat we daaruit ook veel lessen kunnen trekken. Lokale besturen zetten op dat moment vaak ook toiletten in openbare gebouwen open. Ik stel me dan soms de vraag waarom we dat niet meer kunnen doen. Is er op Vlaams niveau al een analyse gemaakt van bijvoorbeeld gebouwen die Vlaanderen in eigendom heeft, die Vlaanderen gebruikt, die van

agentschappen zijn en mogelijk ook gebruikt kunnen worden tijdens bepaalde openingsuren, of uren waarop mensen aanwezig zijn, of die op een andere manier toegankelijk gemaakt kunnen worden? Ik denk dat dat ook wel een goed voorbeeld zou kunnen zijn.

En ten tweede wordt die app Hoge Nood in Nederland toch wel veel gebruikt. Hoe zouden we zo'n systeem hier eventueel ook in gang kunnen zetten?

De voorzitter: De heer Vande Reyde heeft het woord.

Maurits Vande Reyde (Open Vld): Er werd destijds inderdaad wat lacherig gedaan over uw voorstel, ik heb dat ook gemerkt. Ik herinner me het ook in de plenaire vergadering. Ik vind het ook onterecht, want het is zeer pertinent. *(Opmerkingen van Katrien Schryvers)*

Inderdaad, we hebben meer gelijk dan je op het eerste zicht zou denken. Maar ik vond het een heel pertinent punt, en ook goed uitgewerkt door u. Als lokale schepen van zowel Toegankelijkheid als Lokale Economie merk ik effectief dat het bij veel mensen een hinderpaal vormt om deel te nemen aan de samenleving, te gaan shoppen, naar verenigingen te gaan of gewoon een dagje uit te gaan in de stad, terwijl we er op simpele manieren wel iets aan kunnen doen.

Ik heb een kleine suggestie, maar die komt echt uit mijn ervaring als lokale schepen. Ik heb gemerkt dat het voorzien van en vooral het onderhoud van en de kost die gepaard gaat met aparte toiletten – het zijn vaak ook niet zulke mooie dingen – vaak minder efficiënt zijn dan de tweede oplossing die u aanhaalt, namelijk ervoor zorgen dat toiletten worden opengesteld. Het is maar een kleine suggestie, maar ook in Diest hebben we er tijdens de coronaperiode voor gezorgd dat mensen zonder consumptie gebruik konden maken van horecatoiletten. Dat soort dingen – er moet soms een investering gedaan worden om ze af te scheiden – is voor mij veel efficiënter dan die aparte toiletten. Het is voor veel lokale besturen een minder grote kost dan die aparte toiletten.

Kris Van Dijck (N-VA): Collega's, ik wil ook even tussenkomen.

Ik heb een document bij me: Voorstel van decreet houdende regelgeving omtrent openbare toiletten en toiletten toegankelijk voor het publiek. Dit werd ingediend op 2 december 1997. 1997! Er waren hoorzittingen en alles wat eraan gekoppeld is, maar er werd nooit over gestemd. Collega's, waarom haal ik dit aan? Aan het begin van mijn politieke carrière werd ter zake een decreet gemaakt. En de insteek was toen ook dat mensen, patiënten, in dit geval met de ziekte van Crohn, inderdaad heel sterk in hun vrijheid beperkt werden door dit feit. Ik denk inderdaad dat er aandacht moet zijn voor openbare toiletten, maar anderzijds ook voor toiletten van bijvoorbeeld horecazaken, grote winkelketens en dergelijke. Het is echt wel belangrijk om daarop, en ook op de reinheid, in te zetten.

Ik ben vorige week nog op verschillende plaatsen in Nederland geweest. Daar heb je ook de twee verhalen, afhankelijk van de buurten. Maar ik denk dat er sensibiliserend het een en ander kan gebeuren. En daarom zou ik in deze commissie een uitnodiging willen doen, om ter zake de koppen eens bij elkaar te steken, om te kijken in hoeverre we initiatieven kunnen nemen om het dossier een nieuwe dynamiek te geven. *(Opmerkingen van Maurits Vande Reyde)*

Er zijn toen hoorzittingen geweest, maar het is nooit goedgekeurd. Ik zat toen ook in de oppositie, mijnheer Vande Reyde. We hebben toen – maar het is 25 jaar geleden – ook een inventarisatie gedaan van de wetgeving die ter zake bestond. Het ging dan ook over ARAB-wetgeving (Algemeen Reglement voor de Arbeidsbescherming) naar personeel en dergelijke. In hoeverre er ondertussen veel gewijzigd is,

weet ik niet. Maar in ieder geval is het een uitgestoken hand om eens samen te zitten en te zien welke initiatieven we ter zake kunnen nemen.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Bedankt, collega's, voor de verschillende goede suggesties.

Iedereen heeft het al gezegd: we moeten daar eerst en vooral niet lacherig over doen. Het is een maatschappelijk probleem voor sommige mensen. Het beperkt hun mogelijkheden. Soms is het ook heel gênant en vervelend. En natuurlijk weten we allemaal dat men daar lacherig over doet, maar als je ermee geconfronteerd wordt, is het allesbehalve lacherig. Het is dus een terechte vraag van mevrouw Schryvers.

Ten tweede, wat die plaspas of urgentiepas betreft: nogmaals, het is een bevoegdheid van collega Crevits. Ik denk dat we met haar zeker contact gaan opnemen daarover. We zullen dat duidelijk maken. Ik denk alleen dat we één ding tegen elkaar moeten durven te zeggen – en dat zeg ik ook uit ervaring, wij hebben in de stad Mechelen ook een publiek toilet opengesteld in ons stadhuis –: dat kost verschrikkelijk veel geld aan onderhoud en, als ik heel eerlijk ben, ook aan herstel, plus veiligheid. Veiligheid is niet evident, want er moet altijd wel iemand in de buurt zijn om het af te sluiten. Je kunt het niet zomaar dag en nacht laten openstaan.

Vandaag, mijnheer Vande Reyde, zijn er wel modellen van zelfreinigende openbare toiletten en dergelijke meer, die zelfs uit de grond rijzen. Bijvoorbeeld op vrijdagavond komen die in de uitgangsbuurtten uit de grond omhoog en kunnen dan gebruikt worden; daarna kan men ze terug naar beneden laten gaan. Het kost natuurlijk ook veel geld, maar het zijn mogelijkheden.

Ik ben het eens met collega Vande Reyde – en mevrouw Schryvers zegt het trouwens ook – dat de beste methode is om handelaars, cafébazen, restaurants ervan te overtuigen om hun toilet ook ter beschikking te stellen van niet-klanten. Ze moeten daar natuurlijk van overtuigd geraken. Het is voor hen ook een kostprijs: extra kuisen, opruimen en dergelijke meer. Dat is niet altijd evident, laat ons daarover ook eerlijk zijn met elkaar. Maar in het Plan Samenleven voorzien we middelen voor lokale besturen om net dat te doen: infrastructurele aanpassingen. Ik geef een voorbeeld van de collega uit Diest, een zekere focus op subsidies. Een lokaal bestuur zou perfect kunnen zeggen dat het zijn lokale subsidie aan de horeca afhankelijk maakt van of, of de terrasbelasting met zoveel vermindert als, een uitbater zijn toilet openstelt. Dat is een publieke dienst die een private partner organiseert, en als overheid doet het bestuur daarvoor iets in ruil.

Ik ga niet zeggen 'subsidie', maar er zijn andere instrumenten. Het kan ook een fiscale maatregel zijn die je neemt, dat is altijd mogelijk door een lokaal bestuur. Dat is een mogelijkheid voor een lokaal bestuur om meer van die toiletten te mobiliseren.

Ik ga een laatste voorbeeld geven, opnieuw uit mijn ervaring. Wij hebben op een zeker moment, toen er bij ons parkings gebouwd werden, gevraagd om er ook altijd toiletten te voorzien. Die hebben altijd zo een jaar of twee jaar opengestaan, zelfs met camerabewaking. Op een zeker moment heeft men gezegd dat men ze ging sluiten omdat ze te veel een plek van problemen, overlast, vervuiling vormden. Niet alle mensen gebruiken een toilet op eenzelfde respectvolle manier – en dan druk ik mij heel voorzichtig uit. Dat is ook de reden waarom al die openbare toiletten op een zeker moment verdwenen zijn uit het straatbeeld. Toen ik jong was, waren er in Mechelen veel meer urinoirs op straat. Die zijn allemaal verdwenen op een zeker moment, in de jaren 70 en 80, omdat dat plekken waren van verloedering, vervuiling en dergelijke meer. Het is dus een belangrijk probleem, we moeten het aanpakken. We hebben er instrumenten voor, het is terecht dat u daarop wijst. We moeten die instrumenten goed inzetten, er ook meer uitleg over geven, proberen ze in een versnelling te krijgen, maar we

mogen niet blind zijn voor de problemen en de moeilijkheden om het ook daadwerkelijk uitgerold te krijgen.

De voorzitter: Mevrouw Schryvers heeft het woord.

Katrien Schryvers (cd&v): Dank u wel, minister. Ik onderschrijf dat helemaal. Het is inderdaad mijn oproep om goede praktijken te delen, meer te sensibiliseren, maar ik ben natuurlijk ook niet blind voor het feit dat niet iedereen het op de juiste manier gebruikt en dat dat inderdaad aanleiding kan geven tot bepaalde problemen. Daar is natuurlijk iedereen het slachtoffer van, en zeker de mensen die dat soms hoogdringend nodig hebben. We moeten dus samen eens kijken hoe we daar een antwoord op kunnen geven.

Collega Van Dijck, ik had u eigenlijk onrecht aangedaan door uw voorstel van decreet van 25 jaar geleden niet te vermelden, maar tot heel recent wist ik dat niet. Mijn excuses. Maar laat ons inderdaad samen kijken hoe we op dit vlak ook kleine stapjes vooruit kunnen zetten. Dank u wel.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Ludwig Vandenhove aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de vraag van het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek naar een tijdelijk moratorium op de verkoop van landbouwgronden door overheden – 2147 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer Vandenhove heeft het woord.

Ludwig Vandenhove (Vooruit): Minister, ik heb deze vraag ook al aan uw collega van Landbouw gesteld. Wat mij betreft mag u relatief kort antwoorden, maar ik neem aan dat de burgemeesters die hier nog zitten, ook wel interesse hebben in het antwoord.

Het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO), dat in een paar provincies de eigendommen van gemeenten, OCMW's en kerkfabrieken doorgeeft, zegt dat er heel veel natuur- en landbouwgrond ter beschikking is. We stellen vast dat de meeste gemeenten – zoals de mijne, maar ja, ik zit in de oppositie, ik zou dat in het andere geval niet doen – die landbouwgronden inderdaad gewoon verkopen aan de hoogst biedende, waardoor die niet noodzakelijk voor landbouw gebruikt worden. Dat geldt ook voor de natuurgronden, maar het is vooral een probleem van landbouw. De gemeenten verkopen die gronden vanwege hun financiële toestand en zijn beleidsmatig helemaal niet bezig met het beleid daaromtrent. Als je het globaal voor Vlaanderen bekijkt, gaat het enerzijds over een serieus pakket dat zou kunnen worden gebruikt om aan een andere manier van landbouw en voedselproductie te doen, ook aan lokale voedselproductie, maar anderzijds ook om grond die op een bepaalde manier naar jonge landbouwers zou kunnen gaan. Er zijn een aantal steden en gemeenten die op dat vlak bepaalde projecten hebben, maar de meeste hebben die niet, ze verkopen het gewoon, en er gebeurt beleidsmatig niets mee.

Daarom heb ik volgende vragen.

Hoe staat u tegenover de opinie van ILVO en de vraag naar een tijdelijk moratorium op de verkoop van die publieke landbouwgronden tot errond een visie zou kunnen worden ontwikkeld voor Vlaanderen of zeker voor een deel van Vlaanderen, bijvoorbeeld via experimenten of projecten? Overweegt u een dergelijk moratorium?

Ik heb de vraag aan uw collega van Landbouw, die inhoudelijk verantwoordelijk is, gesteld, maar u bent verantwoordelijk voor en eigenlijk de baas van de steden en de gemeenten.

Ziet u een rol voor de lokale overheden in het voeren van zo'n doordacht grondenbeleid dat rekening houdt met duurzame landbouw- en voedselproductie? Hoe zult u hen eventueel aansporen om hierover een visie te ontwikkelen?

Zult u hierover overleg plegen met de lokale overheden, OCMW's, kerkfabrieken of met de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG)? Ik ben nogal realistisch: deze legislatuur zal er nog weinig gebeuren. Maar misschien kunt u uw beleid verankeren voor uw opvolger en hierrond bepaalde dingen ondernemen?

De voorzitter: Mijnheer Vandenhove, we hebben in deze commissie de ambitie om in deze legislatuur nog veel te realiseren.

Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Mijnheer Vandenhove, ik ben niet de baas van de gemeenten, ik ben de dienaar van de gemeenten, de supporter van de gemeenten, de spionkop van de gemeenten, en daarom heb ik heel veel respect voor de lokale autonomie. Mocht u de kans hebben om opnieuw burgemeester te worden, dan zou u een minister van Binnenlands Bestuur willen hebben die zo weinig mogelijk verbiedt. (*Opmerkingen van Ludwig Vandenhove. Gelach*)

Uw eerlijkheid is altijd ontwapenend. Ik denk dat ik niet verder meer hoef te antwoorden. U hebt zelf het antwoord op uw vragen gegeven. Ik begrijp dat u die vraag vanuit uw partijcenaakels moet stellen, maar als u vanuit uw burgemeestershart spreekt, het mooiste en warmste hart dat u hebt, bent u niet geneigd om een verbod of moratorium op te leggen. Ik ben vanuit uw eigen filosofie, die u ootmoedig en heel eerlijk toont, ook niet geneigd om dat te doen. Een moratorium opleggen is precies wat ik niet wil doen, want dat kan ook een tegenstrijdig effect hebben. Dat kan betekenen dat er nog minder grond beschikbaar komt en dat in sommige regio's landbouwgrondprijzen nog sterker stijgen. Als men het verbiedt, kunnen ze nog sterker stijgen, want dan creëert men kunstmatige schaarste.

Wat uw tweede en derde vraag betreft, kan ik u meedelen dat ik van mening ben dat er heel veel lokale besturen zijn die bijdragen aan een duurzame landbouw- en voedselproductie door de gronden via de pachtwetgeving langdurig ter beschikking stellen van landbouwers. Er zijn er heel veel die dat doen.

Sommige lokale besturen werken ook actief mee aan nieuwe landbouwverdienmodellen, bijvoorbeeld via stadslandbouw, korte keten of door gronden gericht via openbare aanbesteding ter beschikking te stellen van nieuwe en actuele landbouwmodellen.

Overigens heeft de Vlaamse Regering binnen het stikstofakkoord ook de nodige aandacht besteed aan de nieuwe landbouwverdienmodellen en zich ertoe geëngageerd eventuele hindernissen weg te werken. Dan spreken we over eetbare landenschappen, maar daar zal ik verder niet op ingaan.

Een lokaal bestuur kan ook bijvoorbeeld binnen een beleidsplan ruimte een eigen visie ontwikkelen over de eigen eigendommen.

Kortom, mijnheer Vandenhove, ik ben ervan overtuigd dat de lokale besturen vandaag de dag al een grondenbeleid voeren en over de nodige instrumenten beschikken om die, wanneer ze dat wensen, in te zetten voor een duurzaam landbouwbeleid. U weet wat ik zal antwoorden wanneer bepaalde lokale besturen zeggen dat ze te klein zijn om zo'n duurzaam landbouwbeleid op te zetten.

De voorzitter: De heer Vandenhove heeft het woord.

Ludwig Vandenhove (Vooruit): Minister, ik ga uw laatste antwoord niet herhalen, want ik ben het daar niet mee eens. Dit gezegd zijnde was de vraag helemaal niet ingegeven door partijcenakels. De vraag is ingegeven doordat ik in de commissie Landbouw vaststelde dat de minister van Landbouw ook nogal vrij formeel was. De mensen van ILVO – ik geef het toe – zijn wetenschappers en neutraal. Ik voel aankomen dat op een bepaald ogenblik vanuit bepaalde organisaties – om ze niet te noemen – dit probleem hoe dan ook weer op tafel zal komen. Dat was de draagwijdte van mijn vraag.

Ik denk dat het inderdaad tot de autonomie van de lokale besturen behoort om te beslissen of ze grond al dan niet verkopen. Ik stel toch vast – en daar deel ik minder uw mening – dat er inderdaad een aantal goede voorbeelden zijn van gemeenten en steden. Maar laten we eerlijk zijn: dat is eigenlijk een minderheid. Op die manier dreigt er natuurlijk echt landbouwgrond verloren te gaan, omdat het dan niet bestemd wordt voor landbouw maar eventueel voor andere dingen zodat het een soort 'oneigenlijk gebruik' wordt.

Ik denk dat de mensen van ILVO een goed werkstuk afgeleverd hebben en dat dat aanleiding moet geven tot nadenken op Vlaams niveau, maar ook op het niveau van de steden en gemeenten. Ik zou, eerlijk gezegd, niet willen dat dat dossier op een bepaald ogenblik, zoals tegenwoordig in landbouw alle dossiers gekoppeld worden, op tafel komt zoals nu het geval is met het dossier van de nationale parken en andere fenomenen.

Ik ben tevreden met uw antwoord. Ik had niets anders verwacht, aangezien zelfs Jo Brouns u eigenlijk langs de meest liberale kant probeerde voorbij te steken.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (cd&v): Ik denk dat de minister gelijk heeft: respect voor de lokale autonomie is hierin essentieel. Ik ben blij dat iedereen het daarover eens is. Maar ik vind het vooral ook belangrijk dat we zeggen – ik zie dat ook in mijn omgeving – dat lokale besturen ook soms heel bewust landbouwgronden verpachten omdat ze vinden dat dat passend is in die omgeving, dat het daar goed is voor het openruimtegebied en dat men daar ook dat engagement aangaat. Als men dan toch nog verkoopt, wil dat niet zeggen dat dat landbouwgebruik weg is. Het ene heeft niets met het andere te maken. Het is vooral belangrijk dat die gronden, of ze nu in publieke of private handen zijn, van die landbouwers beschermd zijn. De Pachtwet die nu hervormd is, is een belangrijk beschermingsmechanisme.

Het is ook aan Vlaanderen om die lokale besturen bewust te maken van landbouw in hun gemeente, om hen te ondersteunen in een goed landbouwbeleid, maar ik vind niet dat dat de bevoegdheid is van de minister van Binnenlands Bestuur. De minister van Landbouw doet dat uitstekend.

De voorzitter: De heer Aerts heeft het woord.

Staf Aerts (Groen): Dank u, collega, voor de vraag. Mijn collega's in de commissie Landbouw hadden zich ook aangesloten bij die vraag. Ik heb ook heel veel respect voor de autonomie van gemeenten. U weet dat ik dat hoog in het vaandel draag maar...*(Gelach)*

Ik zal nog even iets anders zeggen voor de 'maar'. Er zijn inderdaad gemeentebesturen die hun landbouwgronden aan het inzetten zijn voor voedselvoorziening, er zijn er inderdaad ook die de pachtwetgeving toepassen. In mijn eigen gemeente is daar ook zo'n voorbeeld van. Die voorbeelden zijn er dus, maar we kunnen toch ook niet ontkennen dat, zeker door de financiële druk op gemeenten de laatste jaren – met

de energiecrisis is dat nog meer naar boven gekomen –, je her en der continu in de lokale persberichtgeving ziet dat gemeente x of y gronden verkoopt. Dat gebeurt heel vaak. Ik heb daar geen cijfers over, maar ik voel aan dat het meer en meer aan het gebeuren is dat lokale besturen hun patrimonium aan het afstoten zijn.

Dan kun je pleiten voor een stop op verkoop van patrimonium, een moratorium dus, maar je zou dat ook een pauzeknop kunnen noemen. Je zou een pauzeknop kunnen invoeren om na te denken over hoe we met die schaarse landbouwgrond in publieke handen – want dat is een grondpositie – omgaan in plaats van dat op korte termijn te verkopen. Dat lost dan misschien wel op korte termijn de problemen op, maar dat maakt dat je misschien in de toekomst voor andere problemen komt te staan wanneer je bijvoorbeeld echt wilt gaan nadenken over die voedselvoorziening omdat je buurgemeente misschien zijn landbouwgronden wat slimmer heeft ingezet.

Ik wil toch een pleidooi houden om er goed over na te denken of het niet mogelijk is om een pauzeknop in te drukken totdat er goed nagedacht is over hoe die landbouwgronden in te zetten in plaats van ze allemaal op de markt te brengen uit financiële overwegingen. Want dat is toch wat in de overgrote meerderheid van de gevallen aan het gebeuren is.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Eerst en vooral de vaststelling: eens burgemeester, altijd burgemeester. Dat is iets wat bezit neemt van uw ziel, van uw hart, van uw geest. Daarom was ik zeker van het antwoord van collega Brouns, die een uitstekende collega is en een positieve kracht in de regering, op tal van domeinen – ik zal niet zeggen op alle domeinen – maar in zijn diepste kern een burgemeester is, wat ik voel als ik met hem in de regering zit. Ik wist dat dat zijn antwoord zou zijn. Het was het antwoord dat u eigenlijk ook zelf wilde horen, mijnheer Vandenhove: respect voor de lokale autonomie.

Mijnheer Aerts, een pauzeknop ...Wij hadden grond in de Ardennen, wij hadden grond in Oost-Vlaanderen, wij hadden grond in Limburg van kloosterordes die dat ooit geschonken hebben. Wij hebben dat allemaal verkocht. Wij hadden honderd woningen, die wij allemaal verkocht hebben aan de huisvestingmaatschappij. In het verleden konden wij zelf beslissen wie daarin ging wonen. Dat was de techniek die wij in Mechelen gebruikten om toch ook nog wel wat mensen eigenlijk een soort van sociale woning te geven. In 2001 was dat gelukkig gedaan. Mijnheer De Loor, het was gedaan met die nonsens.

Dat is een dynamisch beleid, dat van gemeente tot gemeente moet worden bekeken. We mogen daar geen pauzeknop induwen. Waarom zouden we daar een pauzeknop induwen? Dat is toch een keuze, dat is toch de lokale democratie die ten volle moet spelen. Als men in een lokale gemeente beslist om met zijn gronden iets anders te doen en dat geld te gebruiken voor andere zaken, is dat lokale autonomie. Je kunt niet zeggen dat je voor lokale autonomie bent, maar ... Dat is iets waarover ik de voorbije vijf jaar heel hard gewaakt heb. Ik ben naar hier gekomen als minister van Binnenlands Bestuur en ik heb gezegd dat ik, wanneer ik 's morgens opsta en wanneer ik 's avonds ga slapen, elke keer tegen mezelf zal zeggen dat ik in de eerste plaats burgemeester ben, omdat dat de beste methode is om de lokale autonomie te beschermen en te verdedigen.

Waarom zouden we die pauzeknop indrukken? Om binnen twee jaar toch verder te gaan, om het beleid af te remmen? Uw partij is een progressieve partij, mijnheer Aerts. Progressie is vooruitkijken, is dingen veranderen, in beweging brengen, dynamiek creëren. Dat is wat we nodig hebben, geen conservatief beleid dat alles blokkeert en vastlegt, erop gaan liggen en verhinderen dat er nog iets beweegt. Dat mogen we niet doen. We moeten progressief zijn in lokale autonomie, mijnheer Aerts, geen stop, geen stulp, doordoen.

Ik vind dat geen goede manier van werken. Ik vind niet dat we daarop een moratorium moeten zetten omdat we vaststellen dat een aantal gemeenten om diverse redenen, soms goede, soms slechte, verkopen. Om er dan in 2025 mee verder te gaan? Ik vind dat een hele zware ingreep op de lokale autonomie. Dat is willekeurig. Denkt u dat ik ineens aan de stad Gent zou zeggen dat ze niets meer mogen verkopen, aan de stad Leuven, aan de stad Mechelen, aan de stad Antwerpen, aan de stad Diest? Denkt u dat ik ga zeggen dat ze dat verder in hun bezit moeten houden, dat ze dat in eigendom moeten houden, dat ze er eigenaar moeten van blijven, ook al kunnen ze er niets meer doen? En dat dat ook geldt voor de grond buiten hun gemeente? De gemeenten hebben ook grond buiten hun gemeenten. Denkt u dat ik ga zeggen dat ze ook van die grond eigenaar moeten blijven? Dan kun je toch niet maken. Dat is toch geen goed beleid. Dat kun je toch niet centralistisch aanpakken, dat moet je toch lokaal, dicht bij de mensen, bij de middenveldorganisaties, bij de verenigingen laten gebeuren. Hoeveel gronden heb ik niet verkocht aan Natuurpunt? Ik mag dat niet zeggen van jullie. We hebben bijna al onze gronden aan Natuurpunt verkocht. Dat zou dan ook niet meer mogen. Zij hebben niet al die landbouwgrond voor landbouw gebruikt zoals sommige landbouworganisaties dat wilden. We hebben ze wel verkocht. Zou u daarop een moratorium gezet hebben? Neen toch? Dit is toch het beleid dat u wilt.

De voorzitter: De heer Vandenhove heeft het woord.

Ludwig Vandenhove (Vooruit): Het was een goed debat. Ik zeg nogmaals dat mijn vraag niet ingegeven was vanuit de vraag of de autonomie moet worden gerespecteerd. Ik stel vast dat een niet onbelangrijke wetenschappelijke, bovendien Vlaamse, instelling een goed rapport gemaakt heeft en daarmee ook de boer – om het zo uit te drukken – op gaat. Ik denk dat het signaal zeer duidelijk is, ook voor de mensen van ILVO die eventueel op basis van hun rapport bepaalde beleidsconclusies proberen te trekken voor sommige steden en gemeenten, in die zin dat ze meer die gronden zou moeten gebruiken om errond beleid te voeren. Maar goed, dat weten we dan weer.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Kurt De Loor aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over het voorbehouden van overheidsvacatures voor mensen met een beperking – 2204 (2022-2023)

VRAAG OM UITLEG van Maurits Vande Reyde aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over voorbehouden jobs bij de overheid voor mensen met een beperking – 2269 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer De Loor heeft het woord.

Kurt De Loor (Vooruit): De Federale Regering lanceerde onlangs een nieuwe maatregel om meer ambtenaren met een beperking in dienst te nemen. De Federale overheidsdiensten kunnen dus vanaf nu een deel van hun vacatures voor mensen met een beperking voorbehouden. De maatregel wordt ingevoerd omdat nog te weinig jobs bij de overheid worden ingevuld door mensen met een beperking. In het geval van de federale overheid gaat dat over slechts 1,09 procent, terwijl de doelstelling, net zoals in Vlaanderen, 3 procent is.

Het zijn de departementen zelf die bepalen welke functies ze voor personen met een beperking voorbehouden, en de maatregel kan ook alleen gebruikt worden als er op een dienst te weinig mensen met een beperking werken.

Ook Vlaanderen, zoals daarnet gezegd, heeft een streefcijfer vastgelegd, van 3 procent, voor mensen met een beperking of chronische ziekte bij de Vlaamse overheid. De doelstelling was om dit cijfer te behalen tegen 31 december 2020. Uit de meest recente cijfers van de administratie blijkt dat het aantal personeelsleden uit de doelgroep weliswaar toeneemt, tot 2,5 procent in 2022, maar aan de doelstelling van 3 procent zitten we echt nog niet.

Voor Vooruit is het belangrijk dat de Vlaamse Regering bijkomend inzet op de instroom en ondersteuning van personeel met een beperking. Bovendien is het met de huidige krapte op de arbeidsmarkt zonde om al die talenten verloren te laten gaan.

Daarom heb ik een aantal vragen, minister. Hoe staat u tegenover het initiatief en de maatregel van de Federale Regering? Bent u bereid om dezelfde maatregel te nemen op Vlaams niveau? Zult u op korte termijn nog andere initiatieven nemen om de tewerkstelling van personen met een beperking bij de Vlaamse overheid te verhogen? Zo ja, welke initiatieven zijn dat en op welke termijn? Wanneer acht u het realistisch dat de doelstelling van 3 procent tewerkstelling van personen met een beperking bij de Vlaamse overheid gehaald wordt? Ik kijk uit naar uw antwoorden, minister.

De voorzitter: De heer Vande Reyde heeft het woord.

Maurits Vande Reyde (Open Vld): Ik ga mijn inleiding kort houden. De heer De Loor heeft de situatie goed geschetst, en ik denk dat onze analyse gelijkaardig is. We willen allemaal die tewerkstelling voor mensen met een beperking vergroten, en in de commissie Werk hebben we het er al vaak over gehad. We willen mensen laten doen wat ze wel kunnen doen, niet dankzij hun beperking, maar wel door de talenten die zij wel hebben. We hebben gezien dat men op het federale niveau daarin een heel extreme maatregel heeft genomen, namelijk echt voorbehouden jobs vanwege een arbeidsbeperking. Het Vlaams personeelsstatuut (VPS) biedt nu al de mogelijkheid om bij gelijkwaardigheid tijdens een sollicitatieprocedure voorrang te geven aan een kandidaat uit een ondervertegenwoordigde groep waarvoor de Vlaamse Regering een streefcijfer heeft bepaald. Mensen met een beperking zitten bij die ondervertegenwoordigde groepen. Dat is natuurlijk nog iets anders dan jobs effectief voorbehouden. Ik denk wel dat mijn mening over die wenselijkheid van dat voorbehouden verschilt met die van de heer De Loor.

Maar ik had alvast voor u de volgende vragen, gelijkaardig aan die van de vorige vraagsteller. Hoe staat u tegenover het uitgangspunt van de federale overheid? Denkt u dat daar op Vlaams niveau heil in zou zitten? Dreigt dat volgens u de personeelsvoorwaarden tussen de federale en Vlaamse overheid wat te vertekenen wat betreft het tewerkstellen van mensen met een beperking? Als iemand een beperking heeft en die heeft op het ene niveau een voorbehouden job en op het andere niet, dan kan dat misschien wel voor rare situaties zorgen.

Het Vlaams personeelsstatuut biedt de mogelijkheid om bij gelijkwaardigheid een persoon te kiezen uit een ondervertegenwoordigde groep. Ik vroeg mij cijfermatig af of daar dikwijls gebruik van wordt gemaakt. En in hoeveel gevallen ging het om mensen met een beperking? Denkt u dat deze maatregel al volstaat of ziet u daar nog verbeterpunten?

Ten slotte: er is ook zoiets als middelen voor rendementsondersteuning. Die zijn sinds 2016 gecentraliseerd bij de dienst Diversiteitsbeleid, die dat geld gebruikt voor maatregelen voor een handicap of een chronische ziekte. Ik vroeg mij af wat er juist met die middelen was gebeurd, want ik heb daar nog geen duidelijk beeld over – ik kan het gemist hebben, want in 2016 was ik er nog niet. Misschien dat

daar ook nog rek in zit om de kansen voor een tewerkstelling voor mensen met een beperking binnen de Vlaamse overheid te vergroten.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Dank u wel, collega's. Over deze belangrijke vraagstelling wil ik met de deur in huis vallen. Vlaanderen past het systeem van voorbehouden betrekkingen voor personen met een arbeidshandicap al sinds 2009 toe. Hierbij kan per beleidsdomein maximaal 1 procent van de betrekkingen voorbehouden worden voor personen met een arbeidshandicap. De voorbehouden betrekkingen bij de Vlaamse overheid zijn van onbepaalde duur, zowel contractueel als statutair. De recente federale maatregel is daarentegen beperkt tot contractuele functies van bepaalde duur. Dat is dus een belangrijk verschil met de voorbehouden betrekkingen van de Vlaamse overheid. Wie zien het breder en zijn dus ambitieuzer.

Ik wil er ook op wijzen dat het Vlaams diversiteitsbeleid al jaren inzet op meer tewerkstelling van personen met een handicap. Het aantal personeelsleden met een handicap bij de Vlaamse overheid is de afgelopen jaren gestegen. We zitten nog niet aan de 3 procent, maar zijn wel gestegen van 1,3 procent in 2016 naar 2,5 procent in 2022.

Net zoals de Vlaamse overheid heeft de federale overheid een streefcijfer van 3 procent. Maar bij de federale overheid is de tewerkstelling van personen met een handicap in dalende lijn sinds 2016: van 1,44 procent naar 1,09 procent in 2022. Nu krijg ik applaus van de N-VA. Het is een positief verschil van Vlaanderen tegenover de federale overheid. Dit doe ik meestal niet, maar als het mijn eigen bevoegdheden zijn, heb ik die neiging wel een beetje. Zijn hebben een maatregel van bepaalde duur, enkel voor contractuelen, wij een maatregel van onbepaalde duur, voor contractuelen en statutairen. Aangezien statutair binnenkort niet meer zal bestaan, zal het alleen nog maar contractueel zijn, behalve voor bepaalde gezagsfuncties.

Het kabinet van minister De Sutter, met de federale diversiteitsverantwoordelijke, is meermaals in overleg getreden met mijn kabinet en de Vlaamse Diversiteitsdienst om te bekijken wat ze kunnen leren van onze diversiteitswerking. Dit siert de federale minister, want ze is geïnteresseerd, geëngageerd en ze zoekt nieuwe wegen om het beter te doen. Dat is fantastisch. Ze waren onder andere geïnteresseerd in ons systeem van voorbehouden betrekkingen en hebben dit dan ook recent ingevoerd bij de federale overheid. We moeten goede praktische voorbeelden delen.

U verwijst in uw vraag naar het artikel uit het Vlaams personeelsstatuut dat inderdaad de mogelijkheid biedt om bij gelijkwaardigheid in de eindselectie voorrang te geven aan de kandidaat-sollicitanten uit de ondervertegenwoordigde groep zolang het streefcijfer nog niet behaald werd. De voorrangmaatregel is een positieve actie in het licht van het streven naar evenredige arbeidsparticipatie van kansengroepen binnen de Vlaamse overheid, die als werkgever een afspiegeling wenst te zijn van de Vlaamse samenleving

Mijn administratie deelde mij mee dat ze niet beschikt over concrete cijfergegevens over de toepassing van deze voorrangsregeling, omdat bij selectieprocedures niet wordt geregistreerd wanneer er een beroep wordt gedaan op deze voorrangsregeling. Naar aanleiding van een recente vraag hierover heb ik aan mijn administratie de opdracht gegeven dat de toepassing van deze maatregel die sinds 2006 is ingeschreven in het VPS, nog dit jaar wordt geëvalueerd. Ik vind het evident dat instrumenten om de diversiteit te bevorderen regelmatig worden gemonitord en geëvalueerd. Voor deze specifieke maatregel ga ik dus aan mijn administratie vragen om dat specifiek te monitoren.

De dienst Diversiteitsbeleid investeert in een brede waaier aan tewerkstellingsondersteunende maatregelen voor personeelsleden met een handicap of chronische

ziekte, zoals aangepast kantoormateriaal of -meubilair, aangepaste software zoals vergroting lettertype, spraaktechnologie en dergelijke meer, opleiding, jobcoaching, psychologische ondersteuning, tolkuren en woon-werkverkeer met het openbaar vervoer of met de wagen.

Welke initiatieven zal ik nemen om de tewerkstelling van personen met een handicap te verhogen op korte en lange termijn? Ik ben ervan overtuigd dat er heel veel talent is dat we nu nog onvoldoende warm hebben kunnen maken voor een job bij de Vlaamse overheid, juist omdat ze nog te veel in een hokje geduwd worden van jobs die ze wel zouden kunnen en jobs die ze niet zouden kunnen. In het kader van de modernisering van het hr-beleid van de diensten van de Vlaamse overheid, het vijfsporenbeleid, laat ik daarom de regeling van voorbehouden betrekkingen in het Vlaams personeelsstatuut aanpassen, zodat de selectieprocedure voortaan zal voldoen aan de vereisten van een objectief wervingssysteem. Dit is belangrijk om de kandidaten ook de mogelijkheid te geven om later door te groeien binnen de Vlaamse overheid zonder dat ze daarvoor extra procedures moeten doorlopen. Zo geven we hun meer vrijheid om hun loopbaan in eigen handen te nemen en te solliciteren voor de functies die ze zelf willen. Het Agentschap Overheidspersoneel (AgO) zal hiervoor toegankelijke en aanpasbare selectietesten ontwikkelen in samenwerking met externe partners.

Dit voorjaar wordt alvast een online tool gelanceerd waardoor kandidaten een overzicht krijgen van de meest inzetbare redelijke aanpassingen bij selectieprocedures. Daarenboven zal mijn administratie ook een gerichte wervingsactie lanceren onder jobstudenten bij de Vlaamse overheid die een handicap of chronische ziekte hebben, om hen te leiden naar reguliere vacatures bij de Vlaamse overheid. Mijn administratie zal ook een pilootproject uitrollen met de inzet van tolken Vlaamse Gebarentaal bij de Vlaamse overheid om personeelsleden en sollicitanten met een tolkenbehoefte beter te ondersteunen. We blijven inzetten op onze bestaande maatregelen en optimaliseren die waar nodig.

Wat de doelstelling van 3 procent tewerkstelling betreft: eind 2022 telde de Vlaamse overheid 992 personeelsleden met een handicap of een chronische ziekte. Zoals ik daarstraks al zei, gaat het bij de federale overheid in 2022 over 1,09 procent. De positieve trend zet zich bij de Vlaamse overheid jaar na jaar door. Het was 2,3 procent in 2020 en 2,4 procent in 2021. Ook in absolute aantallen is er een positieve trend. In 2020 werkten er 897 mensen met een handicap, en vandaag dus 992. Wat we ook niet mogen vergeten is dat de monitoring vrijwillig is, waardoor de beschikbare cijfers van het aantal personeelsleden met een handicap een onderschatting zijn. Het is niet zo dat iedereen met een handicap verplicht is om gezien en geregistreerd te worden als een persoon met een handicap. Die 2,5 procent is dus het minimale aantal. Het werkelijke aantal ligt hoger, maar we willen met het minimale aantal naar 3 procent gaan.

We moeten eerlijk zijn, mijnheer De Loor: die 3 procent gaan we niet halen deze legislatuur, maar we gaan er wel stapsgewijs naartoe. We zitten in een positieve evolutie. Ik was daarnet wel wat plagerig tegenover de federale overheid, maar ik ben eigenlijk wel blij dat er een goede samenwerking is, dat we van elkaar willen leren. Mevrouw De Sutter omarmt de goede instrumenten die in het verleden al ontwikkeld zijn, en wil ze ook introduceren op federaal niveau, weliswaar aangepast en een beetje anders, maar dat is ook geen schande.

De voorzitter: De heer De Loor heeft het woord.

Kurt De Loor (Vooruit): Bedankt voor uw bevlogenheid en uw enthousiasme, minister, maar zoals u weet: 'alles voor de maar is niet waar'. De eerlijkheid gebiedt toch om te zeggen dat er federaal een andere definitie wordt gehanteerd dan Vlaams wat betreft de streefcijfers in verband met personen met een beperking.

Als ik me niet vergis wordt federaal de RIZIV-definitie (Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering) gehanteerd. Als je die afzet tegenover de Belgische bevolking, dan valt ongeveer 8 procent van de bevolking daaronder. De definitie die op Vlaams niveau wordt gehanteerd, gaat breder. Als ik me niet vergis is dat de Europese definitie, en als je die afzet tegenover de Vlaamse bevolking, dan zou het gaan over 13 procent dat daaronder valt. Er worden hier dus geen appels met appels vergeleken. Het zou goed zijn mocht er één definitie gehanteerd worden om die vergelijkingen te maken.

Ik stel vast dat de 3 procent in deze legislatuur geen haalbare kaart meer is, maar ik ben er ook van overtuigd, minister, dat we er alles aan moeten doen om mensen met een beperking, die sowieso al moeilijker toegang hebben tot de arbeidsmarkt, maximale kansen te geven op tewerkstelling bij overheidsdiensten. Wij hebben als besturen, zowel lokaal als Vlaams en federaal, een voorbeeldrol te vervullen.

U hebt daarnet de redelijke aanpassingen vernoemd opdat sollicitanten maximaal hun kansen kunnen benutten. Ik wil dat toch nog eens benadrukken. Ik ben er blij mee dat u dat ook vermeldt en dat u ook die problematiek inziet. Op die manier kan er ook doorstroming zijn en hebben zij ook de mogelijkheid om naar leidinggevende functies door te groeien. Dat wilde ik nog eens benadrukken.

De voorzitter: De heer Vande Reyde heeft het woord.

Maurits Vande Reyde (Open Vld): Bedankt voor het uitgebreide antwoord. In tegenstelling tot wat u misschien zou vermoeden, ben ik persoonlijk geen voorstander van voorbehouden betrekkingen zoals in het federale systeem dat nu is ingevoerd. Ook al verschilt het licht van het Vlaamse, het vertoont een aantal gelijkenissen.

De redenen daarvoor zijn, ten eerste, dat ik fundamenteel van mening ben dat je mensen met een beperking niet moet beoordelen op hun beperking, maar op de dingen die ze wel kunnen. Als je jobs voor hen gaat vrijhouden, en de diensten mogen zelf kiezen welke betrekkingen dat zijn, dan verklein je de scope, het aanbod, van de jobs juist vanwege hun arbeidshandicap. Dat is net wat je moet vermijden. Je moet mensen beoordelen op hun talent, en we weten allemaal dat talent in overvloed aanwezig is, ook bij mensen met een beperking. Als je ziet, op het federale niveau, welke functies daar in eerste instantie zijn voorbehouden, dan gaat het vooral over administratieve functies zoals baliemedewerker of dossierbeheerder. De overheid zegt dus eigenlijk: "Dat is het soort jobs waar jij geschikt voor bent, de rest niet." Ik denk dat we dergelijke systemen moeten vermijden. Ik weet dat ik hier wat kort door de bocht ga, maar dat is wel waar je fundamenteel naartoe gaat als je dat systeem tot in het oneindige zou doortrekken.

Een tweede reden – het is hier door u en door andere sprekers al aangehaald – is dat de definitie van een arbeidshandicap of een chronische ziekte niet altijd eenduidig is. Het is zeker niet altijd zichtbaar. Er bestaan verschillende definities, van het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding (VAPA) of van VDAB, of passend binnen collectief maatwerk: het is niet zo eenduidig te definiëren. Op den duur krijg je een soort tweesplitsing tussen de haves en de havenots, op basis van hun arbeidsbeperking. Ik denk dat we dat moeten vermijden.

Ten derde denk ik dat er veel efficiëntere manieren bestaan om de tewerkstelling te vergroten. U hebt een aantal zeer terechte punten aangehaald, zoals aanpassing van de werkomgeving en een algemeen stimuleringsbeleid. Het lijkt me beter dat Vlaanderen daar verder op inzet, eerder dan die 1 procent voorbehouden vacatures nog verder te gaan uitbreiden. Uiteindelijk kom je dan terecht in een systeem waarbij je gaat beoordelen op basis van de beperking, en dat moeten we echt vermijden.

Ik heb geen bijkomende vraag gesteld, maar bij dezen heb ik toch mijn korte analyse daarover gedeeld.

De voorzitter: De heer Aerts heeft het woord.

Staf Aerts (Groen): Ik vind het wat verwarrend, en ook boeiend, hoe de lijnen binnen OpenVld tegen elkaar lopen.

Als ik terugga naar wat u in uw betoog aanhaalt, dan denk ik dat we het er allemaal over eens zijn dat een deelname, vandaag, van 1 procent mindervaliden aan de arbeidsmarkt problematisch is. Daar moet iets aan gebeuren. Vandaag heeft iedereen de kans om te solliciteren op eender welke functie, maar we stellen vast dat de deelname problematisch is. Ook Stijn Baert erkent dat, en hij kan niet bepaald een groene econoom genoemd worden. Dit is dus een maatregel om een aantal jobs meer te stimuleren en om plaatsen voor te behouden. Betekent dit dat je daar zomaar automatisch aangeworven wordt? Neen, je moet nog altijd laten zien dat je talent hebt en je moet nog altijd goed bevonden worden voor de job. Betekent het dat alle andere functies ineens uitgesloten worden? Nee, dat ook niet.

Ik vind dit dus eigenlijk een heel positieve maatregel om iets te doen aan de achterstand, want 1 procent is een achterstand, en aan de stagnatie – een kleine vooruitgang ten opzichte van vorig jaar, een achteruitgang ten opzichte van een aantal jaren geleden – en om mensen die mindervalide zijn aan het werk te kunnen zetten, ook binnen de Federale Overheidsdiensten. Ik vind het heel goed dat er op Vlaams niveau, maar ook op federaal niveau, initiatieven worden genomen, want gewoon verder doen zoals vandaag werkt duidelijk niet. Ik wil dit dus alleen maar ondersteunen, zowel hier als in het federale parlement, maar daar zit ik natuurlijk niet. Ik denk dat dit belangrijke maatregelen zijn voor meer arbeidsparticipatie.

Kris Van Dijck (N-VA): Collega's, ik wil ook even aansluiten, niet omdat de minister daarstraks zei dat er applaus was van de N-VA, maar omdat ik ook meer op de lijn zit die collega Vande Reyde naar voren bracht.

Als we kijken naar het aantal mensen met een beperking, dan zien we dat niet iedereen met een beperking geschikt is om arbeid te verrichten. Daar moet je dus al abstractie van maken. Maar waar ik vooral de focus op wil leggen – en ik denk dat we dat in Vlaanderen ook al doen –, is dat we de obstakels die mensen tegenkomen om arbeid te verrichten, moeten wegwerken. Op die manier moeten we ervoor zorgen dat mensen met een beperking kunnen participeren. Ik ben ook wat huiverachtig om voor bepaalde jobs als het ware quota te gaan opleggen. Neen, laat ons een algemeen beleid voeren waarbij obstakels weggewerkt worden, waar ondersteuning geboden kan worden, waar hulpmiddelen aangeboden kunnen worden, om zo aan een hoger percentage te komen. Ik denk dat je dan inclusie creëert en aan gelijke kansen werkt.

Dus, minister, laat ons het beleid op die manier verderzetten. Ik denk dat we op die manier tot die streefcijfers kunnen komen. Geen quota, maar streefcijfers.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Collega's, dit zijn allemaal interessante en geëngageerde tussenkomsten, en zo hoort het ook. Het is een vorm van een inclusieve samenleving, een vrije en gelijke samenleving, waar iedereen kansen moet krijgen. Ik denk dat we het allemaal eens zijn over waar we willen geraken. De vraag is wat de weg is om daar te geraken.

Ik overloop enkele elementen. We hebben een zelfbevraging gedaan in 2020 aan onze ambtenaren. Er werd gevraagd naar een zelfidentificatie: hebt u een handicap, of niet? Het resultaat was 6,2 procent. Dat is een belangrijke indicatie. Uit de vraag of men een persoon met een beperking is, kwam dus als resultaat dat 6,2 procent van onze ambtenaren zegt dat ze een beperking hebben.

Ten tweede is er de vraag naar de definitie. Het is een terechte vraag om dat beter op elkaar af te stemmen. 'Great minds think alike'. We zijn daar volop mee bezig. We gaan die definities op elkaar afstemmen. Wij gaan de federale definitie overnemen. Het gevolg zal zijn dat de cijfers gaan stijgen. We zullen er beter voor staan. Ik heb niet graag dat je 'en cours de route' definities verandert, want dan word je plots 'een goeie' omdat de definitie veranderd is, maar je hebt eigenlijk geen persoon meer aan het werk. Omdat u het nu gevraagd hebt, kan ik het wel gebruiken. Nee, nee, dat gaan we niet doen, maar ik vind dat we altijd appels met appels moeten vergelijken. We moeten onszelf vergelijken met ons eigen verleden. Maar als we federaal en Vlaams in beeld willen brengen, dan mogen we die twee definities gelijk behandelen. We gaan daar niet zo slecht uit komen, zeker niet als je naar die zelfidentificatie kijkt.

Ten derde moeten we volgens mij drie dingen doen. Dat is mijn overtuiging. Het is toch mooi dat we soms niet helemaal hetzelfde denken? Dat is toch de rijkdom van een partij. Bij ons is dat niet stalinistisch. Je kunt niet geloven welke zotte meningen er bij ons in de fractie allemaal worden verteld. (*Opmerkingen*)

Niet alleen in de fractie, ook in de gazet. Maar we verstaan elkaar goed.

Ik denk dat er drie dingen zijn die we moeten doen. Ik denk dat dat het beleid is dat we voeren. De eerste en belangrijkste zaak is dat we voor iemand die bij ons komt solliciteren met een beperking, een handicap, redelijke accommodatie moeten voorzien. Redelijke accommodatie stopt ook op een zeker moment, in alle eerlijkheid. Maar het moet wel om redelijke accommodatie gaan, zodat die persoon op zijn talenten beoordeeld wordt en de organisatie inclusiever wordt. Die persoon heeft geen beperking, de werkvloer heeft een beperking. Ik heb onlangs iemand met een handicap horen zeggen dat hij geen handicap heeft, met dat de samenleving een handicap heeft. Ik vond dat een heel mooi beeld. Dat is dus het belangrijkste, die accommodatie. Daar hebben we een mooi beleid voor, dat functioneert. Dat kan nog altijd verbeterd worden, maar onze administratie, de dienst Personeelszaken, en AgO, zijn daar goed mee bezig. Dat is het belangrijkste.

Een tweede belangrijke punt volgens mij is dat we moeten duidelijk maken dat wij een organisatie zijn die inclusief wil zijn. Sommige mensen hebben een drempel en vragen zich af of dat wel voor hen is. "Ja, dat is ook voor u." Die redelijke accommodatie is daar om mensen daarin bij te staan.

Een derde spoor is het spoor van de voorbehouden plaats. En dat is maar een minderheid. Ik geef u de cijfers. In 2022 ging het bij de vacatures om 31 plaatsen die voorbehouden zijn, als ik het juist optel. Mijn kabinetschef moet me maar corrigeren. Er werken negenhonderd mensen met een beperking. En dan is er een leidinggevende die aangeeft dat men voor een bepaalde functie goed moet weten dat, als er twee zijn die komen solliciteren ... Niet enkel vanwege je handicap, want je moet wel nog altijd de beste zijn. Bij de Vlaamse administratie is het niet zo dat je altijd in een ranking terechtkomt. Je bent geslaagd of niet geslaagd. Maar als je bij de groep van de geslaagden bent, dan gaan we die plaats toch aan jou geven. Dan is die handicap een doorslaggevend argument. Dat is een argument om daar een booster op te zetten. Maar voor mij is dat tijdelijk. We hebben ook gezegd dat we dat doen tot we aan die 3 procent zitten. Daarna stoppen we daarmee. Ik vind dat verdedigbaar.

Ik weet dat dat op het randje is van wat een liberaal zou willen, maar voor mij valt dat niet onder positieve discriminatie; dat valt onder positieve actie. Je kunt daarover discussiëren, maar ik zou dat niet willen loslaten tot we aan die 3 procent zijn. En daarna is het 'à la guerre comme à la guerre'. Ik bedoel dat iedereen dan gelijk is. Je zult nog altijd moeten kiezen uit die mensen. Je zult nog altijd iemand moeten aannemen. Maar dan zul je dat inderdaad moeten loslaten als je aan dat percentage zit. Waarom? Als er 3 procent mensen met een handicap in de organisatie

zitten, dan heeft die organisatie voldoende impulsen getoond, en is er ook voldoende zichtbaarheid van mensen met een beperking in die organisatie. Zo vallen die drempels die er zijn, voor een stuk weg.

Ik denk dat we op die manier wel op kruissnelheid zitten, en dat we op die manier een coherent beleid aan het voeren zijn. Als we de huidige definitie hanteren, zullen we niet aan die 3 procent geraken, collega De Loor. Als we de nieuwe definitie hanteren, geraken we er volgens mij wel.

De voorzitter: De heer De Loor heeft het woord.

Kurt De Loor (Vooruit): Bedankt voor het antwoord. Ik vind het positief dat er met eenzelfde definitie aan de slag wordt gegaan. Maar ik betwijfel wel of u dan ruimschoots het streefcijfer van 3 procent zult halen. Aangezien de Vlaamse definitie breder is en de federale enger, denk ik dat het net het omgekeerde zal zijn. Maar 'the proof of the pudding is in the eating'. Dus ik kijk zeker uit naar die cijfers, want we zijn er ook met Vooruit van overtuigd dat ook het personeelsbestand van de Vlaamse overheid een afspiegeling moet zijn van onze samenleving, zowel wat betreft de tewerkstelling van vrouwen – ook in een topkader, waar ook nog altijd het schoentje knelt –, als wat betreft mensen met een migratieachtergrond en personen met een handicap of chronische ziekte.

Ik heb misschien nog een korte noot. Minister, Ik had getracht om wat meer cohesie te kunnen brengen tussen de Vlaamse regeringspartijen, maar ik stel nu vast dat ik daar zelfs niet in geslaagd ben binnen uw eigen partij. Sorry daarvoor.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Brecht Warnez aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de uitbreiding van het politiek verlof voor burgemeesters bij noodsituaties – 2046 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (cd&v): Het is misschien een technische vraag. Op 10 maart laatstleden werd in de federale ministerraad een voorontwerp van wet goedgekeurd dat het recht op politiek verlof van werknemers die ook tewerkgesteld zijn in de privésector en die het ambt van burgemeester uitoefenen, uitbreidt wanneer hun gemeente of stad geconfronteerd wordt met een noodsituatie.

Men argumenteert terecht dat in een noodsituatie de burgemeester, die dan ook werknemer is, op dat ogenblik voor zijn stad of gemeente beschikbaar moet zijn als er bijvoorbeeld een storm, zware ramp of terroristische aanslag is. En dan moet de burgemeester niet alleen beschikbaar kunnen zijn. In het voorontwerp wordt daar ook aan gekoppeld dat hij op dat ogenblik zijn loon behoudt.

Ik denk dat iedereen er wel mee bekend is dat er zich bepaalde onverwachte en dringende omstandigheden kunnen voordoen waarbij de burgemeester strikt aanwezig moet zijn in zijn gemeente. Ik denk dat we de voorbeelden allemaal kennen. De burgemeester is op dat moment verantwoordelijk vanuit zijn veiligheidsrol. En hij is de spil van de organisatie van de hulpverlening. Het is dus logisch dat zoiets gebeurt.

Maar het wetsontwerp gaat uiteraard enkel over de private sector, en is niet rechtstreeks van toepassing op de personeelsleden van de lokale en de provinciale overheden, of van de diensten van de Vlaamse overheid, en evenmin op die van het

onderwijs. Vandaar de vraag of u de werkzaamheden rond de uitwerking van het voorontwerp van wet in de federale regering hebt opgevolgd, minister.

Kunt u aangeven welke aanpassingen er zouden moeten gebeuren in onze regelgeving, zodat dat verlot ook van toepassing is voor de lokale besturen en de Vlaamse ambtenaren?

Kunt u ook aangeven of u ook al initiatieven daartoe genomen hebt of zult nemen, en binnen welk tijdbestek?

Zult u ook contact opnemen met uw collega van Onderwijs, om daar ook in het onderwijs een mouw aan te passen?

Minister Bart Somers: Neem mij niet kwalijk dat ik kort antwoord. Op uw eerste vraag kan ik antwoorden dat ik niet betrokken was bij de concrete besprekingen. Maar ik ben ondertussen op de hoogte van het recente initiatief.

Dan was er uw tweede vraag. Het lijkt mij evident dat voor iedere burgemeester, ongeacht wie zijn werkgever is, politiek verlot voor noodsituaties wenselijk is. Ik heb mijn diensten de opdracht gegeven om dit federale initiatief ten gronde te analyseren, en te bekijken waar een aanpassing aan de regelgeving noodzakelijk is. Daar waar er een aanpassing noodzakelijk is, lijkt het mij aangewezen om een zo uniform mogelijke regeling te bewerkstelligen.

Ten derde zal ik mijn analyse ter zake overmaken aan mijn collega van Onderwijs.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (cd&v): Meer moeten we niet hebben. Dank u wel.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.